

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Ekonomická fakulta

Katedra regionálního managementu a práva

Diplomová práce

Bezodpadová budoucnost?

Vypracovala: Bc. Věra Novotná

Vedoucí práce: doc. PhDr. Miloslav Lapka, CSc.

České Budějovice 2023

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Ekonomická fakulta

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Bc. Věra NOVOTNÁ
Osobní číslo: E21100
Studijní program: N6208 Ekonomika a management
Studijní obor: Strukturální politika EU a rozvoj venkova
Téma práce: Bezodpadová budoucnost
Zadávající katedra: Katedra regionálního managementu a práva

Zásady pro vypracování

Cíl práce:

Cílem této DP je zmapování situace v oblasti Zero Waste v ČR na základě pěti pravidel, pěti R: REFUSE – REDUCE – REUSE – RECYCLE – ROT (Odmítní, Omez, Znovu použij, Zrecykluj, Zkompostuj). Výzkumnou otázkou je, kde jsou největší překážky k masovějšímu rozšíření Zero Waste v ČR?

Metodický postup:

Práce bude složená ze dvou částí: teoretické a praktické. Na základě teoretické rešeršní práce budou vymezeny základní pojmy Zero Waste a cirkulární ekonomiky. Praktická analytická část se bude zabývat stanovením hypotéz na základě literární rešerše, empirickým šetřením, stanovením výsledků a vlastním doporučením k Zero Waste.

Rámcová osnova:

1. Úvod, 2. Cíl a metodika, 3. Literární rešerše, 4. Analýza dat, 5. Interpretace výsledků a diskuse, 6. Závěr, 7. Summary, 8. Použitá Literatura, 9. Přílohy

Rozsah pracovní zprávy: 50 – 60 stran
Rozsah grafických prací: dle potřeby
Forma zpracování diplomové práce: tištěná

Seznam doporučené literatury:

Johnson, B. (2013). Zero Waste Home. A Division of Simon & Schuster.
Weetman, C. (2017). A circular economy handbook for business and supply chains: repair, remake, redesign, rethink. Kogan Page. <https://lccn.loc.gov/2016041289>
McDonough, W., & Braungart, M. (2002). Cradle to cradle: remaking the way we make things (1st ed.). North Point Press.
Nováček, P. (2011). Udržitelný rozvoj (2nd ed.). Univerzita Palackého v Olomouci.
Meadows, D. H., Meadows, D. L., Randers, J., & Behrens III, W. W. (1972). The Limits to Growth: A Report for the Club of Rome's Project on the Predicament of Mankind (5. Print). Universe Books.
Naše společná budoucnost: světová komise pro životní prostředí a rozvoj. (1991). Academia.
Murray, A., Skene, K., & Haynes, K. (2017). The Circular Economy: An Interdisciplinary Exploration of the Concept and Application in a Global Context. Journal of Business Ethics, 140(3), 369-380. <https://doi.org/10.1007/s10551-015-2693-2>

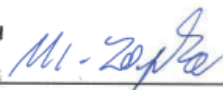
Vedoucí diplomové práce: doc. PhDr. Miloslav Lapka, CSc.
Katedra regionálního managementu a práva

Datum zadání diplomové práce: 16. března 2022

Termín odevzdání diplomové práce: 14. dubna 2023

doc. RNDr. Zuzana Dvořáková Lišková, Ph.D.
děkanka

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILIZOLOGICKÁ FAKULTA
Studentská 13 (26)
370 05 České Budějovice

doc. PhDr. Miloslav Lapka, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 16. března 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to - v nezkrácené podobě - elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č.

111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne

.....

Bc. Věra Novotná

Poděkování

Zde bych ráda poděkovala vedoucímu práce doc. PhDr. Miloslavu Lapkovi, CSc. za spoustu užitečných rad a času, který mně a této diplomové práci věnoval. Dále bych chtěla poděkovat Ing. Romanovi Buchtele, za odbornou pomoc a konzultace během zpracovávání práce.

Obsah

1	Seznam použitých zkratk a symbolů.....	4
2	Úvod.....	5
3	Teoretická východiska	6
3.1	Udržitelný rozvoj	6
3.1.1	Limity růstu (1972 – Římský klub)	6
3.1.2	Gaia – nový pohled na Zemi (1979)	7
3.1.3	Naše společná budoucnost (1987)	7
3.1.4	Definice a charakteristika udržitelného rozvoje	8
3.2	Cirkulární ekonomika.....	9
3.2.1	Vymezení cirkulární ekonomiky	10
3.2.2	Rozdíl mezi lineární a cirkulární ekonomikou	12
3.2.3	Principy cirkulární ekonomiky	15
3.2.4	Přínosy cirkulární ekonomiky.....	17
3.3	Strategie EU v cirkulární ekonomice	20
3.4	Strategie ČR v cirkulární ekonomice	22
3.5	Vztah cirkulární ekonomiky a Zero Waste	25
3.6	Zero Waste	25
3.6.1	Historie a definice Zero Waste	25
3.6.2	Pravidlo 5R (5Z)	27
3.6.3	Rozšíření na 7R (ZWIA).....	30
3.7	Tři pohledy na vliv Zero Waste	32
3.7.1	Environmentální vliv	32
3.7.2	Ekonomický vliv	33
3.7.3	Sociální vliv	34
3.8	Úskalí a negativa Zero Waste	35

3.8.1	Greenwashing.....	36
3.8.2	Eko-úzkost.....	36
3.8.3	Nedostatek odpadu jako cenné suroviny	37
3.9	Zero Waste v praxi v České republice.....	37
4	Cíl a metodika práce.....	40
4.1	Cíl práce a výzkumná otázka.....	40
4.2	Metodika práce	40
4.2.1	Výzkumný nástroj	40
4.2.2	Cílová skupina.....	41
4.3	Hypotézy.....	42
5	Analýza dat a výsledky	43
5.1	Charakteristika respondentů	43
5.2	Preference společnosti – konzumní vs udržitelná.....	46
5.2.1	Vyhodnocení hypotézy č. 1: „ <i>Většina společnosti preferuje konzumní společnost a komfortní spotřebu před udržitelnou společností.</i> “	53
5.3	Zájem veřejnosti o životní styl Zero Waste.....	54
5.3.1	Vyhodnocení hypotézy č. 2: „ <i>Veřejnost se nezabývá životním stylem ZW a jeho pravidly.</i> “	62
5.4	Překážky k většímu rozšíření životního stylu Zero Waste	63
5.4.1	Vyhodnocení hypotézy č. 3: „ <i>Překážkou v rozšíření životního stylu Zero Waste v ČR je nedostupnost informací o ZW ve veřejnosti.</i> “	68
5.4.2	Vyhodnocení hypotézy č. 4: „ <i>Překážkou v rozšíření životního stylu Zero Waste v ČR je finanční náročnost ZW.</i> “	70
5.4.3	Vyhodnocení hypotézy č. 5: „ <i>Překážkou v rozšíření životního stylu Zero Waste v ČR je nedostupnost ZW obchodů a iniciativ.</i> “	72
5.4.4	Vyhodnocení Hypotéze č. 6: „ <i>Překážkou v rozšíření životního stylu Zero Waste v ČR je časová náročnost nakupování ve smyslu ZW.</i> “	73
5.5	Asociace s definicí Zero Waste	74

6	Shrnutí výsledků a diskuse a doporučení.....	76
7	Závěr	79
8	Summary.....	81
9	Zdroje.....	83
10	Seznam obrázků.....	91
11	Seznam grafů	92
12	Seznam tabulek.....	94
13	Seznam příloh	95
14	Přílohy.....	96

1 Seznam použitých zkratek a symbolů

CE	Církulární ekonomika
C2C	Cradle to cradle
C2G	Cradle to grave
ČR	Česká republika
DDT	Dichlordifenyltrichlorethan
EP	Evropský parlament
EU	Evropská unie
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj)
OSN	Organizace spojených národů
R's	Pravidlo 5R
ZW	Zero Waste
ZWE	Zero Waste Europe
ZWIA	Zero Waste International Alliance

2 Úvod

V současné době si lidstvo stále více začíná uvědomovat limity planety Země. Ve spojení s limity Země je často zmiňované také znečišťování, které lze vnímat jako zdroj pro naplňování, potažmo přesahování limitů hned několika možnými způsoby, přičemž jedním z nich je znečištění vlivem vzniku odpadů. Stejně jako Země má své limity, i nakládání s odpady má své limity, které se začínají naplňovat. Proto je vhodné přemýšlet o vhodném způsobu, jakým by bylo dosaženo přinejmenším zpomalení růstu množství vyprodukovaného odpadu. Tento způsob spočívá právě již v předcházení jeho vzniku, čímž se zabývá životní styl Zero Waste, tedy nulový odpad.

Cílem této diplomové práce je zmapování situace v oblasti Zero Waste v ČR a to na základě jeho pěti pravidel, pěti R: REFUSE, REDUCE, REUSE, RECYCLE, ROT (Zamítňi, Zredukuj, Znovu použi, Zrecykluj, Zkompostuj). Výzkumnou otázkou je, kde jsou největší překážky k masovějšímu rozšíření Zero Waste?

Práce je strukturována do dvou částí – teoretické a praktické. Teoretická část, se na základě studia odborné literatury zabývá pojmy udržitelný rozvoj a cirkulární ekonomika, které jsou pro problematiku Zero Waste zastřešující. V jednotlivých kapitolách je proto popsán historický vývoj a definice těchto pojmů a stručný popis situace v EU a v ČR z hlediska cirkulární ekonomiky. Dále tato část práce řeší směr Zero Waste – jeho historii, definice, pravidlo 5R a v neposlední řadě také jeho přínosy, pozitivita a negativa.

Praktická část je věnována výzkumu. Na základě teoretické části byly stanoveny hypotézy, které jsou následně pomocí výzkumu přijaty/zamítnuty. Výzkum je založený na kvantitativní výzkumné metodě – dotazníkovém šetření. Praktická část je zakončena diskusí o návrhu možného řešení k rozšíření životního stylu Zero Waste v ČR.

Práce umožňuje čtenáři nahlédnout do problematiky životního stylu Zero Waste v kontextu cirkulární ekonomiky a udržitelného rozvoje. Výsledky výzkumu by měly poskytnout základní obraz toho, jak je Zero Waste vnímán běžnými spotřebiteli a zároveň by měly umožnit nalézt překážky k jeho dalšímu rozvoji. Následně práce navrhuje kroky k překonání těchto překážek. Práce tedy může být vhodnou inspirací pro společnost, jak tyto překážky překonat a přiblížit se tak konceptu udržitelného rozvoje.

3 Teoretická východiska

3.1 Udržitelný rozvoj

Vývoji vnímání udržitelného rozvoje předcházelo mnoho událostí a reakcí ve spojení s tehdejšími stavy planety Země a společnosti na ní žijící. První zmínky o stavu Planety vycházejí již z *Eseje o principu populace* od Thomase Malthuse z roku 1798, který řešil matematickou úvahu o neúměrném růstu populace a zemědělské produkce. Avšak aktivněji začala být tato problematika řešena až v roce 1962, kdy diskusi zahájila kniha *Mlčící jaro* (*Silent spring*) od Rachel Carson, která upozorňovala na negativní vliv používání pesticidů (konkrétně DDT) na přírodní ekosystémy a tím následně i na lidské zdraví. Kniha získala název podle předpokladu, že používáním DDT bude vyhubeno ptactvo a na jaře jej nebude slyšet zpívat (Carson, 1965 in Martinovský, 2016, p. 17).

Pojem samotný vznikl až několik let po tom, co společnost začala vnímat problém globálního nárůstu výroby a spotřeby v ekosystému Země, který není nekonečný, nýbrž jasně ohraničený. V následujících několika kapitolách jsou shrnuty některé významné zprávy ze 70. a 80. let 20. století, které se věnují problematice limitů Planety. Tyto zprávy mimo jiné také přispěly právě k vytvoření termínu „sustainable development“, který se volně překládá jako udržitelný rozvoj a který je od té doby často zmiňovaný ve spojení s touto problematikou. Tento termín je také stěžejní pro oblast cirkulární ekonomiky i životního stylu Zero Waste.

3.1.1 Limity růstu (1972 – Římský klub)

Římský klub je organizace, jejíž posláním je uplatňování holistického, interdisciplinárního a dlouhodobého smýšlení s cílem zajistit společenský a planetární blahobyt. Římský klub vznikl již v roce 1968, kdy italský průmyslník Aurelio Peccei a skotský vedoucí oddělení věd v OECD uspořádali setkání evropských vědců smýšlejících podobným stylem, tedy uvažujících o „potížích lidstva“ ve smyslu dlouhodobé budoucnosti lidstva a planety (The Club of Rome: History, c2022). První významnou zprávou Klubu byla zpráva *Limity růstu* z roku 1972, která pomocí počítačových matematických modelů, vytvořených pracovníky z Massachusetts Institute of Technology (MIT), zkoumala postoje k růstu ve srovnání s omezeností Planety a možnostmi zkvalitňování lidských životů

(Meadows et al., 1972, p. 11). Podle Moldana (2009, p. 91) byla hlavní myšlenkou zprávy především výzva k objektivnímu, vědeckému posouzení dopadů chování lidstva a využívání zdrojů a zpochybnění neustálého materiálního růstu a nekonečné ekonomické expanze, a to z toho důvodu, že růst má své limity, a to limity Země. Překročením těchto limitů může nastat katastrofa způsobená např. vyčerpáním kritických zdrojů či nadměrným znečištěním Planety. Řešením, podle této zprávy, měl být nulový růst, který by znamenal prakticky zastavení ekonomiky.

3.1.2 Gaia – nový pohled na Zemi (1979)

Knih *Gaia – nový pohled na Zemi* vyšla v roce 1979 a formuluje závěry výzkumu anglického vědce, environmentalisty a futurologa Jamese Lovelocka. Ten se počátkem 60. let podílel společně s NASA na programu výzkumu života na Marsu. V průběhu tohoto výzkumu, poté co se Lovelock podílel na komparaci atmosfér Země a Marsu, si uvědomil rozlišnost chemického složení atmosféry a formuloval nový pohled na Zemi, tzv. „hypotézu Gaia“ (Nováček, 2012). Podle této hypotézy je Země (Gaia) živou entitou, jejíž součástí jsou všechny ostatní živé organismy. Gaia dokáže svou činností ovlivňovat podmínky na Zemi a přizpůsobovat je potřebám ostatních organismů (Lovelock, 2016). Ve svých několika dalších publikacích se potom Lovelock vyjadřuje k tomu, že pokud lidé nezmění své chování, může se Země ponořit do horkého stavu vlivem nadměrné produkce skleníkových plynů či kácení lesů. Zároveň ale zdůrazňuje, že udržitelný rozvoj už dále není možný, nýbrž je vhodné zvolit udržitelný ústup. Tímto svým výrokem říká, že nyní je již pozdě na jakoukoli formu rozvoje, protože planeta Země je již teď „nemocná“ a pokud se o ni nepostará lidstvo, vyhubí jej (Nováček, 2012).

3.1.3 Naše společná budoucnost (1987)

V roce 1983 požádal generální tajemník OSN Javier Perez de Cuellar ministerskou předsedkyni Norska Gro Harlem Brundtlandovou o vytvoření mezinárodní komise, která se bude zabývat návrhy, jak umožnit státům i jednotlivcům rozvoj při zachování ekosystémů a zdravého životního prostředí pro člověka. Výsledkem činnosti této Komise OSN pro životní prostředí a rozvoj bylo vydání zprávy *Naše společná budoucnost*, známé též jako *Zpráva Brundtlandové*, v roce 1987. Zpráva reaguje na aktuální stav životního

prostředí na planetě Zemi, zabývá se environmentální problematikou a stala se významným milníkem v problematice ochrany životního prostředí. Pravděpodobně největší význam zprávy tkví v tom, že definovala pojem trvale udržitelný rozvoj (sustainable development). Trvale udržitelný rozvoj je podle ní: „*takový způsob rozvoje, který uspokojuje potřeby přítomnosti, aniž by oslaboval možnosti budoucích generací naplňovat jejich vlastní potřeby*“ (Naše společná budoucnost: světová komise pro životní prostředí a rozvoj, 1991, p. 47).

3.1.4 Definice a charakteristika udržitelného rozvoje

V současnosti není ustálená žádná univerzální definice termínu udržitelný rozvoj, avšak nejčastěji používanou je právě ta ze zprávy *Naše společná budoucnost*, která je uvedena výše. Níže jsou uvedené některé další definice udržitelného rozvoje, přičemž základem všech definic je myšlenka zachování stejné nebo alespoň podobné úrovně uspokojování potřeb budoucích generací takovým způsobem, jakým je uspokojuje generace současná.

V prostředí České republiky je udržitelný rozvoj zakotven v legislativě v zákoně č. 17/1992 Sb., o životním prostředí jako (Česko, 1992): „*takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby, a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů*“.

Na úrovni Evropské Unie se udržitelným rozvojem rozumí: „*zlepšení životní úrovně a blahobytu dotyčných obyvatel v mezích možnosti ekosystémů, a to ochranou přírodního bohatství a jeho biologické rozmanitosti ve prospěch současných a budoucích generací*“ (Evropský parlament a Rada Evropské Unie, 2000).

Vavroušek (1993, in Nováček 2011, p. 217) definuje udržitelný rozvoj jako: „*takový způsob života, který se přibližuje ideálům humanismu a harmonie vztahů mezi člověkem a přírodou, a to v časově neomezeném horizontu. Je založen na vědomí odpovědnosti vůči dnešním i budoucím generacím a na úctě k živé i neživé přírodě*“.

Udržitelný rozvoj je obecně charakterizován třemi základními pilíři, kterými jsou ekonomický, environmentální a sociální pilíř. Tyto pilíře byly nastíněny už ve *Zprávě Brundtlandové* a více do detailů byly později zpracovány, a především zdůrazněny,

na Světovém summitu o udržitelném rozvoji, který se konal v roce 2002 v Johannesburgu. Základní myšlenkou tohoto modelu je předpoklad, že rozvoj v jednotlivých pilířích bude probíhat současně, nikoliv tak, že se jeden pilíř bude rozvíjet na úkor jiného. **Ekonomická dimenze udržitelnosti** předkládá svou podstatu v nutnosti zachování základního kapitálu ve smyslu kapitálu vyrobeného, lidského ale i přírodního, kterým jsou myšlené přírodní zdroje. Ty jsou charakterizovány různými typy: takové, které je třeba zachovat v celkovém úhrnu (slabá udržitelnost) a takové, které je třeba předat budoucím generacím v nezměněné podobě nehlédě na kvantitu a kvalitu kapitálu vyrobeného (silná udržitelnost). **Environmentální dimenze udržitelnosti** se zabývá vlivem hospodářské činnosti na životní prostředí. Upozorňuje na to, že lidská činnost a existence samotná je podmíněná existencí biosféry ve smyslu činnosti jednotlivých zemských systémů, jako je např. klimatický či biochemický systém. Proto je podstatné zajímat se o stav životního prostředí, brát na něj ohledy a ochraňovat jej. **Sociální dimenze udržitelnosti** se zaměřuje na jednotlivce a společnost ve smyslu lidského rozvoje. Tím je myšleno např. odstraňování chudoby, zvyšování průměrného věku dožití, zlepšování zdraví, ale také poskytování kvalitního vzdělávání a dostatečné bezpečnosti (Moldan, 2007).

3.2 Cirkulární ekonomika

Cirkularita má hluboké kořeny v historii. Fungování samotné přírody je v podstatě založeno na cirkularitě, kterou je myšlen např. koloběh vody na Zemi či cykly střídání ročních období. Tyto cykly probíhají bez vznikajících odpadů, časového tlaku a finančního omezení. V historii si člověk vystačil se základními dostupnými zdroji a většinu života tak strávil v nedostatku, využíval cirkularity, jeho žití se řídilo starou novoanglickou poučkou: „*Spotřebuj to, opotřebuj to, vyrob to nebo se bez toho obejdi.*“ Avšak s postupem času a příchodem průmyslové revoluce se nedostatek přetvořil v hojnost a později nadbytek, který začal tvořit odpad (Stahel, 2020, p. 7).

Dopady lidské činnosti na přírodu, potažmo znečišťování Planety začaly být významným tématem v polovině 20. století po zveřejnění zprávy *Mlčící jaro* (*Silent spring*) z roku 1962 od autorky Rachel Carson. Tato kniha zahájila diskusi o nesouladu exponenciálního ekonomického růstu uvnitř omezené planety. Samotný koncept cirkulární ekonomiky (nebo také oběhového hospodářství) má, ačkoli je tato problematika relativně mladá, hluboké kořeny a je proto složité přiřadit jeho vznik jednomu autorovi. Rozvoj

této myšlenky je proto přisuzován několika autorům, mezi které patří např. švýcarský architekt Walter Stahel, německý chemik Michael Braungart a americký architekt Bill McDonough.

3.2.1 Vymezení cirkulární ekonomiky

Evropský parlament chápe CE jako ekonomický model, který je mimo jiné založen na sdílení, pronájmu, znovupoužívání, opravě, obnově a recyklaci v rámci uzavřeného cyklu, jehož cílem je zachování, pokud možno co nejvyšší možné užitné hodnoty výrobků a materiálů. V praxi má tento model redukovat odpad na minimum (European Parliament, 2022).

Podle Evropské komise oběhové hospodářství umožní ozdravit Planetu a snížit znečištění, také sníží tlak na přírodní zdroje, sníží emise a pomůže EU stát se prvním klimaticky neutrálním společenstvím, vytvoří nové obchodní příležitosti a kvalitní pracovní místa (Environment: Circular economy, c2022).

Ellen MacArthur Foundation představuje CE jako průmyslový systém, který má obnovující charakter a design a nahrazuje tak koncept „konce životnosti“ obnovou. Bere ohled na klimatické změny, ztrátu biodiverzity, odpad a znečištění. Oběhové hospodářství přechází na využívání obnovitelných zdrojů energie, eliminuje využívání toxických chemických látek, které znesnadňují opětovné využívání výrobků, usiluje o odstranění odpadu a snížení znečištění prostřednictvím navržení vhodných materiálů, výrobků, systémů a také obchodních modelů (Circular economy introduction: Glossary, c2022).

Murray et al. (2017) definuje oběhové hospodářství jako: *„ekonomický model založený na řízeném plánování, zásobování, nákupu a výrobě, při kterém dochází k maximalizaci fungování ekosystému a lidského blahobytu.“*

Soňa Klepek Jonášová, zakladatelka Institutu Cirkulární Ekonomiky definuje CE jako systém, který (INCIEN: O nás, c2022): *„vytváří funkční a dlouhodobě udržitelné vztahy mezi přírodou a lidskou společností. Co nejdokonalejším uzavíráním toků materiálů, jako jsou například plasty, textil či biomasa, oponuje stávající lineární ekonomice, v jejímž rámci se suroviny přeměňují na produkty, prodávají a po skončení relativně krátké životnosti spalují nebo skládkují.“*

Hague et al. (2022, p. 30) rozlišuje dva typy definic: s užším rozsahem a širším rozsahem. Zatímco užší rozsah CE se zabývá především efektivním využíváním odpadů jako zdrojů, širší rozsah CE definuje další modely sdílení a služeb. Ve své studii dále uvádí rozdělení pěti základních cirkulárních obchodních modelů dle OECD (OECD, 2019 in Hague et al., 2022):

- a) **cirkulární modely dodávek:** založeny na nahrazování tradičních prvotních materiálů materiály druhotnými (již použitými), z obnovitelných zdrojů, biomateriály;
- b) **modely zpětného získání zdrojů:** založeny na různých variantách recyklace (downcycling¹, upcycling², průmyslová symbióza³), snižují množství odpadu a snižují poptávku po primárních surovinách;
- c) **modely prodlužující životnost výrobků:** založeny na metodách výroby s dlouhotrvající životností výrobku, aktivity spojené s prodlužováním životnosti stávajícího výrobku pomocí opětovných použití, oprav či repasování výrobků;
- d) **modely sdílení:** jejich hlavním záměrem je pomocí sdílení nedostatečně využívaných produktů docílit snížení poptávky po produktech, čímž dojde ke snížení jejich nabídky, přičemž obojí vede ke snižování nadměrné výroby a snižování množství odpadu;
- e) **modely nabízení služeb:** jejich základem je kombinování fyzického produktu a služby, která pomáhá k delší životnosti produktu (např. garance opravy produktu) což vede k účinnějšímu používání produktu.

Švýcarský architekt Walter Stahel (2010, p. 223-225) vnímá cirkulární (nebo také smyčkovou) ekonomiku jako takový cyklus, který začíná na konci využívání zboží. Cílem takového cyklu je vrátit zboží a jeho molekuly zpět k novému využití formou „grave to cradle“ (od hrobu ke kolébce). Tímto způsobem opětovného využívání se tedy snižuje odpad po využití, ale také poptávka po počátečních zdrojích u výroby nového zboží.

¹ Transformace odpadu na druhotný materiál za předpokladu, že dochází ke zhoršení kvality materiálu a lze jej tedy použít pouze v omezeném množství a v omezených činnostech (OECD, 2019a).

² Opak downcyclingu, tedy transformace odpadu na druhotný materiál s relativně vysokou kvalitou (OECD, 2019a).

³ Systém založený na obchodu mezi různými firmami optimalizující průmyslové procesy. Hlavním znakem je využívání odpadu vytvořeného jednou firmou jako vstupního materiálu pro výrobu druhé firmy (OECD, 2019a).

Kirchherr a spol. (2017) prováděli analýzu 114 definic termínu CE za pomoci jimi vyvinutého kódovacího rámce. Definovali tímto způsobem CE jako: „*ekonomický systém, který nahrazuje koncept „konce životnosti“ konceptem „snižování, opětovným používáním, recyklací a obnovou materiálů v rámci životního cyklu“.* Tento systém funguje na mikroúrovni (výrobky, společnosti, spotřebitelé), meziúrovni (eko-industriální parky) i makroúrovni (město, region, národ atd.), přičemž jeho cílem je dosáhnout udržitelného rozvoje a tím současně vytvářet kvalitu životního prostředí, ekonomickou prosperitu a sociální spravedlnost ve prospěch současných i budoucích generací. To by mělo být umožněno za pomoci nových obchodních modelů a odpovědných spotřebitelů.“¹

Dle výše uvedených informací lze odvodit, že ustálená definice pojmu cirkulární (oběhová) ekonomika stále není vymezená. Většina teorií se však shoduje v základní myšlence, jíž je využití tzv. „*R's framework*“. Jedná se v zásadě o několik principů, které zastřešují cirkulární ekonomiku a jejichž počet není pevně ustálen. Základem tohoto modelu je rámec 3R, který obsahuje aktivity: Reduce, Re-use, Recycle (King et al., 2006). V dalších definicích jsou však k základnímu rámci 3R doplněny další aktivity jako je: Recover, Refuse, Rethink, Repair, Refurbish, Remanufacture, Repurpose (THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL, 2018), (Potting et al., 2017). Tyto aktivity v „*R's framework*“ úzce souvisí se znaky životního stylu Zero Waste a budou blíže vysvětleny v kapitole 4.2.

3.2.2 Rozdíl mezi lineární a cirkulární ekonomikou

Od počátku průmyslové revoluce (18. století) se společnost a s ní také ekonomika vyvinula ve vysoce konzumní. Podle definice ve *Velkém sociologickém slovníku* (Petrušek et al., 1996, p. 532) je konzumní společnost charakterizována konzumním způsobem života, tedy vysokou spotřebou hmotných statků, která se blíží až ke „spotřebě pro spotřebu“. Tento termín začal být zmiňovaný v 70. letech v souvislosti s problematikou znečištění životního prostředí. Cambridge Dictionary (c2023) definuje konzumní společnost

¹ Původní znění: „We defined CE within our iteratively developed coding framework as an economic system that replaces the ‘end-of-life’ concept with reducing, alternatively reusing, recycling and recovering materials in production/distribution and consumption processes. It operates at the micro level (products, companies, consumers), meso level (eco-industrial parks) and macro level (city, region, nation and beyond), with the aim to accomplish sustainable development, thus simultaneously creating environmental quality, economic prosperity and social equity, to the benefit of current and future generations. It is enabled by novel business models and responsible consumers.“ (Kirchherr a spol. 2017)

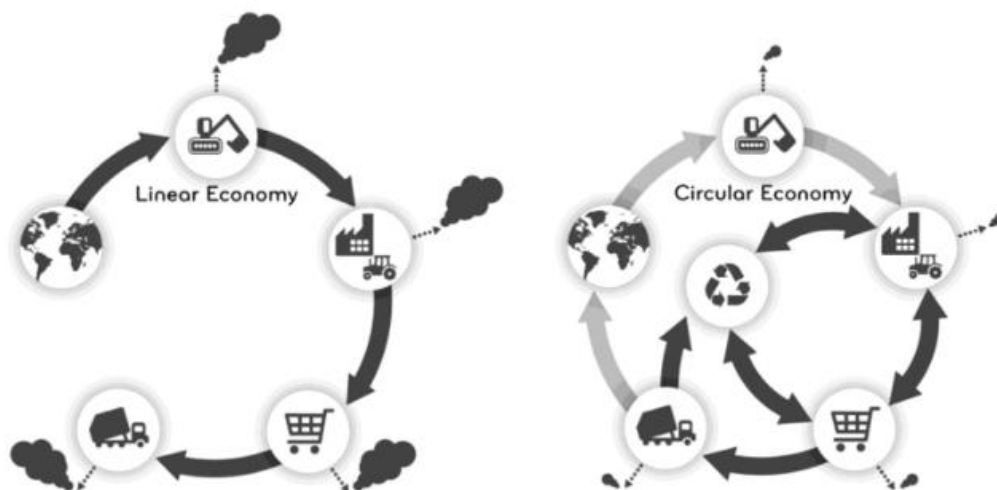
jako: „společnost, ve které si lidé často kupují nové produkty, obzvláště takové produkty, které nepotřebují a jako společnost, ve které má vlastnictví věcí vysokou hodnotu“. Konzumní způsob života společnosti se tak stal jednou z charakteristik lineárního modelu ekonomiky a svým způsobem zvyšuje závažnost lineárního konceptu spotřeby. Způsob hospodaření konzumní společnosti totiž kopíruje zmíněný lineární model ekonomiky a tím nejen že vyčerpává zdroje, ale také hromadí množství odpadu, které nadměrnou spotřebou společnost produkuje. Dalo by se tedy říci, že současně s tímto, se konzumní společnost projevuje jako taková, která upřednostňuje dostatečnou (až nadměrnou) a komfortní spotřebu. Vliv komfortu se tak stává zásadní při spotřebitelském rozhodování.

Rozvoji v oblasti problematiky rozdílnosti lineárního a cirkulárního modelu ekonomiky se věnovali německý chemik Michael Braungart a americký architekt Bill McDonough, kteří v roce 2002 publikovali knihu *Cradle to Cradle* (v překladu „Od kolébky ke kolébce“). Základní myšlenkou této publikace je to, že „vše je zdrojem pro něco dalšího“. Ve své publikaci definovali dva základní druhy nutrientů: biologické (součástí přírodních cyklů – po použití mohou být navráceny do biologických cyklů, kde poskytnou půdu vhodnou pro existenci ekosystému) a technologické (součástí průmyslových cyklů – po použití dochází k jejich upcyclaci - přeměně odpadu na nový produkt, za předpokladu zachování nejvyšší možné kvality, čímž dochází k uzavření průmyslových cyklů s minimalizací vzniku odpadu). Tento model Cradle to cradle (dále jen C2C) nahrazuje model Cradle to Grave (v překladu „Od kolébky do hrobu“), kterým se vyznačují lineární výrobní řetězce (McDonough & Braungart, 2002, p. 103-115).

Rozdílům mezi lineární a cirkulární ekonomikou se také později věnovali Sauvé et al. (2016). Lineární ekonomiku vnímají jako základní lineární proces ve smyslu vytěžit – vyrobit – spotřebovat – vyhodit. Jedním ze znaků tohoto modelu je také to, že dává přednost ekonomickým cílům před zájmy ekologickými či sociálními, což není dlouhodobě uskutečnitelné v ohraničeném prostoru planety Země. V modelu lineární ekonomiky výroby a spotřeby jsou totiž produkty vyráběny se značným znečišťováním životního prostředí a následně po spotřebě končí na skládkách nebo jsou rozptýleny způsobem, který životní prostředí přímo ohrožuje (spalování). Oproti tomu cirkulární ekonomiku autoři vnímají jako způsob, jakým lze oddělit prosperitu společnosti od spotřeby zdrojů tak, aby bylo možné spotřebovávat produkty bez závislosti na těžbě prvotních surovin a zajistit tím uzavření smyčky, což zabrání ukládání spotřebovaných produktů na skládky.

CE je tímto významná pro schopnost podpořit produktivitu výroby a zároveň vytváří podmínky pro zohlednění vnějších vlivů výrobních procesů na okolí, a to v oblasti výroby, spotřeby výrobků i jejich likvidaci.

Obrázek 1 Rozdíl mezi lineární ekonomikou a cirkulární ekonomikou

Zdroj 1 (Sauvé et al., 2016)

S označením lineární ekonomiky jako konceptu založeném na principu „take – make – dispose“ (vzít – vyrobit – zlikvidovat) souhlasí také Blomsma & Brennan (2017). The Ellen MacArthur Foundation (2013, p. 7), dále konstatuje, že lineární systém představuje pro podniky možné riziko ve smyslu zvyšování cen zdrojů a narušení jejich dodávek. Vysvětluje proto základní principy cirkulární ekonomiky, jimiž jsou např.: produkty designované takovým způsobem, který umožní jejich demontáž a znovupoužití, striktní rozlišení biologických a technologických nutrientů při výrobě produktu a využívání obnovitelné energie při výrobě. Pro podniky by tedy výše uvedené principy mohly přinést značné snížení rizikovosti výroby.

Vhodným příkladem podniku, který se rozhodl přiklonit k principům cirkulární ekonomiky je např. francouzská automobilka Renault Group, která se roku 2010 připojila k The Ellen MacArthur Foundation jako její zakládající partner. Společně s tímto krokem se připojila k cíli zachovat přírodní zdroje a zajistit dlouholetou budoucnost pomocí přechodu k cirkulární ekonomice. Renault Group přistoupila k vytvoření první „Refactory“ v Evropě, a to konkrétně v jednom z jejích závodů nedaleko francouzského města Flin. Závod bude podle transformačního plánu uveden do nového provozu mezi lety 2021 až 2024 a bude rozdělen do čtyř center podle různých zaměření: Re-trofit (prodloužení životnosti vozidel), Re-energy (výroba, skladování a správa zelených energií), Re-cycle

(optimalizace řízení zdrojů, využívání recyklovaných materiálů), Re-start (inovace dostupné pro všechny, podpora start-upů) (News: REFACTORY: THE FLINS SITE ENTERS THE CIRCLE OF THE CIRCULAR ECONOMY, c2023).

3.2.3 Principy cirkulární ekonomiky

Oběhové hospodářství funguje na základě několika hlavních principů. Autoři se rozcházejí v jejich přesných definicích, ale jádro těchto zásad zůstává jednotné: prodloužit životnost produktů, využívat cykly, princip „waste = food“, zachování vložené energie a zdrojů co nejdéle, využívat systémové myšlení při navrhování produktů, regenerovat přírodu, prosazovat politiku a tržní mechanismy podporující efektivní hospodaření s produkty (Weetman, 2017).

Odstranění odpadu a znečištění

Odpad nevzniká v případě, jestliže jsou biologické a technické komponenty přizpůsobené opětovnému používání. Biologické komponenty jsou netoxické a mohou tak být automaticky kompostovány. Technické komponenty jsou vyráběny s důrazem na použití takových materiálů a způsobů výroby, aby bylo možné je využívat opakovaně, a to s minimálním využitím energie a nejvyšší možnou kvalitou (The Ellen MacArthur Foundation, 2013, p. 22).

Systémové myšlení

Součástí systémového myšlení je schopnost porozumět tomu, jak se jednotlivé části systému vzájemně ovlivňují a jaký mají vztah k celkovému výsledku. Tento přístup je pro nás cestou, jak nahlédnout do funkčnosti systému, identifikovat základní příčiny jednotlivých problémů a nalézt nové možné příležitosti rozvoje. Obvykle se tato aktivita vztahuje k nelineárním systémům, které mají bohatou zpětnou vazbu a dokáží tak přinést výsledky, které nemusí být úměrné vstupům (The Ellen MacArthur Foundation, 2013, p. 22).

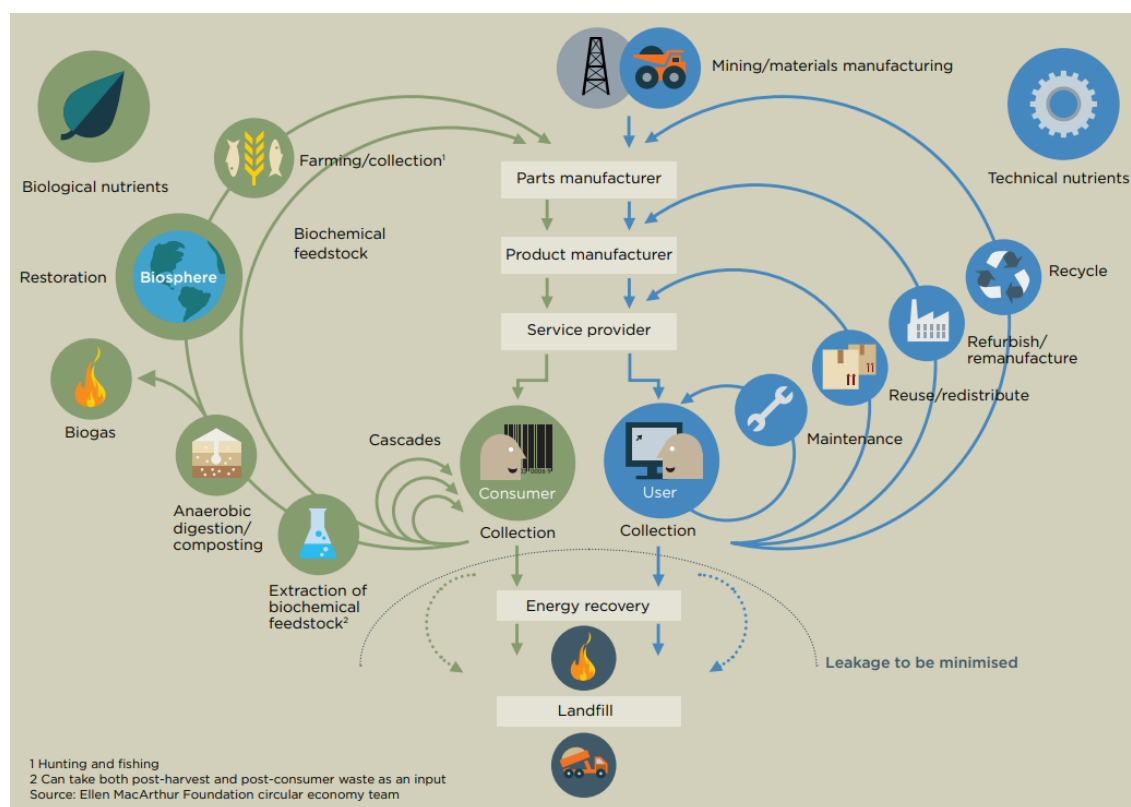
Oběh produktů a materiálů („waste is food“)

Podstatou tohoto principu je udržování produktů v oběhu až do okamžiku, kdy se sníží jejich hodnota natolik, že už se ve své podstatě nedají využít. Následně se přechází k jejich přeměně v komponenty či materiály vhodné pro výrobu dalšího produktu, tzn. princip „waste = food“. V tomto cyklu tak odpady vznikají až ve chvíli,

kdy materiál již nemá žádný využitelný potenciál, čímž se zároveň snižuje množství odpadu. Pro tento způsob využívání produktů je podstatné výše uvedené rozdělení na biologické a technologické nutrienty. Podstatnou část při zavádění principů CE hraje také využívání obnovitelných zdrojů energie (The Ellen MacArthur Foundation, 2013, p. 23-24).

S tímto principem souhlasí také OECD (2019), podle níž je jedním z hlavních principů CE vytváření materiálových a produktových smyček. Jedná se o nahrazování nových materiálů druhotnými materiály (tj. takovými, které již byly využity ve výrobních procesech a tvoří recyklovaný odpad podniků či domácností, dále také opravenými či repasovanými výrobky a dalšími již použitými materiály) (OECD, 2019).

Obrázek 2 Vizualizace cirkulární ekonomiky

Zdroj 2 (The Ellen MacArthur Foundation, 2013)

Budování odolnosti prostřednictvím rozmanitosti

Rozmanité a diverzifikované systémy jsou odolnější vůči externím vlivům, než systémy vytvořené na základě maximalizace efektivity a výkonu. Tato myšlenka je založena na předpokladu, že síla přírody vychází z diverzifikovanosti jejího ekosystému. Podobné diverzifikace by mohly tedy využít i ekonomické systémy a jiné organizace pro vybudování vlastní odolnosti. (The Ellen MacArthur Foundation, 2013, p. 22-23).

Jonášová (2016) konstatuje, že u CE je podstatný holistický přístup k životnímu cyklu výrobků. Výroba má probíhat za pomoci systémů šetrných k životnímu prostředí a zároveň generujících zisk, čímž se mimo jiné tyto systémy stávají součástí ekonomického růstu. Ten se v problematice CE neměří klasickými indikátory (např. HDP), nýbrž indikátory, které měří úroveň efektivity, negativních externalit či životního blahobytu obyvatel. Dále také uvádí šest důležitých přístupů a principů, které jsou podstatné pro zavádění CE do praxe, kterými jsou:

- **ekodesign** (produkty navržené s minimálním negativním dopadem na životní prostředí v průběhu celé jejich životnosti);
- **průmyslová symbióza** (snížení výrobních nákladů podniků a snížení dopadu průmyslové výroby na životní prostředí prostřednictvím opětovného využití odpadu, jeho sdílením s další průmyslovou výrobou, např. eko-parky);
- **sdílená ekonomika** (možnost pronájmu některých produktů namísto jejich nákupu – např. sdílení automobilů);
- **3R principy** (reduce, re-use, recycle);
- **cradle to cradle** (od kolébky ke kolébce, produkt používán opakovaně, odpad je využit jako materiál pro něco nového);
- **biomimikry** (disciplína, která hledá řešení poskytovaná přírodou a následně se je pokouší aplikovat do výroby produktů či služeb, inovace inspirované přírodou).

3.2.4 Přínosy cirkulární ekonomiky

Přístupy CE hrají významnou roli při naplňování cílů udržitelného rozvoje (tzv. SDG's¹). Ačkoli mezi těmito cíli není CE uvedena jmenovitě či specificky, úzké vztahy a souvislosti mezi nimi prokazatelně vystihují přínosy CE ve smyslu udržitelného rozvoje.

¹ Sustainable Development Goals: Agenda 2030 pro udržitelný rozvoj upravuje celkem 17 globálních cílů, jež jsou součástí společného programu pro snížení chudoby, snížení nerovností a podpory hospodářského růstu při současném řešení změn klimatu a ochraně planety Země jako celku. Jednotlivé cíle pokrývají následující problematiku: 1. Konec chudoby, 2. Konec hladu, 3. Zdraví a kvalitní život, 4. Kvalitní vzdělání, 5. Rovnost mužů a žen, 6. Pitná voda, kanalizace, 7. Dostupné a čisté energie, 8. Důstojná práce a ekonomický růst, 9. Průmysl, inovace a infrastruktura, 10. Méně nerovností, 11. Udržitelná města a obce, 12. Odpovědná výroba a spotřeba, 13. Klimatická opatření, 14. Život ve vodě, 15. Život na souši, 16. Mír, spravedlnost a silné instituce, 17. Partnerství ke splnění cílů.

Khajuria et al. (2022) tvrdí, že CE je zásadním faktorem pro udržitelné využívání přírodních zdrojů a jde tím ruku v ruce s *Agendou 2030* a jejími 17 cíli udržitelného rozvoje. Tato Agenda byla přijata v září 2015 světovým společenstvím na půdě Valného shromáždění OSN jako dlouhodobá strategie do roku 2030, která cílí na udržitelný rozvoj v pěti oblastech: lidé, planeta, prosperita, mír a partnerství. V rámci těchto oblastí má cirkulární ekonomika příležitost např. redukovat množství využívaných prvotních zdrojů i vzniklých odpadů, navrhnout nákladově efektivní produkty, vytvořit pracovní příležitosti, nastavit nové či zefektivnit stávající technologie a vést k šetrnému zacházení s životním prostředím.

Schroeder et al. (2019) ve svém výzkumu analyzují vztahy mezi konkrétními praktikami CE s jednotlivými 169 cíli udržitelného rozvoje, z čehož odvozují vztah CE k celkovým SDG's. Příkladem silného vztahu mezi oběma skupinami může být např. snižování produkce odpadu a podpora recyklace, což je jednou z hlavních praktik CE a zároveň je to cílem SDG 12. Rovněž princip uzavírání smyček pro využívání vod a recyklaci kalů z čistíren odpadních vod, který propaguje CE, se shoduje s SDG 6, který se zabývá čistou vodou a funkčním systémem kanalizací. Současná kanalizační infrastruktura však není adekvátní pro plné zavádění principů CE a je třeba jí proto optimalizovat. Se zaváděním principů CE souvisí také jistá znalostní základna, která se svým způsobem odvíjí od kvality vzdělání. V nových obchodních modelech v cirkulární ekonomice je mimo jiné zapotřebí zaměstnanců s dobrými technickými ale i technologickými dovednostmi a kreativním a inovačním přístupem k práci. Tato skutečnost nepřímo odkazuje na SDG 4.

Dle výsledků výzkumu tvoří první skupinu cílů udržitelného rozvoje ty, na které mají principy CE přímý přínos nebo silný vliv (Schroeder et al., 2019):

- SDG 6 (Pitná voda a kanalizace);
- SDG 7 (Dostupné a čisté energie);
- SDG 8 (Důstojná práce a ekonomický růst);
- SDG 12 (Odpovědná výroba a spotřeba);
- SDG 15 (Život na souši).

Ve druhé skupině SDG's, která je charakterizována nepřímým vlivem prostřednictvím dalších cílů udržitelného rozvoje nalézáme tyto SDG's (Schroeder et al., 2019):

- SDG 4 (Kvalitní vzdělání);
- SDG 9 (Průmysl, inovace a infrastruktura);

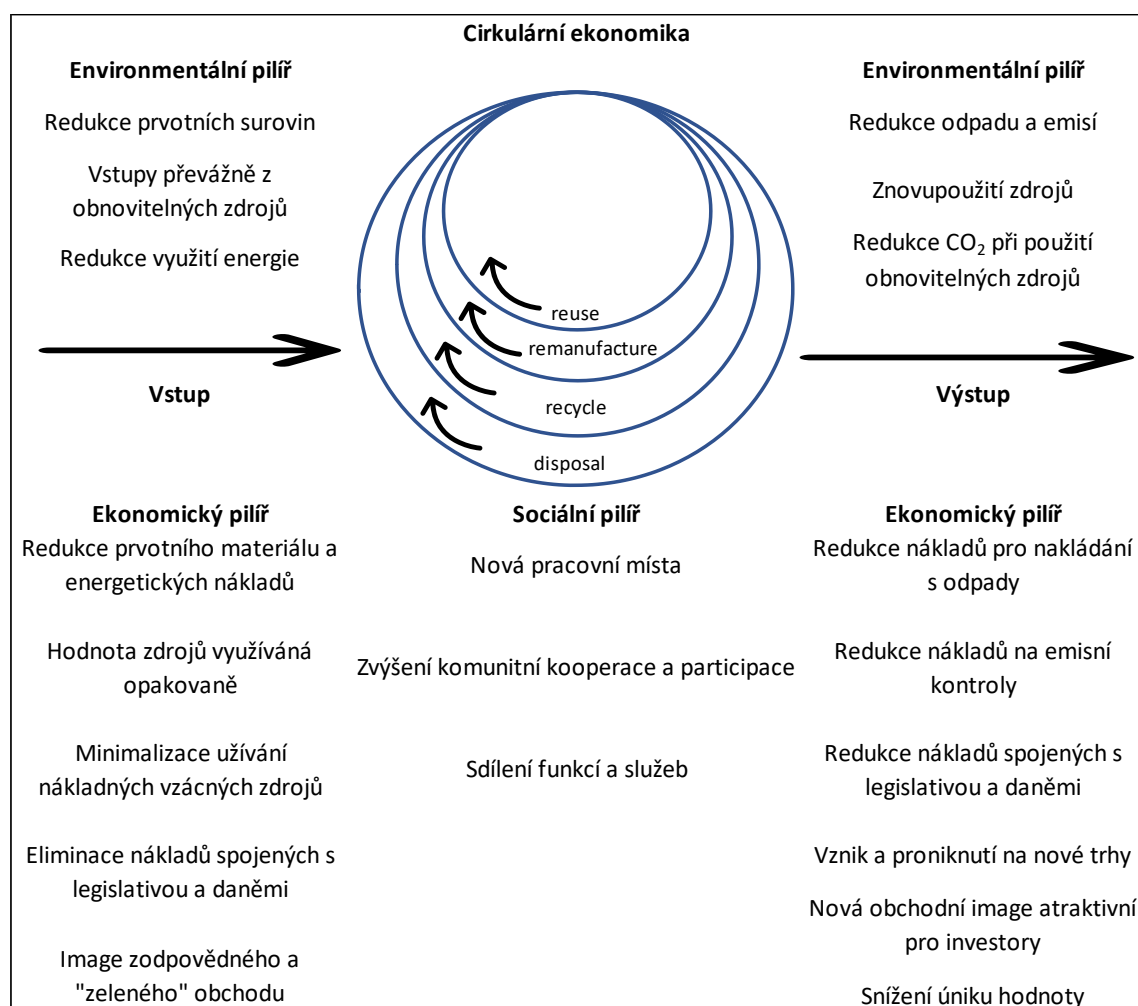
- SDG 10 (Méně nerovností);
- SDG 13 (Klimatická opatření);
- SDG 16 (Mír, spravedlnost a silné instituce);
- SDG 17 (Partnerství ke splnění cílů).

Ostatní SDG's vykazují slabý nebo žádný vztah s CE. Výsledkem výzkumu je tedy skutečnost, že tak, jak moc mohou principy cirkulární ekonomiky přispět k naplnění cílů udržitelného rozvoje, tak může toto naplňování zvýšit povědomí o aktivitách oběhového hospodářství. Vztah mezi těmito dvěma modely se tak stává synergickým (Schroeder et al., 2019).

Sutherland & Kouloumpi (c1990-2023) dále uvádějí, že existuje vztah mezi principy CE a dalšími SDG's, konkrétně s SDG 1 (Konec chudoby), SDG 2 (Konec hladu), SDG 3 (Zdraví a kvalitní život), SDG 5 (Rovnost mužů a žen) a SDG 10 (Méně nerovností). Způsob naplnění cíle spojeného s koncem chudoby je představován v projektu zabývajícím se zaměstnáváním (a tedy i finančním odměňováním) sběračů odpadu v Jakartě, od kterých je vykupován odpad, který by jinak skončil na skládce, přičemž nasbíraný odpad je využit k upcyclaci. Jako možný případ řešení chudoby i nedostatku potravin dále uvádějí podporu lokálních pěstitelů potravin v Argentině, kteří díky poskytnutým znalostem a nástrojům dokáží obhospodařovat udržitelné ekologické farmy, které dokážou zásobovat potravinami okolní obyvatele a zvyšují potravinovou bezpečnost. Dále uvádějí, že principy v cirkulární ekonomice podporují výrobu z netoxických přírodních materiálů, které respektují ekosystémy a ochraňují vodu i ovzduší, což dopomáhá ke zdravému a kvalitnímu životu (SDG 3). Nastolování všeobecné rovnosti vnímají v pracovních příležitostech, které cirkulární ekonomika vytváří a ve kterých lze uplatnit různé skupiny lidí.

Dle Korhonena et al. (2018) úspěšná cirkulární ekonomika přispívá ke všem třem rozměrům udržitelného rozvoje. Ve svém výzkumu představují sadu přínosů, které dokazují tzv. „win-win-win“ princip ve využití potenciálu CE. Dále uvádí, že současné vnímání konceptu CE je založeno na maximálním setrvání materiálu ve vnitřních kruzích (opětovné používání, repasování, renovace), což povede k nižšímu využívání zdrojů a energie. Klasické pojetí recyklace a následně likvidace má přijít na řadu až po vyčerpání maximálního potenciálu materiálu. Cílem CE by tedy mělo být využívání materiálů takovým způsobem, který jim ponechá vysokou kvalitu a potenciál po nejdelší časový úsek.

Obrázek 3 Win-win-win koncept pro pilíře udržitelnosti

Zdroj 3 Vlastní zpracování; data: (Korhonen et al., 2018)

3.3 Strategie EU v cirkulární ekonomice

Vliv Evropské unie na rozvoj CE je značný. Díky podpoře, kterou EU poskytuje ve směru k udržitelnému rozvoji, jsou podporovány také principy cirkulární ekonomiky. EU si uvědomuje, že se vytrácí téměř 90 % biodiverzity právě díky těžbě a zpracování primárních zdrojů, přičemž největší vliv na životní prostředí má již samotný návrh produktu. Model cirkulární ekonomiky, který nahrazuje lineární model ekonomiky, může prokazatelně přispět k udržení spotřeby primárních zdrojů v limitech Planety. CE tak může přispět ke zdravější Planetě a snížení znečištění, snížení tlaku na přírodní zdroje jako je voda či půda, snížení emisí a pomoci ke klimatické neutralitě EU, vytvoření nových pracovních příležitostí a uvedení stabilnějších hodnotových řetězců. Z těchto důvodů se Evropská unie uchyluje k vytváření strategií, které implementují principy CE jak na straně výroby, tak na straně spotřeby. (Circular economy, c2023).

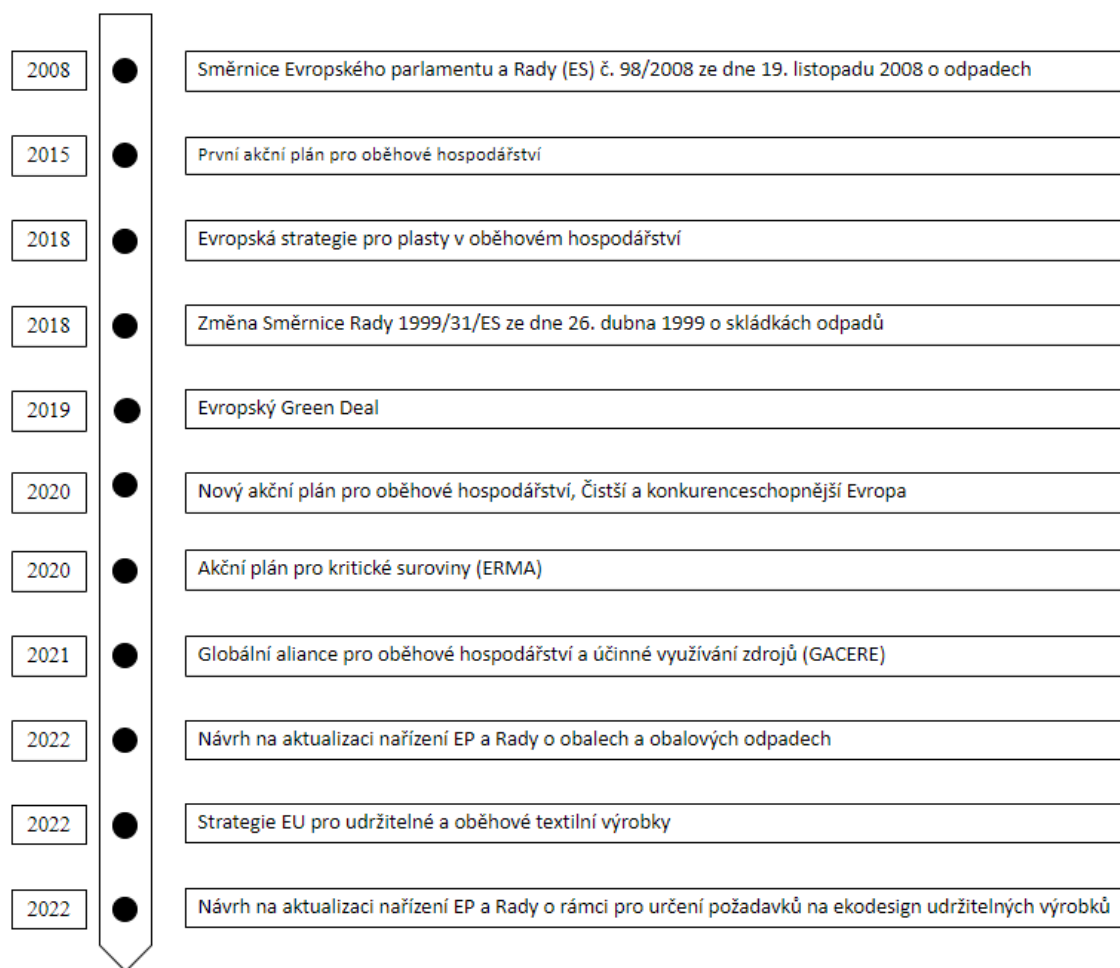
Jedním z prvních kroků EU pro zavedení principů CE se stala **Směrnice 2008/98/ES o odpadech a zrušení některých směrnic**, která mimo jiné přináší hierarchii způsobů nakládání s odpady v následujícím pořadí: předcházení vzniku odpadů, příprava k opětovnému využití, recyklace, jiné využití, odstranění odpadu. Dále také stanovuje podmínku pro vnitrostátní orgány, které musí tvořit plány pro nakládání s odpady a programy pro předcházení vzniku odpadu. Tyto programy se mimo jiné zaměřují na modely trvale udržitelné výroby a spotřeby, kritické suroviny či na snižování potravinového odpadu, což by mělo pomoci k plnění cílů udržitelného rozvoje OSN (Evropská komise, 2008).

V roce 2015 Evropská komise přijala první **Akční plán pro oběhové hospodářství**, který obsahoval opatření, která měla pomoci k přechodu Evropy na oběhové hospodářství a tím zvýšit konkurenceschopnost, podpořit udržitelný hospodářský růst a vytvořit nové pracovní příležitosti. Na tento Akční plán navazuje od roku 2020 **Nový akční plán pro oběhové hospodářství**, který obsahuje program zaměřený na budoucnost a jeho cílem je vytvoření čistší a konkurenceschopnější Evropy, a to za pomoci hospodářských aktérů, jimiž jsou mimo jiné i spotřebitelé. Plán uvádí 7 klíčových hodnotových řetězců produktů, které vyžadují komplexní a koordinovaná opatření (Evropská komise, 2020):

- elektronika – přizpůsobení elektroniky ekodesignu s dlouhou životností a opravitelností, uplatnění „práva na opravu“, zavedení společné nabíječky pro mobilní telefony, sběr elektroniky;
- baterie a vozidla – sběr a recyklace všech baterií, opětovné využití cenných materiálů baterií, vyřazení baterií neschopných opětovného nabití;
- obaly – snížení nadměrného balení a odpadu z obalů, opětovné použití a recyklovatelnost obalů, snížení komplexnosti obalových materiálů;
- plasty – **Strategie EU pro plasty v oběhovém hospodářství** (snížení plastového odpadu, zaměření na mikroplasty v životním prostředí, používání biologicky rozložitelných nebo kompostovatelných plastů;
- textilní výrobky – **Strategie EU pro textilní výrobky** (rozvoj ekodesignu, tříděný sběr textilních odpadů, opětovné použití a recyklace textilních výrobků, podpora modelů „produkt jako služba“;

- stavebnictví a budovy – obsah recyklovaných materiálů ve stavebních výrobcích, digitální rejstříky budov, začlenění posuzování životního cyklu do zadávání veřejných zakázek, obnova průmyslových pozemků, oběhové využívání vytěžené zeminy;
- potraviny, voda a živiny – snížení potravinového odpadu.

Obrázek 4 Časová osa k vývoji strategií EU vůči CE

Zdroj 4 Vlastní zpracování

3.4 Strategie ČR v cirkulární ekonomice

Na úrovni České republiky existuje první komplexní strategie pro cirkulární ekonomiku od roku 2021, kdy vláda schválila Strategický rámec Cirkulární Česko 2040 (dále jen Cirkulární Česko 2040) s působností v rozmezí let 2021 až 2040. Tímto krokem se ČR přihlásila ke konceptům oběhového hospodářství, které mají pomoci ke zvýšení konkurenceschopnosti, technologické vyspělosti hospodářství, surovinové bezpečnosti a udržitelnému rozvoji. Posilování oběhového hospodářství je v tomto dokumentu považováno

mimo jiné za šanci pro Českou republiku, jak obnovit poškozenou ekonomiku po zásahu pandemií COVID-19. Strategický rámec proto mapuje 10 prioritních oblastí, na něž je třeba se zaměřit pro naplnění cílů cirkulární ekonomiky (MŽP, 2021):

- produkt a design (maximalizace moderních technologií cirkulární ekonomiky a navrhování udržitelné výroby produktů);
- spotřeba a spotřebitelé (podpora cirkulárních obchodních modelů, orientace spotřebitelů na udržitelnou spotřebu, podpora sdílení);
- odpadové hospodářství (redukce vzniku odpadu, maximalizace opětovného využití a recyklace produktů, omezení skládkování);
- průmysl, suroviny, stavebnictví, energetika (maximální využívání druhotných surovin, ekologické inovace, snížení závislosti na zdrojích a snížení nákladů);
- bioekonomika a potraviny (maximální využití potenciálu bioekonomiky a redukce množství potravinových odpadů);
- cirkulární města a infrastruktura (města a obce využívající cirkulární řešení, maximální využívání druhotných zdrojů při budování infrastruktury, podpora alternativních pohonů v městské hromadné dopravě);
- voda (realizace úspor vody, recyklace vody, udržitelné hospodaření s půdou s cílem zadržení vody v krajině);
- výzkum, vývoj a inovace (digitalizace, podpora inovací, státní finanční podpora projektů zaměřených na CE);
- vzdělávání a znalosti (vznik nových pracovních míst, začlenění CE do vzdělávání na všech úrovních, sdílení informací o CE);
- ekonomické nástroje (veřejné zakázky zohledňující CE, využívání poplatkových nástrojů v oblasti odpadového hospodářství, podpora a financování projektů zaměřených na zpracování druhotných zdrojů).

Obrázek 5 Prioritní oblasti, na které se zaměřuje Strategický rámec Cirkulární Česko 2040

Zdroj 5 (MŽP, 2021)

Pro monitorování vývoje CE v ČR bylo zvoleno několik indikátorů, jimiž je např. podíl významných veřejných zakázek zahrnujících ekologické požadavky, celková míra recyklace, míra cyklického využívání materiálů, obchod s druhotnými surovinami či množství patentů spojených s recyklací a druhotnými surovinami (MŽP, 2021).

Na úrovni ČR se cirkulární ekonomice již od roku 2015 věnuje také Institut Cirkulární Ekonomiky (INCIEN), který je nevládní neziskovou organizací. Posláním organizace je prosazování principů CE v praxi, a to skrze pět pilířů, jimiž je (INCIEN: O nás, c2022):

- vzdělávání (přednášky, webináře a semináře zvyšující znalosti, kompetence a povědomí o CE);
- konzultace (expertní poradenství v problematice CE pro firmy i veřejný sektor);
- výzkum (studie, analýzy, výzkumy a publikace v oblasti CE);
- advokacie (spolupráce, partnerství a společné hledání řešení při hájení zájmů CE);
- vytváření komunity (Český cirkulární hotspot pro korporace, střední a malé podniky, nevládní organizace, start-upy, akademické instituce, orgány veřejné správy a jednotlivce).

3.5 Vztah cirkulární ekonomiky a Zero Waste

Z výše uvedené rešerše je zřejmé, že cirkulární ekonomika se soustředí na udržení produktů v uzavřených výrobních cyklech po co nejdelší dobu. Aby došlo k této změně, musí dojít ke změně v celé oblasti hodnotových řetězců – design výrobků, nové obchodní modely, nové způsoby zpracování odpadu atd. Součástí této myšlenky je ale také změna modelu chování spotřebitelů (DESELCU et al., 2018).

Má-li být tedy dosaženo přechodu z lineárních modelů ekonomiky na cirkulární modely ekonomiky, je zapotřebí také součinnosti samotných spotřebitelů. Cirkulární ekonomika, jako taková, je zaměřena především systémovou změnu ve výrobě. Pro systémovou změnu smýšlení spotřebitelů se nabízí právě životní styl Zero Waste, který se soustředí na eliminaci produkovaného odpadu. Přestože lze brát pojem CE jako zastřešující pro ZW, domnívám se, že nelze jednoho stoprocentně dosáhnout bez druhého.

3.6 Zero Waste

S hlavní myšlenkou cirkulární ekonomiky úzce souvisí též pojem Zero Waste. Jak už jeho název napovídá, věnuje se životu bez odpadu a stává se tak jakýmsi životním stylem spotřebitelů. Pokud má být dosaženo cíle CE a to tedy uzavření cyklů materiálu, které zabráni mimo jiné vzniku odpadů či snížení nákladů na zdroje, musí tak být dosaženo nejen změnou na straně výroby, ale také změnou na straně spotřeby. Nejedná se tedy pouze o radikální změnu poháněnou ekonomickými motivy, ale především o systémovou změnu myšlení spotřebitelů, která bude svou podstatou ovlivňovat kromě ekonomické a environmentální oblasti i tu sociální oblast ve společnosti. ZW se tak stává jedním z podstatných klíčů cirkulární ekonomiky, jelikož cílí především na spotřební chování spotřebitelů, jehož změna je potřebná k transformaci lineární ekonomiky v CE.

3.6.1 Historie a definice Zero Waste

První použití termínu „Zero Waste“ je připisováno chemikovi Paulu Palmerovi, který v 70. letech vedl společnost Zero Waste Systems, která se věnovala nakládání s chemickým odpadem z průmyslové výroby Spojenými Státy. Na svou činnost dále navázal založením Zero Waste Institutu, který se věnoval odpadům z oblasti elektroniky (Walsh, 2017).

Historický vývoj ZW dále pokračuje v 90. letech 20. století, kdy v Manile vznikla skupina „Zero Waste Recycling Movement of the Philippines“. Tato skupina se zabývala využitím šrotu v odpadovém toku. Avšak jejich ZW praktiky se nijak podstatně nerozšířily do povědomí okolí, poněvadž nebyly považovány za praktický způsob přesvědčení vládních úředníků, aby změnili svůj zájem o stavbu spaloven odpadu. Dalšího rozvoje se tento koncept dočkal díky Danielu Knappovi, který se již v 80. letech 20. století v Kalifornii věnoval snížení produkce odpadu. Společně s australskými zastupiteli města Canberra v roce 1996 uvedli výzvu, ve které se zavázali k tomu, že do roku 2010 nebude putovat žádný odpad na skládky (Connet, 2013).

Zásadní průlom v problematice ZW nastal v roce 2004, kdy byla uvedena první celistvá definice životního stylu Zero Waste. O její vznik se zasloužila organizace Zero Waste International Alliance (dále jen ZWIA), která vznikla roku 2002 za účelem propagace a rozšíření pozitivních alternativ zacházení s odpady. Definice z roku 2004 označuje ZW jako (Zero Waste Definition, c2023): *„etický, ekonomický, efektivní a vizionářský cíl vedoucí lidi ke změně jejich životního stylu a zavedení praktik, které napodobují udržitelné přírodní cykly, kde je veškerý vyřazený materiál určen k tomu, aby se stal zdrojem pro ostatní. ZW znamená navrhovat a spravovat výrobky a procesy tak, aby se systematicky předcházelo vzniku toxického odpadu a materiálu a zároveň šetřit a obnovovat všechny zdroje namísto jejich spalování či pohřbívání. Zavedením nulového odpadu se odstraní veškeré vypouštění odpadu do půdy, vody nebo ovzduší, které ohrožuje planetu, zdraví lidí, zvířat a rostlin“*

Podle aktualizované definice, kterou ZWIA uvedla v roce 2018 je Zero Waste (Zero Waste Definition, c2023): *„Šetření všech zdrojů prostřednictvím odpovědné výroby, spotřeby, opětovného použití a obnovy výrobků, obalů a materiálů bez spalování a bez vypouštění do půdy, vody nebo ovzduší, které by ohrožovalo životní prostředí nebo lidské zdraví.“¹*

Z výše uvedeného vyplývá, že aktualizovaná a zkrácená definice ZW se soustředí na hlavní zásady hierarchie nulového odpadu pro vytvoření globálně přístupného prohlášení o významu ZW.

¹ Původní znění: “Zero Waste: The conservation of all resources by means of responsible production, consumption, reuse, and recovery of products, packaging, and materials without burning and with no discharges to land, water, or air that threaten the environment or human health.” (Zero Waste Definition, c2023)

S touto aktualizovanou definicí se ztotožňuje také organizace Zero Waste Europe (dále jen ZWE), která je evropskou sítí komunit, místních lídrů a odborníků v problematice ZW, kteří se snaží o odstranění odpadů z naší společnosti a propagaci ZW. V této kooperační síti působí celkem 34 lokálních a nevládních organizací napříč Evropou a Českou republiku zde zastupuje Hnutí DUHA (Přátelé Země ČR). ZWE je mimo jiné součástí Globální Aliance pro alternativy spaloven (Global Alliance for Incinerator Alternatives – GAIA), jejíž vizí je spravedlivý svět bez spalování, přičemž se soustředí na znečištění plasty, změny klimatu, odpady, ZW praktiky a alternativy spalování odpadu (Zero Waste Europe, b. r.).

Významně k rozšíření osvěty ZW přispěla autorka Bea Johnson (2013), která vnímá ZW jako filozofii či životní styl, který se zabývá postupy zabráňujícími vzniku odpadů, jak nejvíce to jde. Inspiraci pro tyto činnosti přitom nalézá jak na straně výroby - v designu výrobků podle modelu „C2C“, tak na straně spotřeby - zapojuje spotřebitele do odpovědného jednání a odpovědné spotřeby. Dále uvádí, že recyklace je, společně s kompostováním, v životním stylu podle ZW až na posledním místě v hierarchii nakládání s odpady. Hlavní předpoklady, popřípadě hlavní principy, tohoto směru uvádí prostřednictvím tzv. pravidla 5R (refuse, reduce, reuse, recycle, rot), které je detailněji popsáno v kapitole 4.2.

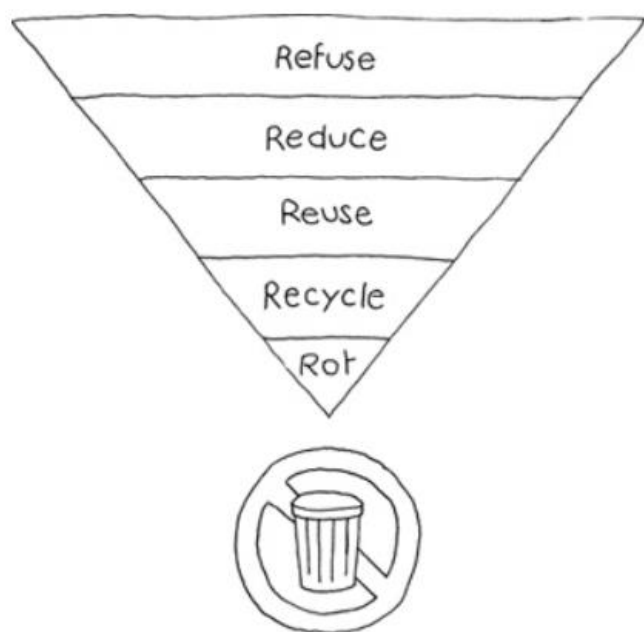
Na úrovni České republiky se životnímu stylu Zero Waste věnuje český blog Czech Zero Waste, o životě bez odpadu. Autorky blogu považují ZW za bezodpadový přístup k životu, jímž se snaží snižovat tvorbu odpadu, méně plýtvat a efektivně využívat produkty, které již vlastníme. Tímto dochází ke snižování negativního dopadu výroby i spotřeby na životní prostředí a společnost. O svém přístupu k tomuto životnímu stylu v roce 2019 společně vydaly knihu *„Život skoro bez odpadu: Jak jej žijí holky z Czech Zero Waste“* (Czech Zero Waste: český blog o životě bez odpadu, c2015-2023).

3.6.2 Pravidlo 5R (5Z)

Na otázku, jakým způsobem zakomponovat směr ZW do životního stylu, odpovídá francouzsko-americká autorka, řečnice a minimalistka Bea Johnson ve své knize *Zero Waste Home*. V této knize nabízí praktické řešení, které dle ní vede k bohatému

a zdravému životu za pomoci využívání bezodpadových a obnovitelných zdrojů a následování jednoduchých pěti principů: refuse (zamítni), reduce (zredukuj), reuse (zaužitkuj), recycle (zrecykluj), rot (zkompostuj).

Obrázek 6 Pravidlo 5R dle Johnson

Zdroj 6 (Johnson, 2013)

Refuse (zamítni, co nepotřebuješ)

První a dle autorky nejdůležitější pravidlo ZW, je zamítnout odpad ještě před jeho vznikem. Toto pravidlo se opírá o strategii odmítnutí již samotného nákupu věci a jejího vnášení do domácnosti. Jedná se v první řadě o odmítnutí jednorázových plastových produktů (igelitové sáčky, plastová brčka ad.), zdarma poskytovaných produktů (kosmetické prostředky v ubytovacích kapacitách), nevyžádané pošty (reklamní letáky) ale také odmítnutí dalších neudržitelných praktik, zahrnujících přijímání vizitek či využívání jednorázových dárkových obalů. Zároveň lze v tomto kroku např. také přejít k odmítnutí vody, kterou dostávají zákazníci ke kávě v kavárně a kterou v mnohých případech ani nevypijí či zamítnutí nákupu produktu v nevhodném obalu. Zamítnutí se týká také spotřebitelského rozhodování, kde je nutné před nákupem produktu přemýšlet, zda je opravdu potřebný, zda neexistuje vhodnější alternativa, zda je tento produkt nezbytný či pouze zvyšuje komfort spotřebitele. Zamítnutí odpadu je vnímáno především jako kolektivní hybná síla, pomocí které může být docíleno mimo jiné také přesunu od tištěných účtenek k těm elektronickým (Johnson, 2013).

Reduce (zredukuj to, co nemůžeš zamítnout)

Autorka tvrdí, že snižování množství spotřebovávaných statků vede k okamžité pomoci v ekologické krizi a zároveň řeší základní problém s vysokým množstvím produkováného odpadu na Planetě. Směr zaměřený na zjednodušení životního stylu pomáhá k soustředění domácností na kvalitu místo kvantity a na zážitky místo fyzických produktů. Základní myšlenkou tohoto pravidla tedy je, vlastnit pouze to, co opravdu potřebuji a neobklopovat se velkým množstvím nepotřebných věcí. Základními kroky k naplnění tohoto pravidla jsou (Johnson, 2013):

- zhodnocení minulé spotřeby (na základně analýzy minulé spotřeby dochází k vytvoření lepších nákupních návyků, sdílení nepotřebných produktů s ostatními a zároveň dochází k celkovému snížení objemu nákupu);
- omezení současné a budoucí spotřeby co do množství i velikosti (omezení nakupování šetří zdroje potřebné k výrobě nových produktů a zároveň snižuje výdaje domácností na nákup nového zboží, při nákupu by se také měl brát ohled na životní cyklus produktu či zda jej lze na konci životnosti například recyklovat);
- omezení činností, které podporují spotřebu nebo k ní vedou (cílený marketing propagující nákupy může v jednotlivcích budit dojem, že nabízené zboží potřebují, proto je vhodné se takovým pobídkám vyhýbat a zabránit tak psychologickému ovlivnění a následnému nákupu zboží).

Reuse (zůžítuj a znovupoužij to, co nelze zredukovat či zamítnout)

V tomto pravidle autorka upozorňuje na častou záměnu termínů „reuse“ a „recycle“. Zatímco „reuse“ znamená využití produktu opakovaně v jeho nezměněné formě, „recycle“ znamená zužitkování materiálu z původního výrobku při výrobě nového produktu. Zde autorka uvádí několik principů, kterými lze docílit k efektivnímu zužitkování výrobků (Johnson, 2013):

- eliminace plýtvání (nakupování opakovatelně použitelných produktů);
- zmírnění vyčerpání zdrojů (sdílení produktů, nákup použitého zboží, nákup opětovně použitelných, opravitelných a odolných produktů);
- prodloužení životnosti výrobků (využití opravy produktu, nalezení nového využití pro výrobky či vrácení výrobku).

Recycle (zrecykluj to, co nemůžeš zamítnout, zredukovat nebo znovupoužít)

Ve výše uvedené kapitole byla problematika recyklace již lehce naznačena. Ve věci recyklace je podstatný udržitelný design produktu již před zahájením jeho výroby, který usnadní průběh samotné recyklace a separaci materiálů na konci jeho životnosti, a to pro další využití ve výrobním procesu. Cílem životního stylu ZW je však recyklaci předcházet a tvořit prevenci proti celkovému vytváření odpadu a nadspotřebě. Pokud v hierarchii ZW fungují první tři pravidla efektivně, mělo by při hospodaření domácnosti díky promyšlené a rozumné spotřebě docházet k minimalizaci vzniku odpadu vhodného k recyklaci. Pokud tedy není možné produkty zamítnout, zredukovat nebo znovupoužít, je recyklace lepší volbou než odložení na skládku, protože šetří energii, přírodní zdroje a další vstupní materiál, ale cílem by mělo být předcházení tomuto kroku (Johnson, 2013).

Rot (zkompostuj zbytek)

Jako poslední pravidlo autorka uvádí kompostování zbytků. Kompostování je charakterizováno jako proces hnití, při kterém dochází k recyklaci přírodních organických materiálů. Při kompostování dochází k rozkladu materiálů na jednotlivé nutrienty, které se navrací do půdy a dodávají jí tak potřebné živiny. V současnosti existuje mnoho typů kompostování, které se dělí např. podle nákladů (zdarma/placené), umístění (zahradní soukromý kompost/společný sdílený kompost), typu potravin (ovoce, zelenina, kávová sedlina, maso, mléčné výrobky), výchozího produktu kompostování (hnojivo tuhé či kapalné) a další (Johnson, 2013).

3.6.3 Rozšíření na 7R (ZWIA)

Zero Waste International Alliance uvádí tuto odpadovou hierarchii rozšířenou na 7R. Do původního modelu 5R přidává Rethink/Redesign, Material Recovery, Residuals management, Regulation/Unacceptable. Přidaná pravidla se týkají spíše výroby či zavádění produktu na trh než samotné spotřeby na straně spotřebitelů (ZWIA: Zero Waste Hierarchy of Highest and Best Use 8.0, 2022).

Rethink/Redesign (přehodnocení, nové návrhy)

Toto pravidlo se věnuje systémové změně již na počátku výroby, tedy ve fázi navrhování produktu. Tato změna má zabránit zbytečné nebo nevhodné spotřebě, která

vychází z lineárního modelu ekonomické spotřeby. Při výrobě by se dle tohoto pravidla měly využívat recyklované a recyklovatelné trvalé materiály, které jsou environmentálně udržitelné. V základu se přehodnocení způsobu výroby opírá o principy cirkulární ekonomiky (ZWIA: Zero Waste Hierarchy of Highest and Best Use 8.0, 2022).

Material Recovery (navracení materiálu)

Postup navracení materiálu obsahuje jakékoli operace na záchranu materiálu, kromě variant uvedených v základních pravidlech 5R či energetického využití materiálu. Mezi tyto operace patří například chemické zpracování formou repolymerizace či mechanická recyklace směsného odpadu. Nikdy by však nemělo být nahrazeno recyklování u zdroje (v domácnostech), protože by to omezilo a utlumilo správné recyklační návyky v domácnostech (ZWIA: Zero Waste Hierarchy of Highest and Best Use 8.0, 2022).

Residuals management (nakládání se zbytky)

S odpadem, který byl vyhozen, by se mělo nakládat takovým způsobem, který neohrožuje životní prostředí a lidské zdraví. Zároveň by mělo docházet k analýze příčin jeho vzniku a důsledků jeho likvidace, na jejíž základě by následně měla být navrhována efektivnější řešení ať už na straně výroby a spotřeby tak na straně nakládání se zbytky (ZWIA: Zero Waste Hierarchy of Highest and Best Use 8.0, 2022).

Regulation/Unacceptable (regulace nepřijatelného)

V rámci odpadové hierarchie je vhodné se též zabývat regulací systémů a politiky, která podporuje plýtvání či ohrožuje životní prostředí a zdraví lidí. Tyto systémy zahrnují např. podporu spalování odpadu či využívání odpadů ve výrobcích, které představují riziko pro životní prostředí a zdraví lidí (ZWIA: Zero Waste Hierarchy of Highest and Best Use 8.0, 2022).

Obrázek 7 Odpadová hierarchie dle ZWIA

Zdroj 7 (ZWIA: Zero Waste Hierarchy of Highest and Best Use 8.0, 2022)

3.7 Tři pohledy na vliv Zero Waste

Pro shrnutí vlivů životního stylu Zero Waste bylo využito rozdělení na tři skupiny, podle pilířů udržitelnosti, kterých lze ZW potažmo CE docílit: environmentální, ekonomický a sociální. Toto rozdělení bylo zvoleno jako nejvhodnější, jelikož princip ZW je jednou z možných hlavních cest, kterou lze dojít k cirkularitě při výrobě i spotřebě produktů. Zero Waste totiž přichází s kompletní změnou životního stylu lidí a změnou životního cyklu výrobků již na začátku odpadové hierarchie, tedy v rozvaze o návrhu výrobku na straně výroby a v rozvaze o koupi výrobku na straně spotřeby.

3.7.1 Environmentální vliv

Johnson (2013, p. 38) uvádí jako hlavní vliv ZW právě ten environmentální. Tento životní styl dokáže značně snižovat znečištění ve formě pevných i plyných odpadů a zároveň podporuje snížení využívání přírodních a prvotních zdrojů čímž ochraňuje zásobu těchto zdrojů a vytváří udržitelné hospodaření s nimi. Společně s tímto také ochraňuje zdraví celého ekosystému.

Pietzsch et al. (2017) konstatuje několik značných přínosů ZW v environmentální oblasti: snížení produkce odpadu a jeho negativního vlivu na životní prostředí; prodloužení životnosti skládek odpadů; redukce množství využívaných prvotních zdrojů a jejich nahrazení zdroji druhotnými; redukce emisí skleníkových plynů; vyrábění energie z odpadů; snížení spotřeby energie v důsledku vyšší ekologické účinnosti výrobních procesů; zvýšení ochrany životního prostředí; redukce množství využívaných toxických materiálů při výrobě.

Matete & Trois (2008) dále uvádějí další environmentální přínos ZW ve smyslu úspory místa v prostorech skládek odpadu. Při snižování produkce odpadu se zásadně sníží i zabraná půda určená pro skladování odpadu a zároveň tak může být zamezeno kontaminaci půdy vlivem nevhodných způsobů skladování odpadu.

Dle reportu Zero Waste to Zero Emissions: How Reducing Waste is a Climate Gamechanger (2022, p. 36) má strategie nulového odpadu významný vliv na redukci znečištění ovzduší a zároveň také na redukci emisí skleníkových plynů. Znečištění ovzduší v důsledku spalování odpadu způsobuje mimo jiné značné ohrožení života lidí ve smyslu rizika vzniku závažných onemocnění, jakým je např. rakovina. Zároveň díky odhadu, že 70 % celosvětových emisí skleníkových plynů tvoří neefektivní hospodaření s materiály (těžba, výroba, doprava, používání a likvidace), tvoří ZW vhodný rámec pro pozitivní ovlivnění klimatických změn vzniklých právě emisemi skleníkových plynů. Dále report uvádí skutečnost, že klíčovým pilířem ZW je také využití organického odpadu a jeho bezpečná přeměna v kompost, který navrácí organické látky a živiny do půdy, čímž se zvyšuje kvalita půdy a s ní i schopnost půdy pohlcovat uhlík.

3.7.2 Ekonomický vliv

Johnson (2013, p. 38-39) tvrdí, že výhodou ZW je také vysoký finanční vliv na hospodaření Zero Waste domácnosti. Jako příklad uvádí např. sníženou spotřebu výrobků, snížený nákup zboží a s tím spojené i nižší náklady na skladování těchto výrobků, možnost sdílení, pronájmu či prodeje málo používaných věcí, které s sebou přináší určitý zisk, ale také snížení množství pevného odpadu, a tedy i snížené náklady na jeho likvidaci.

Pietzsch et al. (2017) zmiňují řadu pozitivních ekonomických, potažmo finančních, vlivů zavádění ZW, mezi něž řadí např. snížení nákladů v souvislosti s nakládáním

se vzniklým odpadem, předcházení vzniku nákladů na obnovu a ochranu životního prostředí, snížení nákladů spojených s neefektivním procesem výroby či zvýšení zisků z prodeje recyklovaných materiálů. Zároveň uvádí také zvýšení toků příjmů v důsledku vzniku nových pracovních míst, přičemž tyto příjmy mohou být promítnuty do státních rozpočtů.

Bylo prokázáno, že systémy zabývající se Zero Waste hospodařením vytvářejí až 200krát více pracovních míst než ty systémy, které se zabývají likvidací odpadu jako je skládkování či spalování. Zároveň také podporují vyšší mzdy a prokazatelně lepší pracovní podmínky a umožňují pracovníkům rozvíjet své dovednosti (opravy, komunikace s veřejností, nové technologie) (Zero Waste to Zero Emissions: How Reducing Waste is a Climate Gamechanger, 2022).

Nizar et al. (2019) se ztotožňuje s výše uvedeným ekonomickým přínosem ZW ve smyslu dodatečných příjmů domácností z prodeje již nevyužívaného zboží a dále uvádí vliv ZW směrem k obecním rozpočtům, kde spatřuje nejen možnost snížit náklady obce na nakládání s komunálním odpadem, ale také možnost zvýšení příjmů obce.

3.7.3 Sociální vliv

V sociální oblasti je spatřován významný přínos ZW v otázce zdraví lidí. Tento životní styl je považován za zdravý hned z několika možných důvodů: odrazuje od využívání plastových výrobků, čímž omezuje úniky plastů do potravin a pitné vody, podporuje život s nižším počtem vlastněných fyzických produktů, čímž mimo jiné zamezuje nadměrnému vzniku a usazování prachu, který může způsobovat alergie, odrazuje od konzumace vysoce zpracovaných potravin a také podporuje zdravou výživu a alternativy běžných výrobků - kosmetické potřeby neobsahující syntetické vonné látky atp. (Johnson, 2013, p. 38-40).

Pietzsch et al. (2017) uvádí, že ZW přináší značný přínos pro komunitu ve smyslu pobídky pro angažovanost v zavádění ZW a zároveň díky recyklaci a dalšímu využití odpadů vznikají nová pracovní místa, což podporuje zaměstnanost.

Zavedení principů ZW může také efektivně pomoci k řešení sociálních nerovností. Tímto řešením je např. využití komunitních skupin, dobrovolníků či malých podniků, které se zabývají sběrem použitého a užitečného zboží (potraviny, oblečení, nábytek

atd.) a jeho následným přerozdělováním mezi komunity lidí, kteří si takové výrobky nemohou dovolit pořídit na vlastní náklady (lidé bez domova, uprchlíci, domovy dětí, útulky atd.) (Benefits of Zero Waste, b. r.).

Mezi sociální přínosy strategie nulového odpadu lze také zařadit energetickou bezpečnost (využití bioplynu získaného anaerobní fermentací zbytků), snižování chudoby a nerovností (zajištění práce pro tzv. sběrače odpadu), potravinovou bezpečnost a dostatek pitné vody, lepší zdraví (zdravější životní styl, zamezení emisí ze spalování atd.), snížení vlivu stresorů na lidskou psychiku (hluk, vliv těžké automobilové dopravy převážející odpady, zápach) a posílení kvality veřejné správy (spolupráce občanské společnosti, místních orgánů i škol) (Zero Waste to Zero Emissions: How Reducing Waste is a Climate Gamechanger, 2022).

3.8 Úskalí a negativa Zero Waste

Stejně jako každá zkoumaná problematika s sebou i životní styl Zero Waste přináší jistá negativa. Běžně je koncept vnímán jako pozitivní a přínosný, a především potom klíčový pro přechod od lineární ekonomiky k cirkulární ekonomice a dosažení udržitelnosti. Negativa tohoto konceptu nejsou snadno dohledatelná právě díky často vyzdvihovaným pozitivům, avšak existují. Jedním z úskalí je, že mnoho lidí je ovlivněno mýty, které tvrdí, že je životní styl ZW drahý (Johnson, 2013).

V současnosti, kdy je společnost vnímána spíše jako konzumní, je preferován komfort konzumní spotřeby. ZW může do značné míry tento komfort snižovat svými negativy. Spotřebitelé, kteří chtějí začít žít tímto stylem se často potýkají s nedostatkem ZW obchodů a dalších iniciativ (bazary, swapy atp.) Společně s nedostatkem obchodů se vyskytuje také problém v neexistujících ZW alternativách na trhu. Produkty buď nejsou na trhu dostupné vůbec, nebo je velmi těžké je sehnat. Dále je tento životní styl považován za časově náročný, což jednoznačně znepříjemňuje komfort spotřebitelů. Významným negativem při praktikování ZW je také fakt, že spotřebitel musí mít pečlivě zvážené a plánované hospodaření, a to především ve smyslu nakupování a skladování produktů (vyhrazené nádoby na nákup potravin a jejich převážení do obchodu, skladování těchto nádob atp.) (Vrachovska, c2023).

3.8.1 Greenwashing

S rostoucím zájmem spotřebitelů o životní styl Zero Waste roste také produkce Zero Waste produktů, které jsou mnohdy označovány jako „Zero Waste starter kit“. Do této základní sady pro život bez odpadu patří např. látkové sáčky na pečivo a ovoce, termohrncečky na nápoje, dózy a krabičky na potraviny či látkové nákupní tašky a další. Společně s růstem popularity těchto ZW produktů roste také výskyt tzv. „greenwashingu“. Cambridge Dictionary (c2023) vnímá greenwashing jako: *„chování nebo činnosti, které v lidech vzbuzují dojem, že společnost dělá pro ochranu životního prostředí více, než ve skutečnosti dělá“*.

Greenwashing je způsob, jakým se společnosti produkující určité produkty nebo služby snaží dezinformovat spotřebitele za účelem zvýšení povědomí o jejich činnosti. Nejčastěji se vyskytuje ve formě reklamy a PR a tím tak zkresluje informovanost v tržním prostředí. Zákazníci jakožto spotřebitelé, kteří nedokáží greenwashing rozpoznat, tak často bývají oklamáni a přejímají postoje a názory dezinformující společnosti za své, což ovlivňuje též jejich spotřební rozhodování. Produkty klamavě označované jako „zelené“ se tak rozšiřují ve spotřebitelských koších a tím působí negativním vlivem na životní styl bez odpadu, protože není zaručena jejich kvalita a životnost a častěji dochází k jejich vyřazení z využívání z důvodu nefunkčnosti. ZW může být tedy prostředkem pro manipulaci a šíření dezinformací mezi spotřebitele. (Greenwashing, c 2007-2023).

3.8.2 Eko-úzkost

S rostoucími negativními vlivy činnosti společnosti na životní prostředí roste také výskyt tzv. eko-úzkosti neboli environmentálního žalu. Jedná se o úzkosti spojené s obavami z dopadů klimatických změn, globálních ekologických katastrof a dalších negativních přírodních událostí. Tyto obavy či pocity provinilosti z dopadů lidské činnosti se potom na jedincích projevují stálým či dočasným strachem, který může způsobovat poruchy spánku, záchvaty paniky či zhoršení soustředění (What is Eco-Anxiety?, c2023).

Zero waste v tomto případě vytváří prostor pro zmírnění úzkosti v případě dodržování jeho zásad. Zároveň ale vytváří nátlak na úzkostí postižené jedince, kteří upadají do hlubších depresí i při lehkém odklonění od tohoto životního stylu (What Are The Pros And Cons Of Zero-Waste, 2021).

3.8.3 Nedostatek odpadu jako cenné suroviny

Dle charakteristiky odpadové hierarchie v odpadovém hospodářství je třeba se především zabývat činnostmi zaměřenými na předcházení vzniku odpadu (refuse, reduce) a na přípravu k opětovnému použití (re-use). Použití odpadu pro získání materiálu k výrobě nových produktů (recycle) je až třetí možností v pořadí odpadové hierarchie. Všeobecně předcházení vzniku odpadů znamená snížení spotřeby a v dalším důsledku také snížení výroby, těžby a zpracování primárních zdrojů, což je považováno za environmentálně přínosné. Avšak s tímto snížením množství odpadu lze očekávat také snížení množství cenných materiálových surovin plynoucích z oblasti recyklace, potřebných k výrobě nových produktů. Tento vývoj by tedy mohl znamenat problém pro podniky zabývající se sběrem, recyklací a dalšími způsoby nakládání s odpadem. V konečném důsledku by tak úplná prevence vzniku odpadu znamenala ekonomický a celkově existenční problém pro odvětví odpadového hospodářství a jeví se tak v rozporu s ekonomickými zájmy různých zúčastněných stran. Tento problém je i jedním z důvodů, díky kterým v realitě nelze dosáhnout absolutně nulové produkce odpadu. Jako další důvod nemožnosti dosažení absolutní nulové produkce odpadu je mimo jiné označována skutečnost, že ZW je absolutně funkční pouze při plně kolektivní spolupráci všech subjektů (jednotlivci, domácnosti, podniky, obce a města, tvůrci legislativy atd.), což může být problematické (Bartl, 2014).

3.9 Zero Waste v praxi v České republice

Ačkoli je životní styl Zero Waste poměrně mladý, povědomí o něm značně roste. V praxi je možné se setkat s různými formami jeho aplikace. Výše zmíněný český blog Czech Zero Waste a další podobné iniciativy se zabývají rozšiřováním povědomí o životním stylu ZW, ukazují praktické příklady, jakými lze snížit množství odpadu v domácnosti nebo jakým způsobem lze tzv. „vdechnout“ starým věcem nový život. Mezi hlavní šířitele myšlenek ZW na území České republiky patří např. následující weby či blogy:

- Czech Zero Waste – český blog o ZW tvořený třemi autorkami: Michaelou Gajdošovou, Janou Karasovou a Helenou Škrdlíkovou, které se zabývají informováním, inspirováním a poskytováním rad ohledně bezodpadového životního stylu a společně vydaly v roce 2019 knihu „Život skoro bez odpadu“ (Czech Zero Waste: český blog o životě bez odpadu, c2015-2023);

- Zero Waste Life – český blog o ZW, inspirující společnost k ekologičtějšímu životu a současně e-shop s výrobky nezbytnými pro život bez odpadu (Zero Waste Life, c2023);
- Bez Popelnice – český blog zabývající se problematikou ZW tvořený čtyřčlennou rodinou, která se snaží inspirovat k zodpovědnějšímu jednání a rozhodování jednotlivců ve společnosti, k tvorbě blogu autoři v roce 2017 přidali ke svým aktivitám též provoz bezobalového obchodu BEZ. v Písku (Bez popelnice, b.r.);
- Reduca – český blog zaměřující se na strategie bezodpadového životního stylu, jehož součástí je „*Bezodpadová mapa*“, která v současné době (rok 2023) obsahuje 1799 míst, která se zapojují do aktivit ZW (Reduca, c2017 - 2023);
- Bezobalu – český blog, který se zabývá šířením myšlenky Zero Waste, jehož tvůrci zároveň provozují tři bezodpadové obchody v Praze (Bezobalu, c2022).

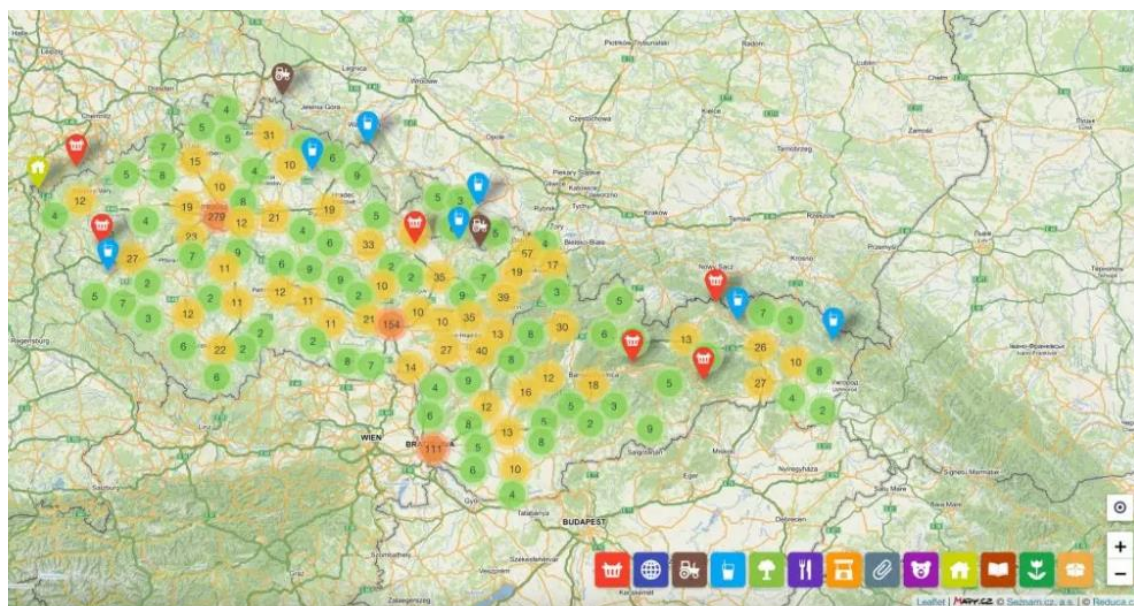
Další subjekty a iniciativy, které se zabývají podporou životního stylu ZW jsou samotní prodejci a zprostředkovatelé přístupů k tomuto životnímu stylu. Jsou jimi např. prodejci zboží a potravin či podporovatelé znovupoužívání věcí, jako jsou bezobalové obchody, bazary, provozovatelé prostorů pro sdílení či pořadatelé swapů.

Jedním z provozovatelů ZW aktivit je například českobudějovické re-use centrum KABINET CB. Zabývá se sběrem nepotřebných či rozbitých věcí a jejich následným opravením a navrácením do oběhu přes Nábytkovou banku Jihočeského kraje, renovováním, redesignem či přímým prodejem. Jeho další služby zahrnují také provoz prodejny nábytku, renovace nábytku na zakázku, vyklízení nemovitostí, půjčovnu nádobí a nábytku, pronájem kanceláře, ateliéru či koleje a pořádání kurzů a workshopů.

Významné postavení na trhu s prodejem zaměřeným na snižování produkce odpadu v současné době získávají bezobalové obchody s potravinami, které prodávají své zboží tzv. bez obalu, tedy do různých druhů trvale a opětovně naplnitelných obalů (sklenice, krabičky, boxy, látkové sáčky atd.). Kromě potravin mnozí z nich prodávají také pomůcky pro životní styl bez tvorby odpadu, jako jsou právě opětovně naplnitelné obaly a další ekologické výrobky. Tyto prodejny se však vyskytují především ve větších městech a stále ještě v omezeném množství. Další podobné iniciativy zaměřené na snížení produkce odpadu vytváří lokální zemědělci, prodávající své produkty přímo spotřebitelům. Množství těchto a mnoha dalších podobně zaměřených míst mapuje bezodpadová

mapa, v níž jsou uvedené bezobalové obchody, bazary, dobročinné sbírky, farmy a také veřejné sady či azylové domy (Reduca: Bezobalová mapa, 2023).

Obrázek 8 Bezobalová mapa

Zdroj 8 (Reduca: Bezobalová mapa, 2023)

4 Cíl a metodika práce

4.1 Cíl práce a výzkumná otázka

Cílem této DP je zmapování situace v oblasti Zero Waste v ČR na základě pěti pravidel, pěti R: REFUSE - REDUCE - REUSE - RECYCLE - ROT (Odmítni, Omez, Znovu použij, Zrecykluj, Zkompostuj).

Hlavní výzkumnou otázkou v této práci je: „Kde jsou největší překážky k masovějšímu rozšíření Zero Waste v ČR?“.

4.2 Metodika práce

Práce je standardně rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. První, teoretickou, část tvoří literární rešerše provedená na základě studia odborné literatury. Pro zpracování byla použita převážně zahraniční literatura, a to z důvodu větší dostupnosti této literatury. Výstupy českých autorů v této problematice nejsou zastoupeny takovou mírou, jako výstupy zahraničních autorů. Zdroje využitě při zpracování teoretické části jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Na základě studia odborné literatury byly stanoveny hypotézy, kterými se blíže zabývá druhá, praktická, část práce. Tvoří ji analýza dat získaných pomocí kvantitativního výzkumu – dotazníkového šetření, na jejichž základě jsou stanovené hypotézy přijímány/zamítnuty. Při zpracování dat je v práci přistoupeno ke struktuře vyhodnocování přihlížející k hypotézám, nikoliv k pořadí otázek v dotazníku. Praktická část je tak rozložena na několik dílčích částí, přičemž každá řeší danou hypotézu. Praktická část je dále doplněná o doporučení k rozšíření životního stylu Zero Waste v prostředí České republiky.

4.2.1 Výzkumný nástroj

Výzkumným nástrojem byl v práci zvolen kvantitativní výzkum používající deduktivní metodu stanovení hypotéz. Kvantitativní výzkum je v podstatě testování hypotéz, které vznikají deduktivní metodou, tedy nejdříve přichází poznání teorie – z ní jsou vyvozeny možné hypotézy, které představují vztah určitých proměnných – dále dochází

k analýze souvislostí mezi daty získanými kvantitativním výzkumem – na jejíž základě je následně rozhodnuto o souvislostech zmíněných dat a hypotéza bývá přijata či zamítnuta (Disman, 2021, p. 180).

Pro kvantitativní výzkum byla zvolena metoda dotazníkového šetření v online prostředí. K online distribuci bylo přistoupeno z hlediska nutnosti rozšíření dotazníku v rámci celého Jihočeského kraje. Dotazník byl sestaven pomocí dotazníkového nástroje společnosti Survio. K dotazování byly použity uzavřené otázky s možností jedné či více odpovědí a otevřené otázky, které umožňovaly respondentům sdělit další myšlenky. Otázky byly konstruovány tak, aby bylo dosaženo získání dat, která dokážou vztahy mezi proměnnými, formulované v hypotézách. Otázky v dotazníku jsou, na základě vlastního výkladu 5R vycházejícího ze studia odborné literatury, zaměřené na vnímání ZW, jeho principů a vnímání překážek k rozšíření tohoto životního stylu. Otázky založené na 5R mohou být v některých případech příliš sugestivní, proto bylo přistoupeno k využití kontrolních otázek, čímž mělo dojít k vyvarování se vysoké míry sugesce respondentů. Dotazník je možno nalézt v příloze.

K vyhodnocení dotazníkového šetření byl nejdříve použit program Microsoft Office Excel, ve kterém byla provedena analýza četností s následnou tvorbou grafů. K vyhodnocení dalších vybraných dat byl použit program IBM SPSS Statistics, konkrétně potom procedura Crosstabs, která si klade za cíl testování nezávislosti dvou kategoriálních proměnných. V práci jsou potom uvedeny a okomentovány hodnoty, které vyjadřují statisticky významné odchylky (adjusted residual vyšší než 1,96 a nižší než -1,96 společně s p-value nižší než 0,05) (Crosstabs, 2022).

4.2.2 Cílová skupina

Pro účely diplomové práce byla cílovou skupinou zvolena populace obyvatel Jihočeského kraje. Aby bylo dosaženo zastoupení respondentů z celého Jihočeského kraje, dotazník byl respondentům zasílán online formou. Část dotazovaných byla oslovena přímo autorkou práce, další část byla oslovena za pomoci dalších osob, tzv. „spojek“, rozprostřených v rámci celého Kraje. Reprezentativita vzorku, jak bude zmíněno níže, byla zajištěna použitím kvót.

4.3 Hypotézy

Pro další zkoumání problematiky Zero Waste bylo stanoveno celkem 6 hypotéz. Všechny tyto hypotézy jsou založené na analytické části literatury.

Hypotéza 1: Veřejnost preferuje konzumní společnost a komfortní spotřebu před udržitelnou společností.

Hypotéza 2: Veřejnost se nezabývá životním stylem ZW a jeho pravidly.

Hypotéza 3: Překážkou v rozšíření životního stylu Zero Waste v ČR je nedostupnost informací o ZW ve veřejnosti.

Hypotéza 4: Překážkou v rozšíření životního stylu Zero Waste v ČR je finanční náročnost ZW.

Hypotéza 5: Překážkou v rozšíření životního stylu Zero Waste v ČR je nedostupnost ZW obchodů a iniciativ.

Hypotéza 6: Překážkou v rozšíření životního stylu Zero Waste v ČR je časová náročnost nakupování ve smyslu ZW.

5 Analýza dat a výsledky

5.1 Charakteristika respondentů

Dotazníkové šetření probíhalo od února do března roku 2023. Dotazník byl distribuován online v elektronické podobě. Pomocí výše uvedených metod získávání respondentů bylo dosaženo získání celkem 208 vyplněných dotazníků, přičemž zaslaný odkaz na dotazníkový nástroj Survio otevřelo celkem 367 návštěvníků. Z této statistiky vyplývá, že 159 návštěvníků odkazu (43,3 % z celkového počtu 367) odkaz pouze otevřelo a odmítlo se dále výzkumu účastnit. Návratnost dotazníku vnímaná vzhledem k počtu návštěvníků odkazu byla tedy 56,7 %.

Ve vzorku je výrazně větší zastoupení žen, kterých je 68,3 %. Mužů je 31,7 %. Další identifikační rozlišení, zobrazené v níže uvedené tabulce, je velikost obce (dle počtu obyvatel), ve které respondent žije. Dle výsledků šetření celkem 27,4 % respondentů žije v obci s počtem obyvatel do 2000 a 72,6 % respondentů žije v obci s počtem obyvatel nad 2000.

Tabulka 1 Statistika dotazníkového šetření

Statistiky dotazníkového šetření			
Počet respondentů celkem			
208			
Ženy		Muži	
Četnost	%	Četnost	%
142	68,3	66	31,7

Statistiky dotazníkového šetření			
Počet respondentů celkem			
208			
Obec do 2000 ob.		Obec nad 2000 ob.	
Četnost	%	Četnost	%
57	27,4	151	72,6

Zdroj 9 Vlastní zpracování; data: vlastní

Aby byla zajištěna dostatečná reprezentativita vzorku, bylo přistoupeno ke kvótnímu výběru zkoumaného vzorku. Disman (2021, p. 94) uvádí, že: „Kvótní výběr imituje ve struktuře vzorku známé vlastnosti populace“.

Při kvótním výběru zkoumaného vzorku bylo přihlédnuto ke dvěma již výše zmíněným identifikačním rozlišením – pohlaví a velikost obce (dle počtu obyvatel), ve které respondent žije.

Pro získání vlastností populace Jihočeského kraje byla využita data z veřejné databáze Českého statistického úřadu. Všechna data, která byla z tohoto zdroje získána, byla aktualizovaná k 31. 12. 2021 a jsou uvedena níže v tabulkách.

Tabulka 2 Statistiky populace Jihočeského kraje k 31. 12. 2021

Statistiky za Jihočeský kraj k 31. 12. 2021				Statistiky za Jihočeský kraj k 31. 12. 2021			
Počet obyvatel celkem				Počet obyvatel celkem			
637 047				637 047			
Ženy		Muži		Obec do 2000		Obec nad 2000	
Četnost	%	Četnost	%	Četnost	%	Četnost	%
321805	50,5	315242	49,5	227981	35,79	409066	64,21

Zdroj 10 Vlastní zpracování; data: (ČSÚ: Veřejná databáze - Obyvatelstvo, c2023); (ČSÚ: Veřejná databáze - Města a venkov - územní srovnání, c2023)

S přihlédnutím ke struktuře vzorku populace Jihočeského kraje bylo následně kvótně vybráno nové n, které odpovídá procentní četnosti struktury obyvatel Jihočeského kraje. Nejprve bylo přihlédnuto k identifikaci respondentů na základě pohlaví a ze vzorku upraveného dle této oblasti bylo potom dále přihlédnuto k identifikaci dle velikosti obce, ve které respondent žije. Konkrétní složení nového výzkumného vzorku je uvedeno v tabulce níže.

Tabulka 3 Zkoumaný vzorek na základě kvótního výběru nejprve dle pohlaví a dále dle velikosti obce

Kvótní výběr na základě pohlaví				Kvótní výběr na základě velikosti obce			
Počet respondentů celkem				Počet obyvatel celkem			
134				134			
Ženy		Muži		Obec do 2000		Obec nad 2000	
Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
68	50,5	66	49,5	48	35,79	86	64,21

Zdroj 11 Vlastní zpracování; data: vlastní; n = 134

Finální výběrový soubor lze rozdělit ještě podle dalších identifikačních vlastností. Pro vytvoření reprezentativního vzorku byl použit výběr na základě genderu a velikosti obce. Další vlastnosti již nejsou promítnuty ve výběru finálního souboru. Pro přehledné představení souboru bylo zvoleno tyto vlastnosti uvést v následujících tabulkách.

Tabulka 4 Věková struktura respondentů

Věk	Počet respondentů
Méně než 20 let	28
20-35 let	64
36-50 let	24
51-65 let	11
Více než 65 let	7

Zdroj 12 Vlastní zpracování; data: vlastní; n = 134

Tabulka 5 Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů

Nejvyšší dosažené vzdělání	Počet respondentů
Základní vzdělání	26
Střední odborné vzdělání s výučním listem	5
Střední odborné vzdělání s maturitou	40
Gymnázium	5
Vyšší odborné vzdělání	3
Vysokoškolské vzdělání	55

Zdroj 13 Vlastní zpracování; data: vlastní; n = 134

Tabulka 6 Příjem respondentů

Příjem	Počet respondentů
Méně než 20.000 Kč	42
20.001 Kč - 35.000 Kč	47
35.001 Kč - 50.000 Kč	24
50.001 Kč - 65.000 Kč	9
Více než 65.000 Kč	12

Zdroj 14 Vlastní zpracování; data: vlastní; n = 134

Tabulka 7 Typ bydlení respondentů

Typ bydlení	Počet respondentů
Rodinný dům	76
Byt	58

Zdroj 15 Vlastní zpracování; data: vlastní; n = 134

5.2 Preference společnosti – konzumní vs udržitelná

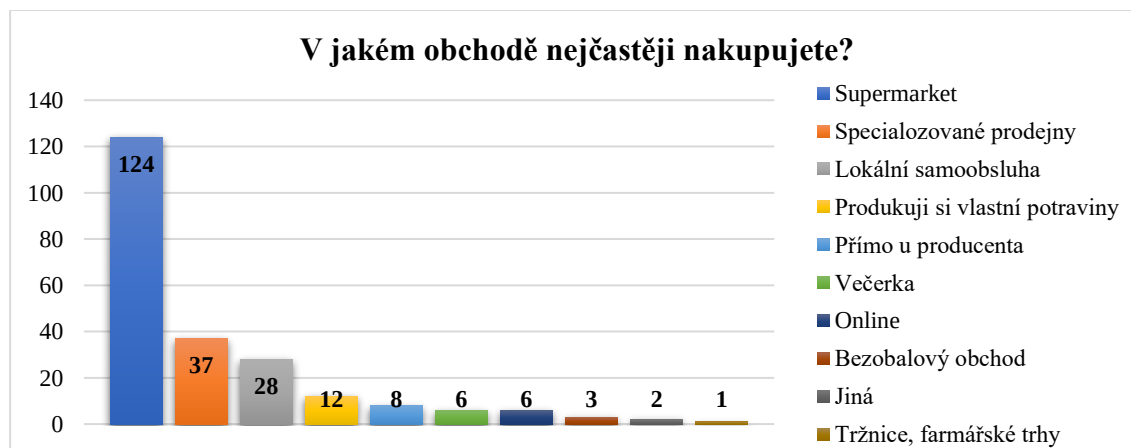
Tato část výzkumu se váže k **Hypotéze č. 1:** „Většina společnosti preferuje konzumní společnost a komfortní spotřebu před udržitelnou společností.“

Otázka č. 1: „V jakém obchodě nejčastěji nakupujete?“

- a) Supermarket
- b) Lokální samoobsluha
- c) Tržnice, farmářské trhy
- d) Večerka
- e) Bezobalový obchod
- f) Online (rohlik.cz,...)
- g) Specializované prodejny (řeznictví, pekařství, zelinářství,...)
- h) Přímou u producenta (farma)
- i) Produkují si vlastní potraviny
- j) Jiná (prosím uveďte)

V této otázce měli respondenti možnost zvolit až tři odpovědi. Z níže uvedeného grafu vyplývá, že až 124 respondentů nakupuje v supermarketu (92,5 %), 37 respondentů navštěvuje specializované prodejny (27,6 %) a 28 respondentů volí k nákupu lokální samoobsluhu (20,9 %). Naopak nejmenší četnosti odpovědí lze nalézt u možnosti nákupu ve večerce (4,5 %), online (4,5 %), v bezobalovém obchodě (2,2 %) a na tržnici či farmářských trzích (1,5 %). Důvodem umístění odpovědi „Tržnice, farmářské trhy“ na posledním místě může být problematika sezónnosti či nízký počet tržnic. V odpovědi „Jiná“ respondenti uvedli, že nakupují na čerpací stanici nebo nikde.

Graf 1 Četnosti odpovědí na ot. č. 1: „V jakém obchodě nejčastěji nakupujete?“

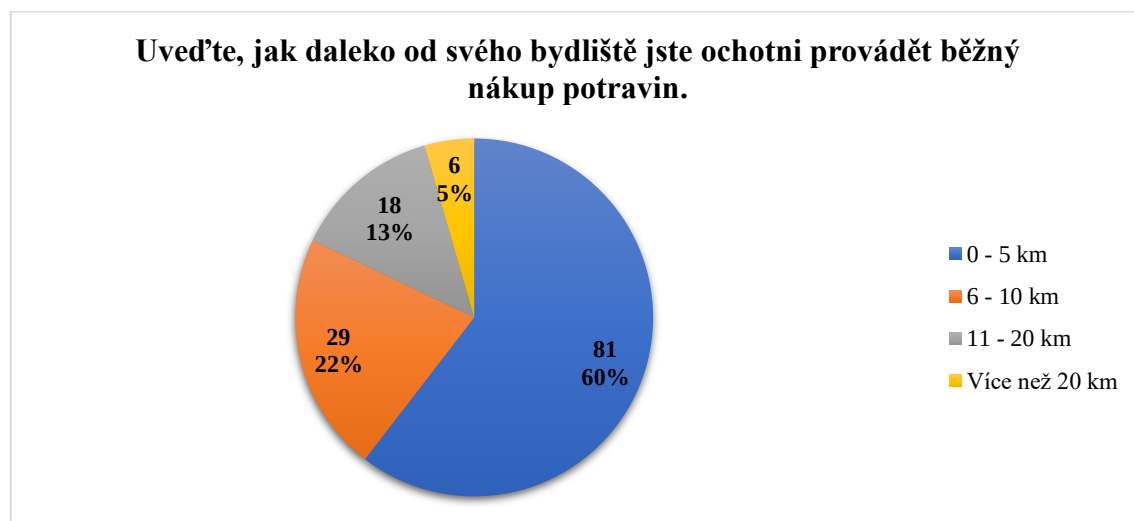
Zdroj 16 Vlastní zpracování; data: vlastní; n = 134

Otázka č. 2: „Uved'te, jak daleko od svého bydliště jste ochotni provádět běžný nákup potravin.“

- a) 0-5 km
- b) 6-10 km
- c) 11-20 km
- d) Více než 20 km

Z níže uvedeného grafu jasně vyplývá, že více než polovina respondentů vyjíždí za běžným nákupem potravin maximálně 5 km (60 %). Vzdálenost větší než 20 km volí pouhých 5 % respondentů. Zde je vhodné ověřit otázku, zda těchto 5 % respondentů žije v obci s počtem obyvatel nižším, než je 2000, což odpovídá vesnickým oblastem, kde jsou méně dostupné služby (Perlín et al., 2010) – 4 z 6 respondentů žijí v této oblasti. Naopak z 81 respondentů nakupujících maximálně ve vzdálenosti 5 km od domova žije v obci s více než 2000 obyvateli 67 respondentů. Toto srovnání odpovídá předpokladu, že obyvatelé větších obcí nedojíždí za nákupy větší vzdálenost.

Graf 2 Četnosti odpovědí na ot. č. 2: „Uved'te, jak daleko od svého bydliště jste ochotni provádět běžný nákup potravin.“

Zdroj 17 Vlastní zpracování; data: vlastní; n = 134

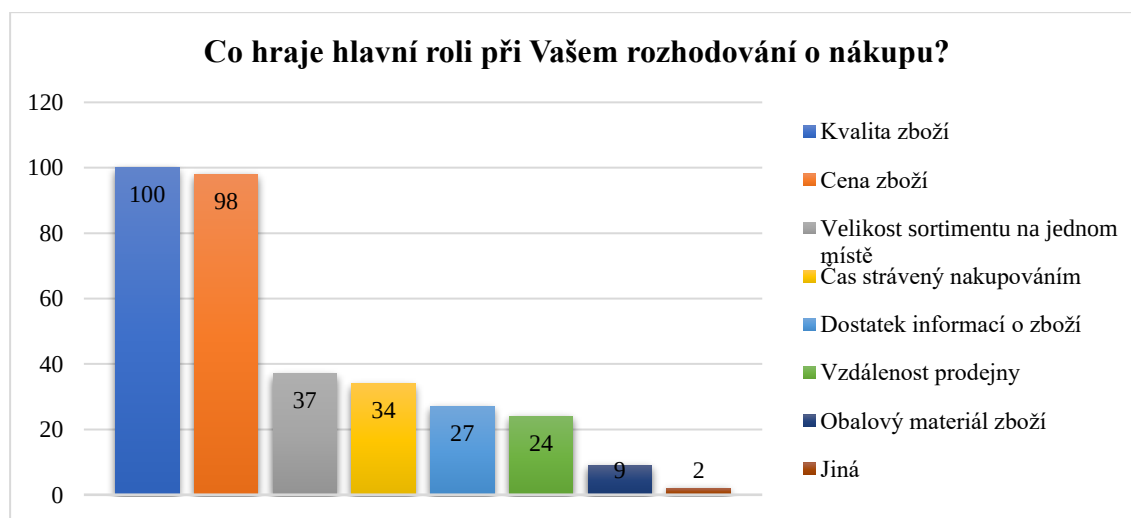
Otázka č. 3: „Co hraje hlavní roli při Vašem rozhodování o nákupu?“

- a) Cena zboží
- b) Kvalita zboží
- c) Vzdálenost prodejny
- d) Dostatek informací o zboží (původ, výrobce, dovozce,...)
- e) Čas strávený nakupováním (včetně cesty do prodejny)
- f) Velikost sortimentu na jednom místě
- g) Obalový materiál zboží
- h) Jiná (prosím uveďte)

V této otázce mohli respondenti zvolit až 3 odpovědi. Většina respondentů zde zvolila jako hlavní důvod rozhodování o nákupu kvalitu zboží (74,6 %) a cenu zboží (73,1 %). Nejmenší vliv na rozhodování respondentů o nákupu má obalový materiál zboží (6,7 %). V možnosti „Jiná“ respondenti uváděli vliv reklamy.

Zde je vhodné výsledky z tohoto grafu porovnat s grafem č. 1, který uvádí, v jakém typu obchodu respondenti nejvíce nakupují. Ze 124 respondentů, kteří zvolili supermarket, celkem 96 uvedlo, že hlavní roli při jejich rozhodování hraje kvalita zboží (77,1 %), 93 respondentů uvádí cenu zboží (75 %), 35 respondentů uvádí velikost sortimentu na jednom místě (28,2 %) a 23 respondentů potom zvolilo vzdálenost prodejny (18,5 %). Dle těchto dat lze předpokládat, že respondenti volí variantu nakupování v supermarketu především vzhledem ke kvalitě a ceně nabízených produktů.

Graf 3 Četnosti odpovědí na ot. č. 3: „Co hraje hlavní roli při Vašem rozhodování o nákupu?“

Zdroj 18 Vlastní zpracování; data: vlastní; n = 134

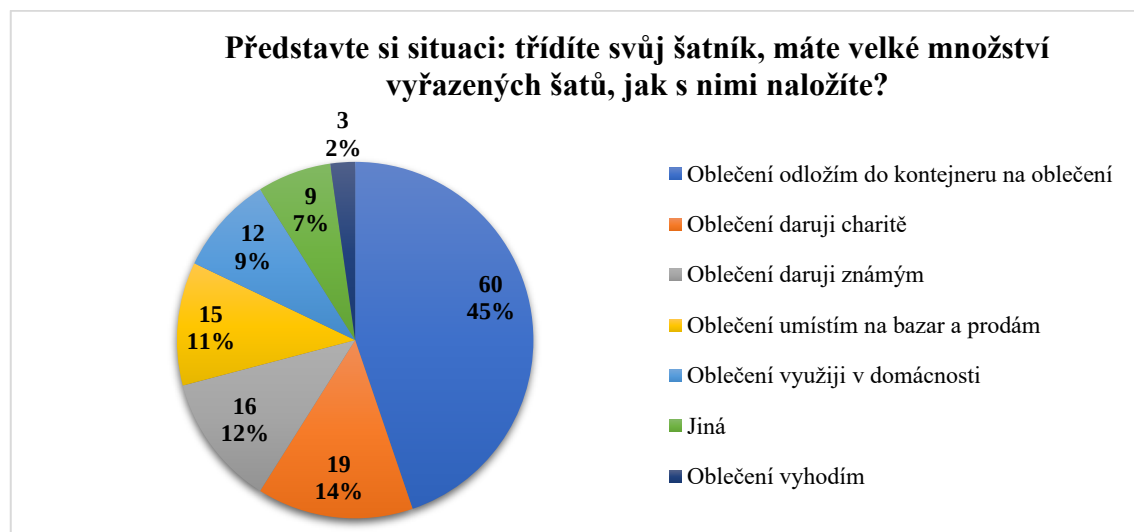
Otázka č. 12: „Představte si situaci: třídíte svůj šatník, máte velké množství vyřazených šatů, jak s nimi naložíte?“

- a) Oblečení vyhodím
- b) Oblečení odložím do speciálního kontejneru na oblečení
- c) Oblečení daruji známým
- d) Oblečení umístím na bazar a prodám
- e) Oblečení daruji charitě
- f) Oblečení využiji v domácnosti (hadr na vytírání, vyrobím z něj něco nového)
- g) Jiná (prosím uveďte)

Tato otázka se zaměřuje na přístup respondentů k odpadu vzniklému z vyřazeného oblečení, přičemž zvolené odpovědi lze promítnout do problematiky lineárního modelu ekonomiky (princip „take – make – dispose“), potažmo konzumního způsobu života.

Ze získaných dat lze vyvodit, že 45 % respondentů své vyřazené oblečení umísťuje do speciálních kontejnerů na textil, které jsou určené ke druhotnému využití textilního odpadu, popřípadě k jeho recyklaci (Recyklace textilu, c2020). Oproti tomu oblečení rovnou vyhazují pouze 2 % respondentů. Tato skutečnost naznačuje sklon respondentů k uplatňování cirkulárních principů ekonomiky, potažmo přímo naznačuje splňování vybraných pravidel „5R“, konkrétně pravidlo „REUSE“ popřípadě „RECYCLE“. U této otázky měli respondenti také možnost zvolit odpověď „Jiná“, kde uváděli především kombinace vybraných možností v závislosti na stavu vytřízeného oblečení.

Graf 4 Četnosti odpovědí na ot. č. 12: „Představte si situaci: třídíte svůj šatník, máte velké množství vyřazených šatů, jak s nimi naložíte?“

Zdroj 19 Vlastní zpracování; data: vlastní; n = 134

Tato část výzkumu je doplněná o testování proměnných pomocí programu IBM SPSS Statistics (Crosstabs). Má-li se potvrdit závislost vybraných proměnných, je nutné, aby na hladině 5 % ($\alpha = 0,05$) byla $p\text{-value} < \alpha$ (0,05). Závislost se potvrdila ve dvou případech, kdy byly zkoumány vztahy proměnné „Způsoby zacházení s vytřízeným oblečením“ s identifikačními proměnnými. Výsledky analýzy zobrazují níže uvedené tabulky.

Ve skupinách řazených dle dokončeného vzdělání se významná závislost prokázala u respondentů s ukončeným středoškolským vzděláním (s výučním listem), kteří výrazně více uvádí, že vytřízené oblečení ještě dále využijí v domácnosti ($AR = 2,5$) a u respondentů s dokončeným základním vzděláním, kteří výrazně méně uvádí, že odkládají oblečení do speciálních kontejnerů ($AR = -2,0$) a nadměrně více tvrdí, že oblečení darují charitě ($AR = 2,1$).

Tabulka 8 Crosstabs: Nejvyšší dosažené vzdělání vs. Způsoby zacházení s vytřízeným oblečením

Způsoby zacházení s vytřízeným oblečením	Adjusted Residual						P-value
	Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?						
	Gymnázium	SOŠ s maturitou	SOŠ s výučním listem	VŠ	VOŠ	ZŠ	
Oblečení daruji charitě	-,9	-,4	,4	-,9	-,7	2,1	0,000
Oblečení daruji známým	-,8	-,5	-,8	,2	-,6	1,3	0,000
Oblečení odložím do speciálního kontejneru na oblečení	1,6	1,2	-,2	,5	-1,6	-2,0	0,000
Oblečení umístím na bazar a prodám	-,8	-,3	-,8	-,1	1,2	,8	0,000
Oblečení vyhodím	-,3	,1	-,3	-,3	-,3	,6	0,000
Oblečení využiji v domácnosti	,9	-,4	2,5	-,6	-,5	-,3	0,000

Zdroj 20 Vlastní zpracování; data: vlastní; $n = 131$

U skupiny rozdělené dle věku se výrazná závislost prokázala u respondentů mladších 20 let, kteří výrazně více uvádí, že oblečení darují známým ($AR = 2,4$). Dále potom u skupiny respondentů starších 65 let, kteří výrazně více uvádějí, že odkládají oblečení do speciálních kontejnerů ($AR = 2,2$) či výrazně více tvrdí, že oblečení vyhazují ($AR = 2,2$).

Tabulka 9 Crosstabs: Věk vs. Způsoby zacházení s vytrženým oblečením

Způsoby zacházení s vytrženým oblečením	Adjusted Residual					P-value
	Jaký je Váš věk?					
	20-35 let	36-50 let	51-65 let	Méně než 20 let	Více než 65 let	
Oblečení daruji charitě	-,5	-,3	-,5	1,8	-1,1	0,050
Oblečení daruji známým	,2	-1,3	-1,3	2,4	-1,0	0,050
Oblečení odložím do speciálního kontejneru na oblečení	-,2	,1	1,3	-1,9	2,2	0,050
Oblečení umístím na bazar a prodám	1,0	-,5	-1,2	,6	-1,0	0,050
Oblečení vyhodím	,7	-,8	-,5	-,9	2,2	0,050
Oblečení využiji v domácnosti	1,4	-1,7	1,1	-,4	-,9	0,050

Zdroj 21 Vlastní zpracování; data: vlastní; n = 134

Otázka č. 13: „Představte si situaci: potřebujete pořídit postel pro dítě (3 roky), jaký postup zvolíte?“

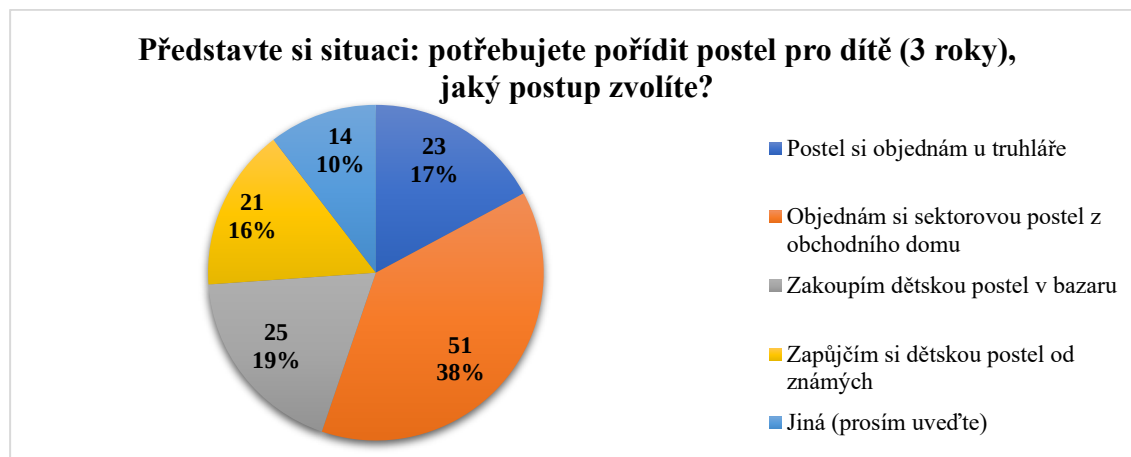
- Postel si objednám u truhláře
- Objednám si sektorovou postel z obchodního domu
- Zakoupím dětskou postel v bazaru
- Zapůjčím si dětskou postel od známých
- Jiná (prosím uveďte)

Tato otázka se zaměřuje na přístup respondentů v případě, že si chtějí pořídit dětskou postel, která ve většině případů tvoří nábytek, který je třeba po určité době vyřadit z důvodu nedostačující velikosti a nahradit novým nábytkem. Zvolené odpovědi lze promítnout do problematiky lineárního modelu ekonomiky (princip „take – make – dispose“), potažmo konzumního způsobu života.

V tomto případě 51 respondentů (38 %) zvolilo variantu objednání sektorové postele z obchodního domu, které se vyznačují nižší cenou a mnohdy také nižší kvalitou. Možnosti zakoupení postele z bazaru a zapůjčení postele, které podporují myšlenku ZW zvolilo celkem 46 respondentů (35 %). Postel zhotovenou truhlářem, která představuje předpoklad vyšší kvality, tudíž též delší doby užívání zvolilo 23 respondentů (17 %). V této otázce měli respondenti možnost zvolit odpověď „Jiná“, kde nejčastěji uváděli

možnost vlastní výroby postele, použití postele z vlastního dětství, popřípadě dle vztahu k aktuální finanční situaci.

Graf 5 Četnosti odpovědí na ot. č. 13: „Představte si situaci: potřebujete pořídit postel pro dítě (3 roky), jaký postup zvolíte?“

Zdroj 22 Vlastní zpracování; data: vlastní; n = 134

Tato část výzkumu je doplněná o testování proměnných pomocí programu IBM SPSS Statistics (Crosstabs). Má-li se potvrdit závislost vybraných proměnných, je nutné, aby na hladině 5 % ($\alpha = 0,05$) byla $p\text{-value} < \alpha$ (0,05). Výsledky analýzy zobrazují níže uvedené tabulky. Závislost se potvrdila v jednom případě, kdy byly zkoumány vztahy proměnné „Způsoby pořízení dětské postele“ s identifikačními proměnnými. Dle výsledků uvedených níže existuje výrazná závislost u skupiny respondentů s ukončeným základním vzděláním, kteří výrazně více volili možnost objednání sektorové postele ($AR = 2,1$) a zároveň výrazně méně volili možnost zakoupení dětské postele v bazaru ($AR = -2,0$)

Tabulka 10 Crosstabs: Nejvyšší dosažené vzdělání vs. Způsoby pořízení dětské postele

Způsoby pořízení dětské postele	Adjusted Residual						P-value
	Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?						
	Gymnázium	SOŠ s maturitou	SOŠ s v. listem	VŠ	VOŠ	ZŠ	
Objednám si sektorovou postel	-,9	-,4	,4	-,9	-,7	2,1	0,000
Postel si objedná u truhláře	-,8	-,5	-,8	,2	-,6	1,3	0,000
Zakoupím postel v bazaru	1,6	1,2	-,2	,5	-1,6	-2,0	0,000
Zapůjčím si postel od známých	-,8	-,3	-,8	-,1	1,2	,8	0,000

Zdroj 23 Vlastní zpracování; data: vlastní; n = 134

5.2.1 **Vyhodnocení hypotézy č. 1: „Většina společnosti preferuje konzumní společnost a komfortní spotřebu před udržitelnou společností.“**

Při vyhodnocování hypotézy č. 1 je zohledněno několik dílčích vyhodnocení. Z výše uvedených dat můžeme jasně definovat, že největší část lidí preferuje nakupování v supermarketu. Obecně lze říci, že supermarkety jsou vysoce dostupné prodejny smíšeného zboží, které poskytují velice široký sortiment zboží. Jako důvod oblíbenosti tohoto typu prodejen je také možné vnímat poskytované akční ceny a široký výběr napříč různými kvalitami produktů. Právě tyto skutečnosti uváděli respondenti jako nejpodstatnější při rozhodování o výběru obchodu. Tyto předpoklady se přiklánějí k předpokladu preference komfortního nakupování potažmo i spotřeby. Stejně tak se ke komfortu přiklání také nejčastěji zvolená vzdálenost, kterou jsou respondenti ochotni absolvovat k uskutečnění nákupu (0 – 5km). Z těchto dat lze usoudit, že spotřebitelé preferují komfort při spotřebě, pomocí něhož je možno dosahovat konzumního způsobu života.

Další dvě otázky zaměřené na tuto hypotézu odkazovaly na přístup respondentů k rozhodování v běžné situaci, které mohou nastínit jejich preference v oblasti konzumní či udržitelné spotřeby. Data získaná v otázce č. 12 ukazují sklon respondentů k uplatňování cirkulárních principů ekonomiky, potažmo přímo naznačuje splňování vybraných pravidel „5R“, konkrétně pravidlo „REUSE“ popřípadě „RECYCLE“, což se promítá do udržitelného způsobu života. Zároveň lze konstatovat, že respondenti starší 65 let nadměrně více přistupují k vyhazování oblečení, což naznačuje spíše přiklonění ke komfortu.

Data získaná v otázce č. 13 naznačují sklon respondentů volit obecně dostupnější varianty pořízení nábytku a to jak cenově dostupnější tak co se týče dostupnosti obchodů (sektorová postel z obchodního domu). Značná část respondentů však volí varianty podporující pravidla ZW, potažmo udržitelný způsob života. Zároveň lze konstatovat, že respondenti s nižší úrovní vzdělání (ukončené ZŠ) se nadměrně více přiklání k nákupu sektorového nábytku (upřednostnění komfortu).

Hypotézu č. 1 lze na základě výše uvedených závěrů lze **PŘIJMOUT**. Je třeba zde zmínit, že existuje vysoký počet lidí, kteří se zabývají vybranými pravidly spojenými s udržitelnou spotřebou. Většina společnosti se však přiklání ke konzumnímu způsobu života a upřednostňuje proto komfortní spotřebu před tou udržitelnou.

5.3 Zájem veřejnosti o životní styl Zero Waste

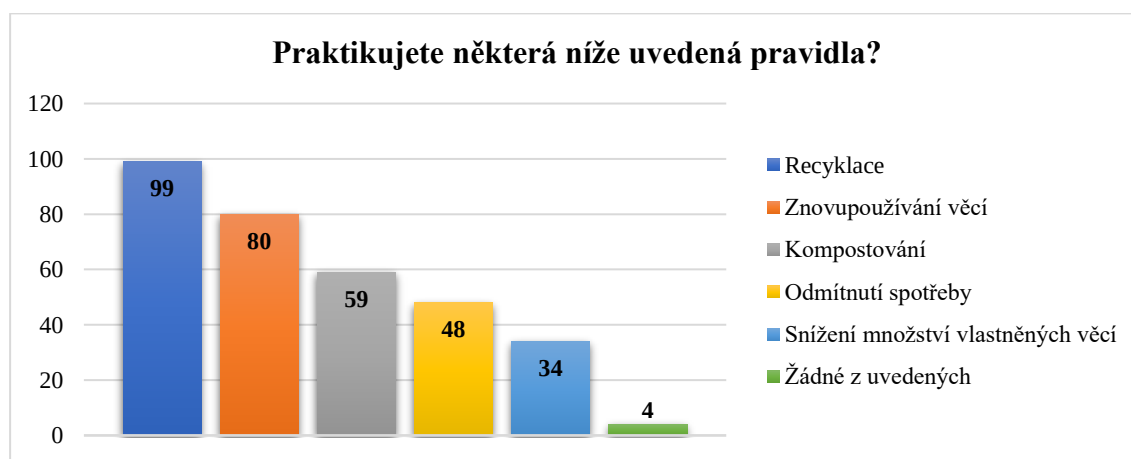
Tato část výzkumu se váže k **Hypotéze č. 2:** „*Veřejnost se nezabývá životním stylem ZW a jeho pravidly.*“

Otázka č. 5: „**Praktikujete některá níže uvedená pravidla?**“

- a) Odmítnutí spotřeby (nekupuji nic, co nutně nepotřebuji)
- b) Snížení množství vlastněných věcí (vlastním pouze to, co nutně potřebuji, zbytku se zbavuji půjčováním, darováním, prodejem, vyřazením)
- c) Znovupoužívání věcí (kupuji věci, které se dají využívat opakovaně – např. skleněná láhev na vodu; věci, které už ztratily svůj původní význam, se snažím využít jinak – např. staré poničené oblečení jako hadr na vytírání; rozbité věci nechávám opravit místo nákupu nových)
- d) Recyklace (důkladně třídím a recykluji odpad)
- e) Kompostování (zbytky organických materiálů odkládám na kompost)
- f) Žádné z uvedených

V této otázce měli respondenti možnost zvolit až 6 odpovědí. Nejčastěji respondenti přistupují k recyklaci (73,9 %), čímž můžeme rozumět především třídění odpadu, znovupoužívání věcí (59,7 %) a kompostování zbytků (44 %). Spotřebu odmítá 35,8 % respondentů a 25,4 % respondentů se snaží snižovat množství vlastněných věcí. Pouhých 3 % respondentů nepraktikují žádné z uvedených pravidel.

Graf 6 Četnosti odpovědí na ot. č. 5: „Praktikujete některá níže uvedená pravidla?“

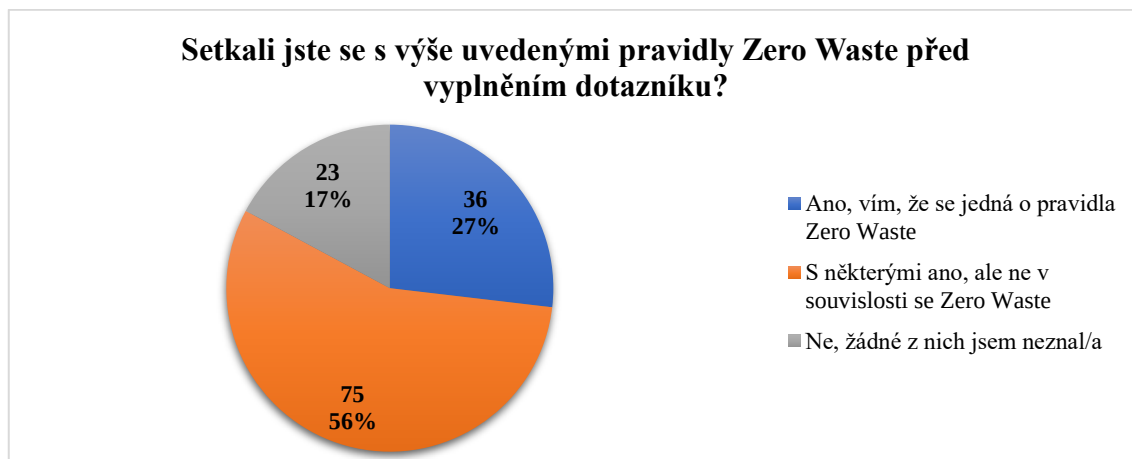
Zdroj 24 Vlastní zpracování; data: vlastní; n = 134

Otázka č. 6: „Setkali jste se s výše uvedenými pravidly Zero Waste před vyplněním dotazníku?“

- a) Ano, vím, že se jedná o pravidla Zero Waste
- b) S některými ano, ale ne v souvislosti se Zero Waste
- c) Ne, žádné z nich jsem neznal/a

Z níže uvedeného grafu lze vyčíst, že více než polovina respondentů (56 %) se s některými z pravidel ZW setkala, ale ne v souvislosti s životním stylem samotným. Celkem 27 % respondentů uvádí, že zná tato pravidla v souvislosti se ZW a pouhých 17 % respondentů uvádí, že se s těmito pravidly nesetkali vůbec.

Graf 7 Četnosti odpovědí na ot. č. 6: „Setkali jste se s výše uvedenými pravidly Zero Waste před vyplněním dotazníku?“

Zdroj 25 Vlastní zpracování; data: vlastní; n = 134

Otázka č. 7: „Cítíte ve snaze o praktikování výše uvedených pravidel podporu Vašeho okolí?“

- a) Určitě ano
- b) Spíše ano
- c) Nevím
- d) Spíše ne
- e) Určitě ne

Níže uvedený graf uvádí, že celkem 63 % respondentů se cítí alespoň do jisté míry podporováno ve snaze o praktikování pravidel ZW. Dalších 21 % zvolilo odpověď „Nevím“. A celkových 16 % respondentů necítí dostatečnou podporu okolí. Lze tedy říci, že více než polovina respondentů se pohybuje v komunitě, nakloněné tomuto stylu života.

Graf 8 Četnosti odpovědí na ot. č. 7: „Cítíte ve snaze o praktikování výše uvedených pravidel podporu Vašeho okolí?“

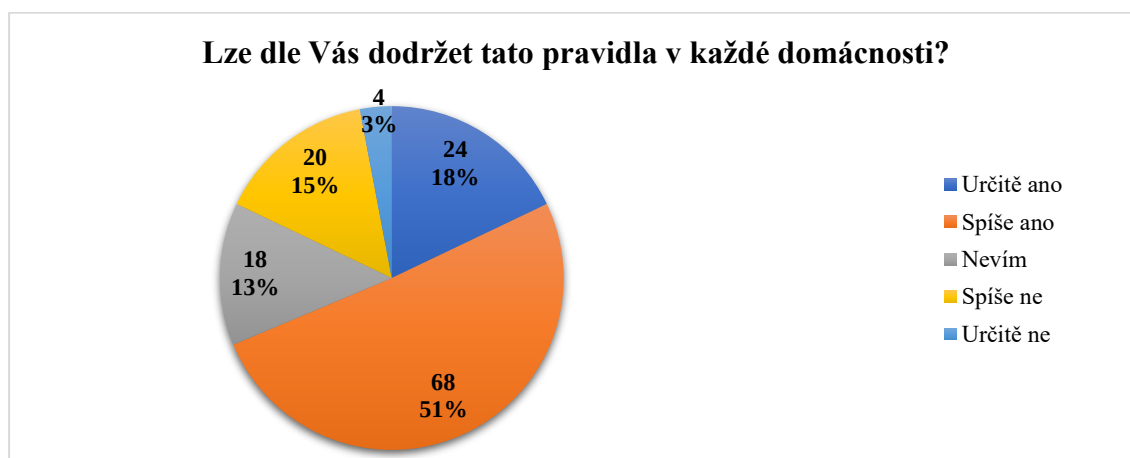
Zdroj 26 Vlastní zpracování; data: vlastní; n = 134

Otázka č. 8: „Lze dle Vás dodržet tato pravidla v každé domácnosti?“

- a) Určitě ano
- b) Spíše ano
- c) Nevím
- d) Spíše ne
- e) Určitě ne

Z níže uvedeného grafu lze vyčíst, že více než polovina respondentů (69 %) se domnívá, že pravidla ZW lze alespoň z části dodržet v každé domácnosti. Celkem 62 těchto respondentů (67,4 %) dále v ot. č. 11 uvádí, že je životní styl ZW spíše pro každého jedince. Pouhých 18 % respondentů v této otázce uvádí, že pravidla ZW nelze dodržet v každé domácnosti.

Graf 9 Četnosti odpovědí na ot. č. 8: „Lze dle Vás dodržet tato pravidla v každé domácnosti?“

Zdroj 27 Vlastní zpracování; data: vlastní; n = 134

Otázka č. 15: „Navštěvujete bezobalové obchody, kde si kupujete potraviny do vlastních nádob?“

- a) Ne, nikdy tam nenakupuji
- b) Ano, občas tam nakupuji
- c) Ano, nakupuji tam vždy, když je to možné

Z níže uvedeného grafu vyplývá, že drtivá většina respondentů (75 %) nenakupuje v bezobalových obchodech a dalších 24 % v nich nakupuje pouze občas. Pouhé 1 % respondentů v bezobalových obchodech nakupuje pokaždé, když je to možné. Tyto data tak naznačují, že bezobalové obchody se ve společnosti netěší příliš velké oblibě. Z celkového počtu 32 respondentů, kteří alespoň občas navštěvují bezobalové obchody uvedli pouze 3 respondenti navštěvování bezobalového obchodu taktéž v otázce č. 1. Zbylých 29 respondentů tedy při volbě maximálně 3 typů obchodů zvolilo jinou variantu.

Graf 10 Četnosti odpovědí na ot. č. 15: „Navštěvujete bezobalové obchody, kde si kupujete potraviny do vlastních nádob?“

Zdroj 28 Vlastní zpracování; data: vlastní; n = 134

Otázka č. 16: „Navštěvujete obchody typu obchodů s použitým zbožím (bazar, second handy,...)?“

- a) Ne, nikdy tam nenakupuji
- b) Ano, občas tam nakupuji
- c) Ano, nakupuji tam vždy, když je to možné

Z níže zobrazeného grafu je patrné, že více než polovina respondentů (55 %) občas navštěvuje obchody se zbožím „z druhé ruky“. Společně s respondenty, kteří zde nakupují pravidelně, tato skupina tvoří 91 respondentů (68 %). S přihlédnutím ke skutečnosti, že koncept obchodování s věcmi „z druhé ruky“ je součástí konceptu životního

stylu Zero Waste, dá se o této skupině respondentů říci, že pravidla tohoto konceptu z části respektují. Avšak pouze 25 respondentů z této skupiny uvedlo v otázce č. 6, že zná pravidla Zero Waste v souvislosti s tímto životním stylem. Zbývajících 43 respondentů (32 %) tyto obchody nenavštěvují nikdy.

Graf 11 Četnosti odpovědí na ot. č. 16: „Navštěvujete obchody typu obchodů s použitým zbožím (bazary, second handy,...)?“

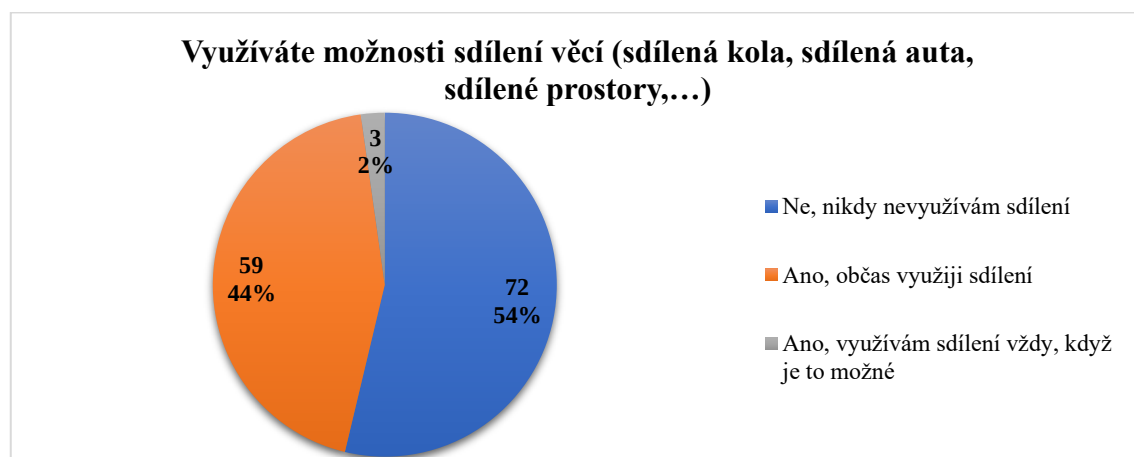
Zdroj 29 Vlastní zpracování; data: vlastní; n = 134

Otázka č. 17: „Využíváte možnosti sdílení věcí (sdílená kola, sdílená auta, sdílené prostory,...)?“

- a) Ne, nikdy nevyužívám sdílení
- b) Ano, občas využiji sdílení
- c) Ano, využívám sdílení vždy, když je to možné

Dle níže uvedeného grafu lze říci, že více než polovina respondentů (54 %) nevyužívá možnosti sdílení v žádné formě ani rozsahu. Celkem 44 % respondentů využívá sdílení věcí příležitostně a pouhá 2 % respondentů jej využívá vždy, když je to možné. Sdílení, jakožto jedna z možných praktik životního stylu Zero Waste, se tak nejeví jako významná z hlediska počtu respondentů, kteří jí aktivně využívají.

Graf 12 Četnosti odpovědí na ot. č. 17: „Využíváte možnosti sdílení věcí (sdílená kola, sdílená auta, sdílené prostory,...)?“

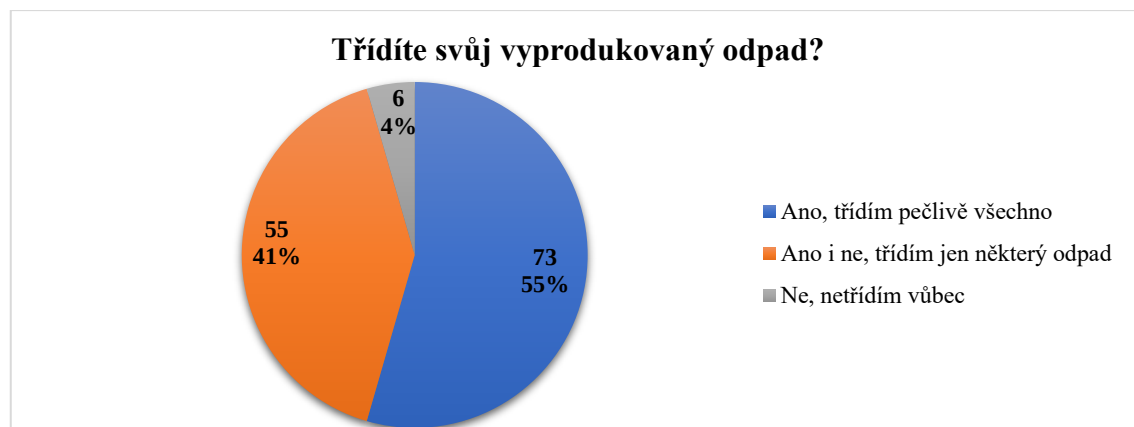
Zdroj 30 Vlastní zpracování; data: vlastní; n = 134

Otázka č. 18: „Třídíte svůj vyprodukovaný odpad?“

- a) Ano, třídím pečlivě všechno
- b) Ano i ne, třídím jen některý odpad
- c) Ne, netřídím vůbec

Následující graf znázorňuje počet respondentů, kteří třídí svůj vyprodukovaný odpad. Lze z něj tedy odvodit, že více než polovina respondentů (55 %) třídí veškerý svůj odpad a 41 % třídí alespoň část vyprodukovaného odpadu. Celkem tedy 96 % respondentů uvedlo, že třídí alespoň část svého vyprodukovaného odpadu, což je ve srovnání s daty společnosti EKO-KOM z roku 2021 více o celých 23 % (Výsledky systému, c2011 - 2023). Pouhá 4 % respondentů potom uvedla, že netřídí vůbec.

Graf 13 Četnosti odpovědí na ot. č. 18: „Třídíte svůj vyprodukovaný odpad?“

Zdroj 31 Vlastní zpracování; data: vlastní; n = 134

Otázka č. 19: „Odhadněte prosím procento svého vytríděného odpadu v jednotlivých oblastech:“

V níže uvedené tabulce se nachází četnosti odpovědí respondentů na otázku, kolik procent svého odpadu vytrídí v jednotlivých kategoriích (plast, papír, sklo, elektroodpad, bioodpad). Z tabulky je patrné, že největší procento vytríděného odpadu respondenti uvádějí u skla a elektroodpadu, a naopak nejmenší procento vytríděného odpadu uvádějí u bioodpadu. Dohromady více než 71 % odpadu respondenti vytrídí ve třech kategoriích odpadu – plast (72,4 %), papír (74,6 %) a sklo (76,9 %). U elektroodpadu vytrídí více než 71 % odpadu 56 % respondentů a oproti tomu méně než 31 % elektroodpadu vytrídí 22,4 % respondentů. V případě bioodpadu je to pouhých 43,3 % respondentů a oproti tomu 37,3 % respondentů uvádí, že vytrídí méně než 31 % bioodpadu. Z těchto dat lze odvodit, že třídění bioodpadu stále ještě není na tak vysoké úrovni jako je tomu u ostatních typů odpadu. Příčinou může být nedostatek speciálních popelnic na bioodpad ve větších městech, popřípadě absence místa pro kompostování bioodpadu (kompost, kompostéry atp.).

Tabulka 11 Četnosti odpovědí na ot. č. 19: „Odhadněte prosím procento svého vytríděného odpadu v jednotlivých oblastech:“

	Plast	Papír	Sklo	Elektroodpad	Bioodpad
0-10 %	9	8	12	24	34
11-20 %	0	4	4	3	3
21-30 %	1	3	2	3	13
31-40 %	5	4	2	7	4
41-50 %	3	8	4	13	13
51-60 %	5	2	2	6	3
61-70 %	8	5	5	3	6
71-80 %	31	28	8	5	13
81-90 %	43	29	21	15	8
91-100 %	29	43	74	55	37

Zdroj 32 Vlastní zpracování; data: vlastní; n = 134

K získání obrazu, jaký typ veřejnosti se zajímá o životní styl ZW bylo přistoupeno testování proměnných pomocí programu IBM SPSS Statistics (Crosstabs). Má-li se potvrdit závislost vybraných proměnných, je nutné, aby na hladině 5 % ($\alpha = 0,05$) byla $p\text{-value} < \alpha$ (0,05). V této části byla srovnávána proměnná týkající se povědomí respondentů o ZW s identifikačními proměnnými. Závislost byla potvrzena ve dvou níže uvedených případech.

V následující tabulce je možné vidět, že závislost proměnných „Velikost obce“ a „Povědomí o pravidlech ZW“ lze potvrdit na hladině $\alpha = 0,05$ ($0,028 < 0,05$). Respondenti žijící v obci do 2000 obyvatel výrazně více uvádí, že žádné ze zmíněných pravidel ZW neznají. Oproti tomu respondenti žijící v obci nad 2000 obyvatel výrazně méně tvrdí, že pravidla ZW neznají. Díky tomuto lze předpokládat, že ve venkovském prostoru nejsou tato pravidla a tedy ZW samotný příliš rozšířený.

Tabulka 12 Crosstabs: Velikost obce vs. Povědomí o pravidlech ZW

Povědomí o pravidlech Zero Waste	Adjusted Residual		P-value
	V jak veliké obci žijete?		
	Do 2000 obyvatel	Nad 2000 obyvatel	
Ano, vím, že se jedná o pravidla Zero Waste	-2	2	0,028
Ne, žádné z nich jsem neznal/a	2,3	-2,3	0,028
S některými ano, ale ne v souvislosti se Zero Waste	0,0	0,0	0,028

Zdroj 33 Vlastní zpracování; data: vlastní; n = 134

Z níže uvedené tabulky lze vyčíst, že závislost proměnných „Nejvyšší dosažené vzdělání“ a „Povědomí o pravidlech Zero Waste“ lze potvrdit dokonce na hladině $\alpha = 0,01$ ($0,000 < 0,01$). Respondenti s ukončeným středoškolským vzděláním (s maturitou) výrazně více uvádí, že pravidla ZW neznají (AR = 3,6), stejně tak také lidé s ukončeným, vyšším odborným vzděláním (AR = 2,3). Oproti tomu respondenti s ukončeným vysokoškolským vzděláním výrazně více uvádějí, že znají pravidla ZW (AR = 2,9).

Tabulka 13 Crosstabs: Nejvyšší dosažené vzdělání vs. Povědomí o pravidlech ZW

Povědomí o pravidlech Zero Waste	Adjusted Residual						P-value
	Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?						
	Gymnázium	SOŠ s maturitou	SOŠ s výučním listem	VŠ	VOŠ	ZŠ	
Ano, vím, že se jedná o pravidla Zero Waste	,7	-3,3	-1,4	2,9	,3	,5	0,000
Ne, žádné z nich jsem neznal/a	,2	3,6	1,4	-3,9	2,3	-,8	0,000
S některými ano, ale ne v souvislosti se Zero Waste	-,7	,2	,2	,4	-2,0	,2	0,000

Zdroj 34 Vlastní zpracování; data: vlastní; n = 134

Povědomí a znalost o pravidlech životního stylu Zero Waste je dle získaných dat nejvíce ovlivňována velikostí bydliště a stupněm vzdělání respondenta. Další sociodemografické ukazatele mají na problematiku vliv také, avšak v menší míře.

5.3.1 Vyhodnocení hypotézy č. 2: „*Veřejnost se nezabývá životním stylem ZW a jeho pravidly.*“

Tato hypotéza byla opět vyhodnocena na základě vyhodnocení více dílčích částí, které řešily otázky pravidel ZW a jejich promítnutí do spotřebitelského života respondentů, z čehož lze odvodit, zda se respondenti, potažmo veřejnost, zabývají životním stylem ZW.

Velká část respondentů se zabývá alespoň nějakými pravidly ZW (nejčastěji recyklací, znovupoužíváním věcí a kompostováním). Zároveň ale více než polovina respondentů uvedla, že tato pravidla znají, avšak ne ve spojení s ZW.

Dále lze z výše uvedených dat konstatovat, že velká část respondentů vůbec ne navštěvuje bezobalové obchody (75 % respondentů) ani nevyužívá sdílení věcí (54 % respondentů). Větší část respondentů uvádí, že alespoň občas navštěvuje obchody s použitým zbožím (68 % respondentů). Drtivá většina respondentů uvádí, že třídí alespoň část svého vyprodukovaného odpadu (96 % respondentů), přičemž nejvíce třídí skleněný, papírový a plastový odpad. Z uvedeného můžeme říci, že nejčastěji praktikované pravidlo ZW se týká právě třídění a následné recyklace odpadu (z 5R - RECYCLE). Data tedy naznačují, že veřejnost spíše nezabývá životním stylem ZW.

Data byla doplněna korelační analýzou, která ukázala, že obyvatelé žijící v obcích do 2000 obyvatel výrazně méně znají pravidla ZW. Oproti tomu obyvatelé žijící v obcích nad 2000 obyvatel výrazně více znají pravidla ZW. Dále respondenti s vysokoškolským vzděláním výrazně více znají pravidla ZW a respondenti se středoškolským vzděláním výrazně méně znají pravidla ZW.

Hypotézu č. 2 lze na základě výše uvedených závěrů **ZAMÍTNOUT** s přihlédnutím k zápornému postoji respondentů k bezobalovým obchodům a sdílení věcí. Veřejnost se obecně do jisté míry zabývá životním stylem Zero waste, avšak velice často si své počinání nespojuje právě s tímto životním stylem.

5.4 Překážky k většímu rozšíření životního stylu Zero Waste

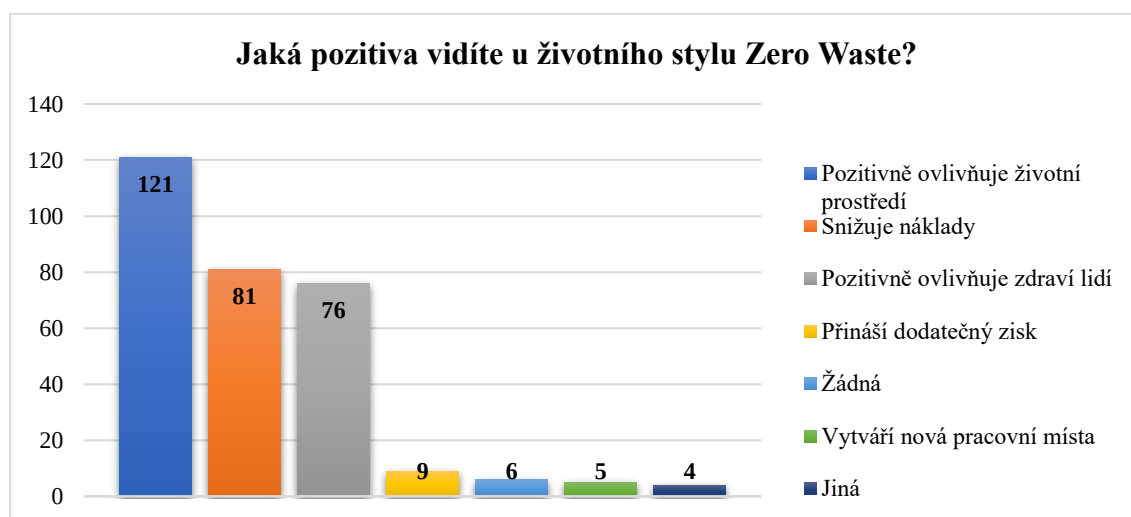
Tato část výzkumu se věnuje Hypotézám č. 3 – č. 6. Pro prvotní srovnání možných překážek v rozšíření životního stylu ZW byly zvoleny otázky zaměřené na pozitiva a negativa ZW doplněné o otázku týkající se hodnocení ZW pomocí sémantického diferenciálu. Dále se otázky zaměřují přímo na překážky, které jsou součástí stanovených hypotéz.

Otázka č. 9: „**Jaká pozitiva vidíte u životního stylu Zero Waste?**“

- a) Pozitivně ovlivňuje životní prostředí (snižuje tvorbu odpadů, snižuje znečištění půdy, ovzduší i vody, ovlivňuje klima, snižuje náklady na ochranu životního prostředí,...)
- b) Snižuje náklady (snižuje množství nakupovaného zboží, snižuje náklady obcí na nakládání s odpadem,...)
- c) Pozitivně ovlivňuje zdraví lidí (omezuje používání plastů a jejich únik do vody a půdy, podporuje zdravou výživu,...)
- d) Vytváří nová pracovní místa
- e) Přináší dodatečný zisk (při pronajímání či prodeji vlastních věcí dalším lidem)
- f) Žádná
- g) Jiná (prosím uveďte)

V této otázce mohli respondenti zvolit až 3 odpovědi. Drtivá většina respondentů (90,3 %) v této otázce uvedla jako pozitivum ovlivňování ŽP. Tento postoj k ZW se odráží též v ot. č. 11, kde respondenti uvádějí, že ZW je spíše šetrný k životnímu prostředí. Dále 60,4 % respondentů uvádí, že ZW snižuje náklady a 56,7 % uvádí, že ZW pozitivně ovlivňuje zdraví lidí. Tyto tři odpovědi zvolilo více než polovina respondentů. Žádná pozitiva u životního stylu ZW nevidí 4,5 % respondentů. V této otázce mohli respondenti též zvolit variantu „*Jiná*“, kde zmiňovali např. duševní klid díky vlastnění méně věcí, změnu myšlení společnosti, čisté svědomí či podporu demokratických režimů.

Graf 14 Četnosti odpovědi na ot. č. 9: „Jaká pozitiva vidíte u životního stylu Zero Waste?“

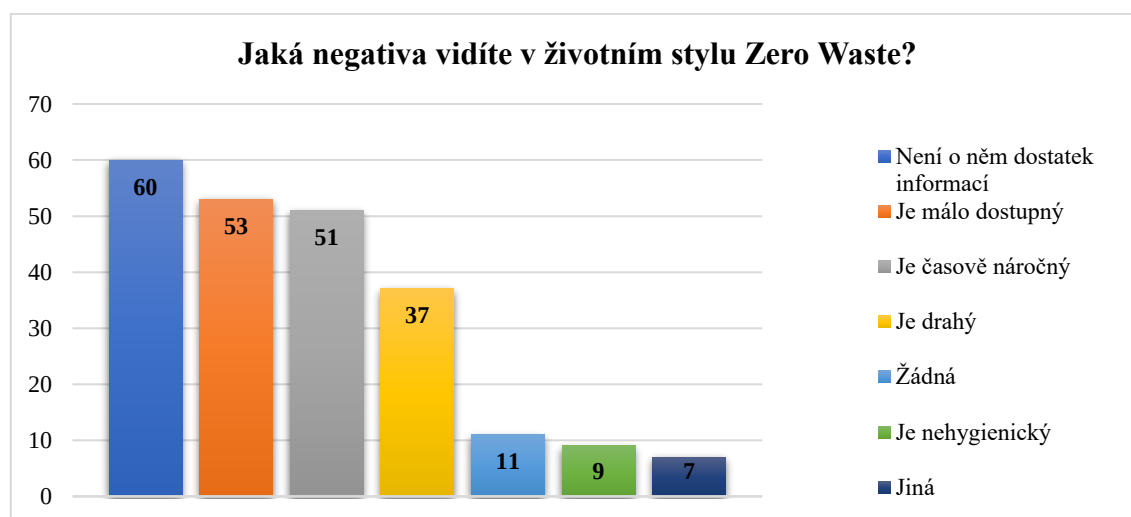
Zdroj 35 Vlastní zpracování; data: vlastní; n = 134

Otázka č. 10: „Jaká negativa vidíte v životním stylu Zero Waste?“

- Je drahý
- Je málo dostupný
- Je časově náročný
- Není o něm dostatek informací
- Je nehygienický
- Žádná
- Jiná (prosím uveďte)

V této otázce mohli respondenti zvolit až 3 odpovědi. Jako největší negativa ZW respondenti označují nedostatek informací (44,8 %), nedostupnost (39,6 %) a časovou náročnost (38,1 %). Naopak nejméně volili negativum vztahující se k hygieně (6,7 %). Celkem 8,2 % respondentů nespatřuje v životním stylu ZW žádná negativa. V této otázce měli respondenti také možnost zvolit odpověď „Jiná“, kde nejčastěji uváděli, že je ZW náročnější na přemýšlení ve smyslu plánování nákupů. Další odpovědi se vztahovaly k problematice zbytečnosti v případě, že je ZW dodržován pouze v domácnostech či pocitu nadřazenosti u lidí praktikující ZW.

Graf 15 Četnosti odpovědí na ot. č. 10: „Jaká negativa vidíte v životním stylu Zero Waste?“

Zdroj 36 Vlastní zpracování; data: vlastní; n = 134

Otázka č. 11: „Uved'te prosím, jak vnímáte Zero Waste v následujících ohledech:“

Odpovědi v otázce č. 11 získané pomocí sémantického diferenciálu zobrazují vnímání životního stylu ZW respondenty dotazníku. V níže uvedené tabulce jsou zobrazeny oblasti, kterými se otázka zabývala.

Tabulka 14 Otázka č. 11: „Uved'te prosím, jak vnímáte Zero Waste v následujících ohledech:“

Uved'te prosím, jak vnímáte Zero Waste v následujících ohledech:						
	-2	-1	0	1	2	
Levný	-2	-1	0	1	2	Drahý
Rychlý	-2	-1	0	1	2	Časově náročný
Jednoduchý	-2	-1	0	1	2	Složitý
Módní	-2	-1	0	1	2	Obyčejný
Pro každého	-2	-1	0	1	2	Jen pro privilegované
Hygienický	-2	-1	0	1	2	Nehygienický
Šetrný k životnímu prostředí	-2	-1	0	1	2	Znečišťující životní prostředí

Zdroj 37 Vlastní zpracování

V níže uvedené tabulce jsou zobrazeny četnosti odpovědí respondentů na ot. č. 11. V tabulce je vyznačen modus, tedy hodnota zvolená nejčastěji. Dle přiložené tabulky lze říci, že dotazovaní vnímají ZW spíše negativně v oblastech finanční dostupnosti, časové náročnosti a složitosti. Všechny tyto zmíněné oblasti jistým způsobem mohou narušit komfort spotřebitelů, a tedy i zasahují do současného konzumního způsobu života. V otázkách exkluzivity respondenti vnímají ZW nejčastěji jako neutrální, avšak 45,5 % respondentů jej označilo za spíše módní záležitost (hodnoty ve sloupcích -2 a -1) přičemž 56 % respondentů uvádí, že je tento životní styl spíše pro každého (hodnoty ve sloupcích

-2 a -1). Z hlediska hygieny je ZW považován jako neutrální případně spíše hygienický. Výrazně více respondentů (80 %) uvádí, že je ZW spíše šetrný k životnímu prostředí.

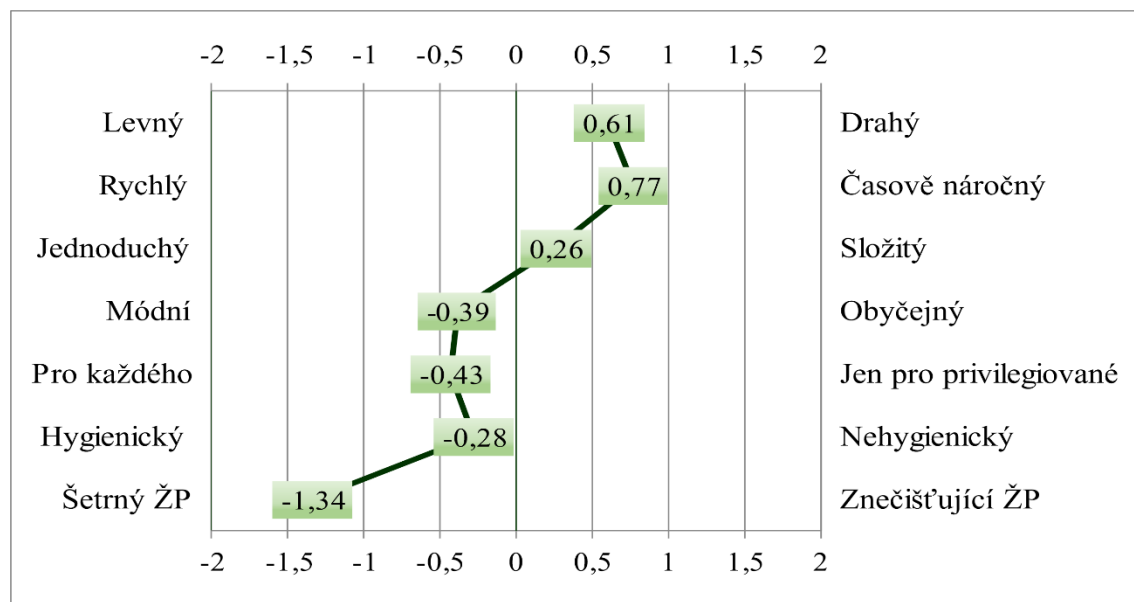
Tabulka 15 Četnosti odpovědí na ot. č. 11 se zvýrazněným modusem odpovědi

Uveďte prosím, jak vnímáte Zero Waste v následujících ohledech:						
	-2	-1	0	1	2	
Levný	4	12	36	62	20	Drahý
Rychlý	3	6	36	63	26	Časově náročný
Jednoduchý	8	29	27	60	10	Složitý
Módní	20	41	47	23	3	Obyčejný
Pro každého	19	56	32	18	9	Jen pro privilegované
Hygienický	18	31	62	17	6	Nehygienický
Šetrný k životnímu prostředí	84	23	21	1	5	Znečišťující životní prostředí

Zdroj 38 Vlastní zpracování; data: vlastní; n = 134

V níže uvedeném grafu sémantického diferenciálu jsou uvedené průměrné hodnoty odpovědí respondentů. Tyto průměrné hodnoty ukazují, že oblasti finanční a časové náročnosti a složitosti ZW jsou vnímány spíše negativně. Zbylé oblasti jsou vnímány spíše pozitivně, přičemž oblast věnující se životnímu prostředí je výrazně více pozitivně vnímána.

Graf 16 Sémantický diferenciál ot. č. 11: Uveďte prosím, jak vnímáte Zero Waste v následujících ohledech:

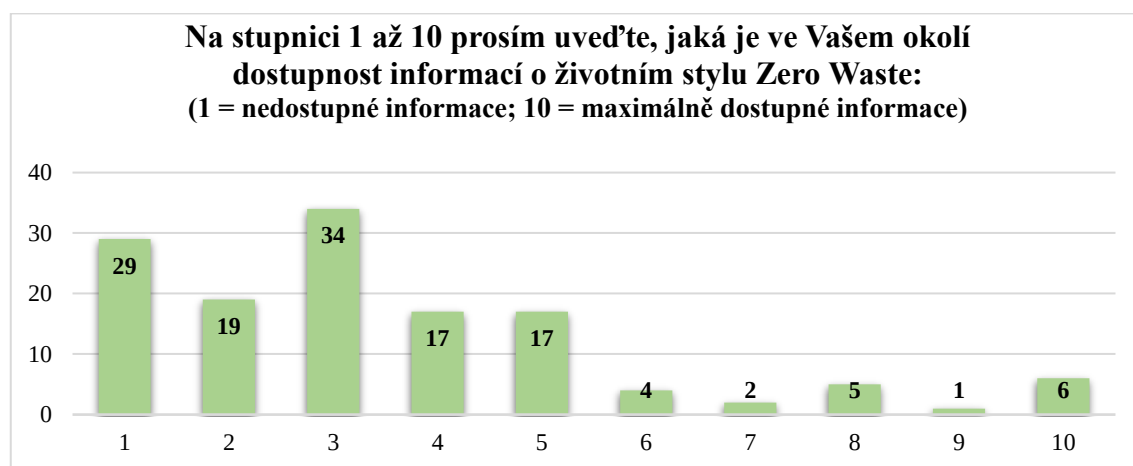
Zdroj 39 Vlastní zpracování; data: vlastní; n = 134

Tato část výzkumu se váže k **Hypotéze č. 3:** „Překážkou v rozšíření životního stylu Zero Waste v ČR je nedostupnost informací o ZW ve veřejnosti.“

Otázka č. 23: „Na stupnici 1 až 10 prosím uveďte, jaká je ve Vašem okolí dostupnost informací o životním stylu Zero Waste:“

Níže uvedený graf zobrazuje četnosti odpovědí na otázku ohledně problematiky dostupnosti informací o ZW. Z grafu lze vyčíst, že více než polovina respondentů (61,2 %) považuje informace o ZW jako nedostupné (hodnoty 1-3). Dalších 29,9 % respondentů označuje střední dostupnost informací (hodnoty 4-7) a pouhých 9 % respondentů označuje informace jako dostupné (hodnoty 8-10).

Graf 17 Četnosti odpovědí na ot. č. 23: „Na stupnici 1 až 10 prosím uveďte, jaká je ve Vašem okolí dostupnost informací o životním stylu Zero Waste:“

Zdroj 40 Vlastní zpracování; data: vlastní; n = 134

Tato část výzkumu je doplněná o testování proměnných pomocí programu IBM SPSS Statistics (Crosstabs). Má-li se potvrdit závislost vybraných proměnných, je nutné, aby na hladině 5 % ($\alpha = 0,05$) byla $p\text{-value} < \alpha$ (0,05). Při sledování závislostí proměnné „Dostupnost informací“ byla nalezena závislost u jedné identifikační proměnné „Velikost obce“. Respondenti žijící v obci do 2000 obyvatel nadměrně více tvrdí, že informace jsou méně dostupné (AR = 3,6) a nadměrně méně tvrdí, že jsou středně dostupné (AR = - 2,9). U respondentů žijících v obci nad 2000 obyvatel platí naprostý opak. Můžeme zde tedy konstatovat, že obyvatelům ve venkovských oblastech jsou informace o ZW méně dostupné a obyvatelům větších obcí jsou informace středně dostupné.

Tabulka 16 Crosstabs: Velikost obce vs. Dostupnost informací

Dostupnost infor- mací	Adjusted Residual		P-value
	V jak veliké obci žijete?		
	Do 2000 obyvatel	Nad 2000 obyvatel	
Méně dostupné	3,6	-3,6	0,028
Středně dostupné	-2,9	2,9	0,028
Vysoce dostupné	-1,5	1,5	0,028

Zdroj 41 Vlastní zpracování; data: vlastní; n = 134

5.4.1 Vyhodnocení hypotézy č. 3: „Překážkou v rozšíření životního stylu Zero Waste v ČR je nedostupnost informací o ZW ve veřejnosti.“

K vyhodnocení této hypotézy bylo dosaženo vyhodnocením úvodních otázek týkajících se pozitiv a negativ ZW a otázky zaměřené přímo na dostupnost informací o ZW.

Problematika nedostatku informací o ZW byla nejčastěji uváděným negativem ZW. Ačkoliv se nejedná přímo o negativum životního stylu jako takového, je tato oblast vnímaná negativně. Nedostatek informací může totiž přispívat ke zkresleným představám spotřebitelů, které se později podepíší na vnímání ZW samotného. Ve spojení s pozitivním hodnocením ZW ve smyslu tvrzení, že může být pro každého, lze tuto oblast vnímat jako příležitost, která může vést k většímu rozšíření ZW.

Dále více než polovina respondentů hodnotí informace o ZW jako málo dostupné, přičemž respondenti žijící v obcích do 2000 nadměrně více hodnotí informace jako méně dostupné.

Na základě výše uvedených závěrů lze hypotézu č. 3 **PŘIJMOUT**. Nedostupnost informací o ZW ve veřejnosti je jednou z překážek rozšíření životního stylu Zero Waste.

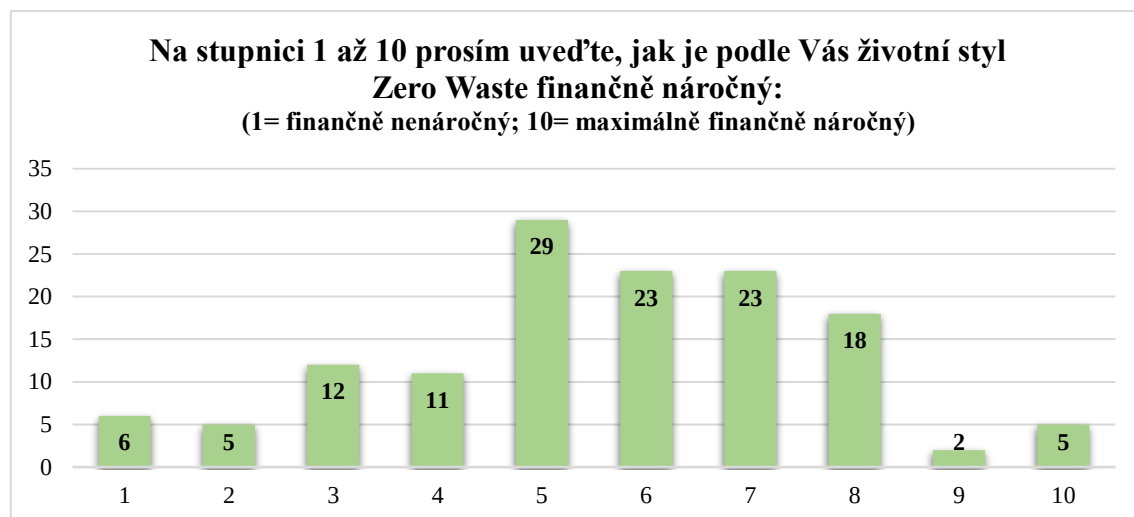
Tato část výzkumu se váže k **Hypotéze č. 4:** „Překážkou v rozšíření životního stylu Zero Waste v ČR je finanční náročnost ZW.“

Otázka č. 20: „Na stupnici 1 až 10 prosím uveďte, jak je podle Vás životní styl Zero Waste finančně náročný:“

Níže uvedený graf zobrazuje četnosti odpovědí na otázku ohledně finanční náročnosti ZW. Z grafu lze vyčíst, že pouze malá část považuje ZW za finančně nená-

ročný (17,2 %) (hodnoty 1-3). Střední finanční náročnost zvolila více než polovina respondentů (64,2 %) (hodnoty 4-7). Jako finančně náročný označilo ZW 18,7 % respondentů (hodnoty 8-10).

Graf 18 Četnosti odpovědí na ot. č. 20: „Na stupnici 1 až 10 prosím uveďte, jak je podle Vás životní styl Zero Waste finančně náročný:“

Zdroj 42 Vlastní zpracování; data: vlastní; n = 134

Tato část výzkumu je doplněná o testování proměnných pomocí programu IBM SPSS Statistics (Crosstabs). Má-li se potvrdit závislost vybraných proměnných, je nutné, aby na hladině 5 % ($\alpha = 0,05$) byla $p\text{-value} < \alpha$ (0,05). Při sledování závislostí proměnné „Finanční náročnost“ byla nalezena závislost u jedné identifikační proměnné „Nejvyšší dosažené vzdělání“. Respondenti ve věku 51-65 let výrazně více uvádějí, že je ZW méně finančně náročný (AR = 2,6). Respondenti ve věku do 20 let naopak výrazně méně uvádějí, že je ZW méně finančně náročný (AR = -2,1).

Tabulka 17 Crosstabs: Nejvyšší dosažené vzdělání vs. Finanční náročnost

Finanční náročnost	Adjusted Residual					P-value
	Jaký je Váš věk?					
	20-35 let	36-50 let	51-65 let	Méně než 20 let	Více než 65 let	
Méně náročný	-1,4	1,7	2,6	-2,1	,8	0,024
Středně náročný	,3	-,7	-,7	,5	,4	0,024
Vysoce náročný	,9	-,9	-1,7	1,5	-1,3	0,024

Zdroj 43 Vlastní zpracování; data: vlastní; n = 134

5.4.2 Vyhodnocení hypotézy č. 4: „*Překážkou v rozšíření životního stylu Zero Waste v ČR je finanční náročnost ZW.*“

K vyhodnocení této hypotézy bylo dosaženo vyhodnocením úvodních otázek týkajících se pozitiv a negativ ZW a otázky zaměřené přímo na finanční náročnost ZW.

Finanční náročnost se v nejčastěji označených negativech objevila až na čtvrtém místě, což naznačuje, že není největší překážkou. Dále v souvislosti s finanční problematikou bylo jako druhé nejčastěji označované pozitivum uvedeno snižování nákladů. Důvodem tohoto může být rozdílné vnímání celého konceptu. Z hlediska omezení spotřeby a znovupoužívání věcí je ZW obecně vnímán jako finančně nenáročný, potažmo je tímto dosaženo snížení nákladů spotřebitele. Z hlediska praktikování dalších kroků tohoto životního stylu, jako je například nakupování v bezobalových obchodech, může být ZW vnímán jako nákladnější.

Celkově potom více než polovina respondentů označila ZW jako středně finančně náročný a pouhých 18,7 % respondentů jej označili jako vysoce finančně náročný. Respondenti ve věku do 20 let potom nadměrně méně označují ZW jako méně náročný a oproti tomu respondenti ve věku 51-65 let jej nadměrně více označují jako méně náročný.

Na základě výše uvedených závěrů lze hypotézu č. 4 **ZAMÍTNOUT**. Finanční náročnost není jednou z překážek rozšíření životního stylu Zero Waste.

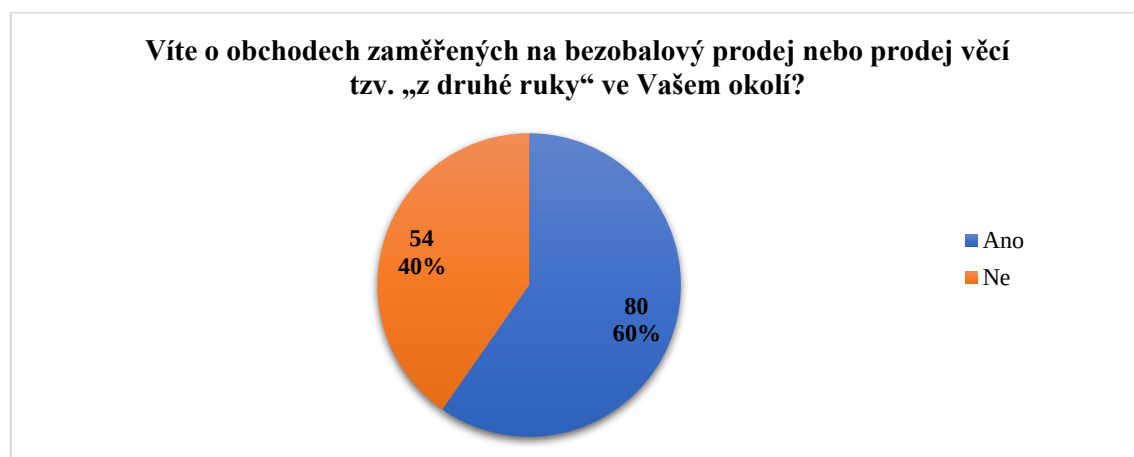
Tato část výzkumu se váže k **Hypotéze č. 5:** „*Překážkou v rozšíření životního stylu Zero Waste v ČR je nedostupnost ZW obchodů a iniciativ.*“

Otázka č. 14: „**Víte o obchodech zaměřených na bezobalový prodej nebo prodej věcí tzv. „z druhé ruky“ ve Vašem okolí?**“

- a) Ano
- b) Ne

Z níže uvedeného grafu vyplývá, že více než polovina respondentů (60 %) ví o výše zmíněných obchodech. Z těchto respondentů celkem 81,3 % alespoň občas navštěvuje obchody s použitým zbožím a 37,5 % alespoň občas navštěvuje bezobalové obchody. Celkem 40 % o takových prodejnách neví vůbec.

Graf 19 Četnosti odpovědí na ot. č. 14: „Víte o obchodech zaměřených na bezobalový prodej nebo prodej věcí tzv. „z druhé ruky“ ve Vašem okolí?“

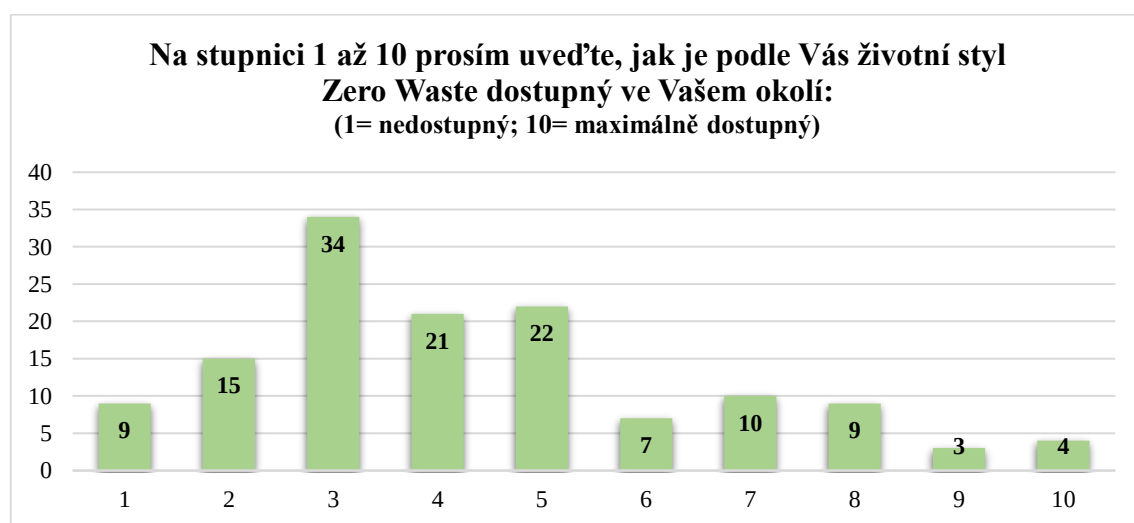

Zdroj 44 Vlastní zpracování; data: vlastní; n = 134

Otázka č. 22: „Na stupnici 1 až 10 prosím uveďte, jak je podle Vás životní styl Zero Waste dostupný ve Vašem okolí (počet a vzdálenost bezobalových prodejen, sdílených prostor, obchodů s věcmi z druhé ruky, speciálních kontejnerů,...):“

Níže uvedený graf zobrazuje četnosti odpovědí na otázku ohledně dostupnosti ZW obchodů a dalších iniciativ v okolí respondentů. Z grafu lze vyčíst, že celkem 43,3 % respondentů (hodnoty 1-3) považují ZW za spíše nedostupný, 44,8 % respondentů (hodnoty 4-7) považuje ZW za středně dostupný a pouhých 11,9 % (hodnoty 8-10) respondentů považuje ZW za dostupný.

Graf 20 Četnosti odpovědí na ot. č. 22: „Na stupnici 1 až 10 prosím uveďte, jak je podle Vás životní styl Zero Waste dostupný ve Vašem okolí (počet a vzdálenost bezobalových prodejen, sdílených prostor, obchodů s věcmi z druhé ruky, speciálních kontejnerů,...):“

Zdroj 45 Vlastní zpracování; data: vlastní; n = 134

Tato část výzkumu je doplněná o testování proměnných pomocí programu IBM SPSS Statistics (Crosstabs). Má-li se potvrdit závislost vybraných proměnných, je nutné, aby na hladině 5 % ($\alpha = 0,05$) byla $p\text{-value} < \alpha$ (0,05). Při sledování závislosti proměnné „Dostupnost obchodů a iniciativ“ byla nalezena závislost u jedné identifikační proměnné „Velikost obce“. Respondenti žijící v obci do 2000 obyvatel výrazně více tvrdí, že je ZW méně dostupný ve smyslu dostupnosti obchodů a dalších iniciativ ($AR = 3,0$) a zároveň výrazně méně tvrdí, že je ZW středně dostupný ($AR = -2,4$). U respondentů žijících v obci nad 2000 platí přesný opak.

Tabulka 18 Crosstabs: Velikost obce vs. Dostupnost obchodů a iniciativ

Dostupnost obchodů a iniciativ	Adjusted Residual		P-value
	V jak veliké obci žijete?		
	Do 2000 obyvatel	Nad 2000 obyvatel	
Méně dostupný	3,0	-3,0	0,028
Středně dostupný	-2,4	2,4	0,028
Vysoce dostupný	-1,0	1,0	0,028

Zdroj 46 Vlastní zpracování; data: vlastní; $n = 134$

5.4.3 Vyhodnocení hypotézy č. 5: „Překážkou v rozšíření životního stylu Zero Waste v ČR je nedostupnost ZW obchodů a iniciativ.“

K vyhodnocení této hypotézy bylo dosaženo vyhodnocením úvodních otázek týkajících se pozitiv a negativ ZW a otázek zaměřených přímo na nedostupnost ZW obchodů a iniciativ.

Ačkoli více než polovina respondentů uvedla, že ví o obchodech zaměřených na bezobalový prodej nebo prodej věcí tzv. „z druhé ruky“ ve svém okolí, značná část z nich je nenavštěvuje pravidelně a zároveň byla nízká dostupnost ZW obchodů a iniciativ druhé nejčastěji uváděné negativum ZW. Tento rozpor může být způsoben rozdílnou dostupností více různorodých typů obchodů a dalších iniciativ.

Obecně více než 2/5 respondentů označovaly ZW obchody a iniciativy za spíše nedostupné a středně dostupné. Přičemž respondenti žijící v obcích do 2000 obyvatel nadměrně více označují ZW jako méně dostupný.

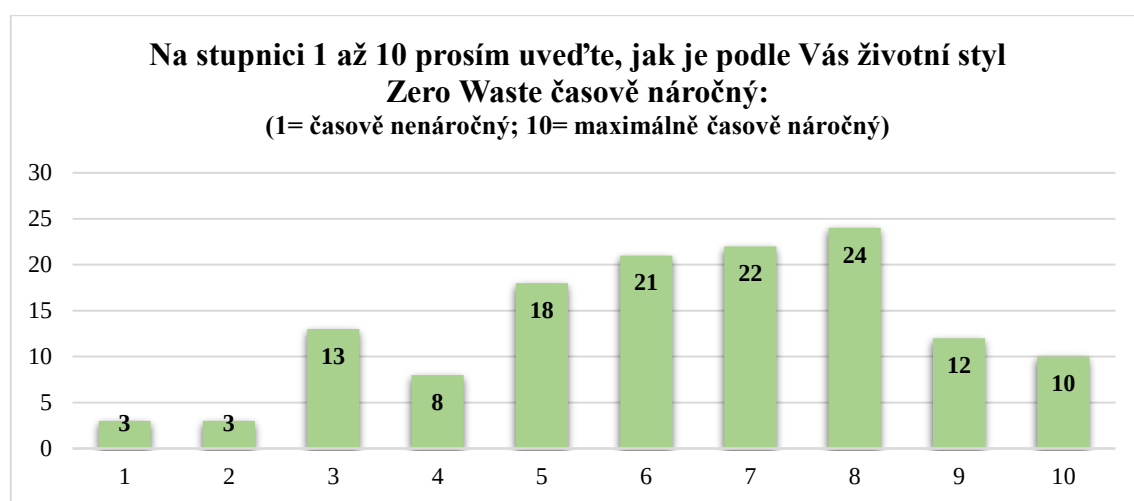
Na základě výše uvedených závěrů lze hypotézu č. 5 **PŘIJMOUT**. Nedostupnost ZW obchodů a iniciativ je jednou z překážek rozšíření životního stylu Zero Waste.

Tato část výzkumu se váže k **Hypotéze č. 6:** „*Překážkou v rozšíření životního stylu Zero Waste v ČR je časová náročnost nakupování ve smyslu ZW.*“

Otázka č. 21: „**Na stupnici 1 až 10 prosím uveďte, jak je podle Vás životní styl Zero Waste časově náročný:**“

Níže uvedený graf zobrazuje četnosti odpovědí na otázku ohledně časové náročnosti ZW. Celkem 14,2 % respondentů (hodnoty 1-3) označuje ZW jako časově nenáročný, 51,5 % respondentů (hodnoty 4-7) označuje ZW jako středně časově náročný a 34,3 % respondentů (hodnoty 8-10) označuje ZW jako časově náročný.

Graf 21 Četnosti odpovědí na ot. č. 21: „Na stupnici 1 až 10 prosím uveďte, jak je podle Vás životní styl Zero Waste časově náročný:“

Zdroj 47 Vlastní zpracování; data: vlastní; n = 134

5.4.4 **Vyhodnocení Hypotézy č. 6:** „*Překážkou v rozšíření životního stylu Zero Waste v ČR je časová náročnost nakupování ve smyslu ZW.*“

K vyhodnocení této hypotézy bylo opět dosaženo vyhodnocením úvodních otázek týkajících se pozitiv a negativ ZW a otázky zaměřené přímo na časovou náročnost ZW.

Časová náročnost ZW byla třetím nejčastěji zvoleným negativem tohoto životního stylu. V závislosti na nejvíce preferované dojezdové vzdálenosti do obchodu (0-5km) a významným vlivem role času při rozhodování spotřebitele o nákupu lze považovat ZW (ve smyslu nakupování v méně dostupných bezobalových obchodech, vzdálenějších specializovaných prodejnách či dalších iniciativách) za časově náročnější variantu.

Více než polovina respondentů potom ZW označuje jako středně časově náročný a více než třetina respondentů jej označuje jako vysoce časově náročný.

Na základě výše uvedených závěrů lze hypotézu č. 6 **PŘIJMOUT**. Časová náročnost je jednou z překážek životního stylu Zero Waste.

5.5 Asociace s definicí Zero Waste

Tato kapitola se věnuje analýze asociací respondentů k definicím ZW. Otázka č. 4 vztahující se k těmto asociacím byla v dotazníku umístěna na začátku, aby nedošlo ke zkreslení odpovědí v průběhu zodpovídání dalších otázek v dotazníku.

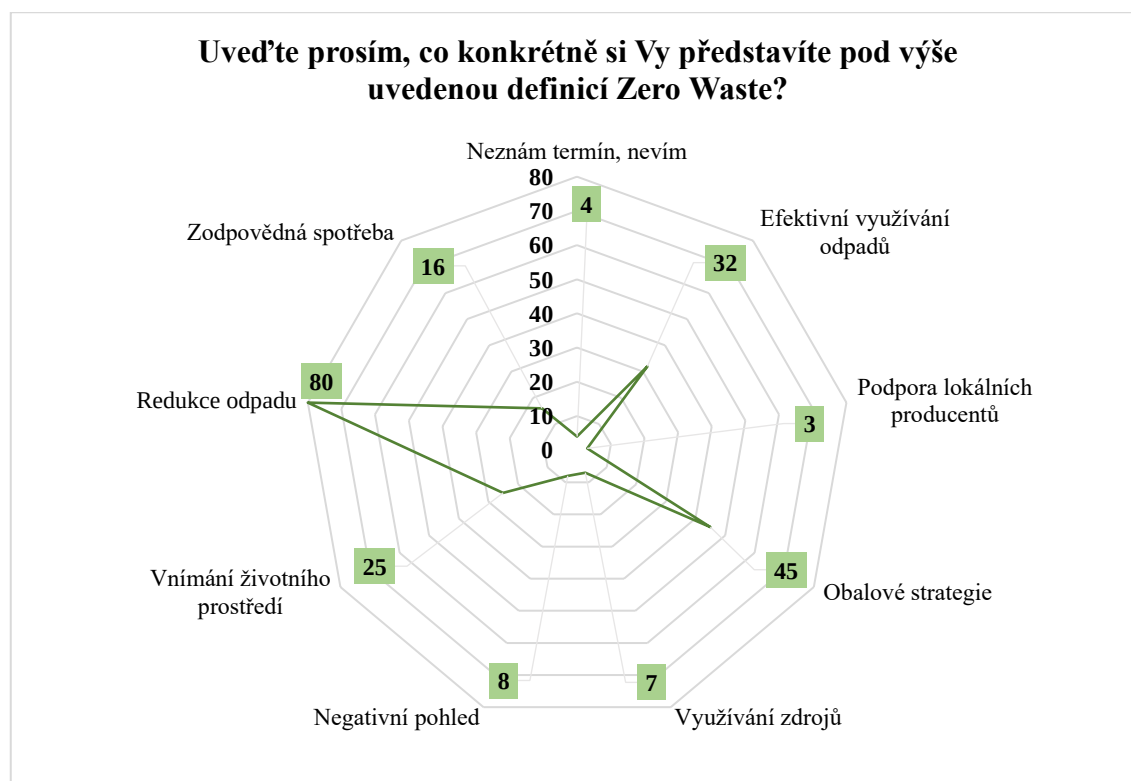
V níže zobrazeném paprskovém grafu jsou zobrazené odpovědi, které respondenti uváděli na otázku č. 4. Před zodpovězením otázky měli k dispozici dvě vybrané definice ZW. Po jejich přečtení byli dotázáni, co si pod nimi představují. Odpovědi byly zapsány různorodě, proto bylo přistoupeno ke kódování odpovědí do 9 kategorií. Jejich stručný popis je uveden níže:

- **neznám termín, nevím;**
- **efektivní využívání odpadů** – znovupoužívání věcí, recyklace, kompostování,
- **podpora lokálních producentů** – nákupy u lokálních farmářů, využívání lokálních surovin;
- **obalové strategie** – využívání opakovatelně použitelných obalů, kvalitnější a recyklovatelné obalové materiály, nakupování bez obalu, zálohy na obaly;
- **využívání zdrojů** – efektivní využívání materiálových zdrojů, využívání alternativních zdrojů energie;
- **negativní pohled** – hygiena, módní záležitost, fanatismus;
- **vnímání životního prostředí** – ochrana životního prostředí, ekologické smýšlení, udržitelnost;
- **redukce odpadu** – snížené nebo žádné množství odpadu, omezení potravinového odpadu, snížení plýtvání;
- **zodpovědná spotřeba** – redukce vlastněných věcí, omezení nákupu na nezbytně nutné zboží, zodpovědnost při spotřebě.

Z grafu je patrné, že nejvíce si definici ZW respondenti asociují s problematikou redukce odpadů (60 %). Významně si definici spojují taktéž s problematikou

obalů (33,4 %), efektivním využíváním odpadů (23,9 %) a vlivem na životní prostředí (18,7 %).

Graf 22 Otázka č. 4: „Uved'te prosím, co konkrétně si Vy představíte pod výše uvedenou definicí Zero“

Zdroj 48 Vlastní zpracování; data: vlastní, n = 134

Asociace respondentů po přečtení definic ZW lze ještě krátce doplnit údaji, které v případě zájmu mohli respondenti uvést na závěru dotazníku (ot. č. 24 *"Máte-li nějaké další důležité poznámky či připomínky k tématu životního stylu Zero Waste, zde je prostor pro Vaše vyjádření."*)

V tomto případě respondenti nejčastěji zmiňovali, že by ocenili větší motivaci ze strany samospráv (včetně negativní motivace – poplatky), dále větší informovanost např. prostřednictvím medií. Také zde byla zmíněna problematika odlišných podmínek pro venkov a město v možnostech praktikování pravidel ZW. Zajímavou poznámkou byla odpověď zabývající se pravidlem 80:20: *„Myslím, že i zde funguje pravidlo 80:20. 80 % efektu může každý z nás dosáhnout pouze s 20 % náklady (cena, čas - třídění odpadu, nekupování zbytečností, nekupovat pokaždé v obchodě novou tašku). Zbylých 20 % efektu je za 80 % ceny.“*

6 Shrnutí výsledků a diskuse a doporučení

Na základě teoretické části práce bylo pro analytickou část stanoveno celkem šest hypotéz, z nichž čtyři byly přijaty a dvě zamítnuty. V níže uvedené tabulce jsou uvedené výsledky vyhodnocení hypotéz.

Tabulka 19 Vyhodnocení hypotéz

Hypotéza	Vyhodnocení
Hypotéza 1: Veřejnost preferuje konzumní společnost a komfortní spotřebu před udržitelnou společností.	PŘIJATA
Hypotéza 2: Veřejnost se nezabývá životním stylem ZW a jeho pravidly.	ZAMÍTNUTA
Hypotéza 3: Překážkou v rozšíření životního stylu Zero Waste v ČR je nedostupnost informací o ZW ve veřejnosti.	PŘIJATA
Hypotéza 4: Překážkou v rozšíření životního stylu Zero Waste v ČR je finanční náročnost ZW.	ZAMÍTNUTA
Hypotéza 5: Překážkou v rozšíření životního stylu Zero Waste v ČR je nedostupnost ZW obchodů a iniciativ.	PŘIJATA
Hypotéza 6: Překážkou v rozšíření životního stylu Zero Waste v ČR je časová náročnost nakupování ve smyslu ZW.	PŘIJATA

Zdroj 49 Vlastní zpracování; zdroj: vlastní

Analýza hypotézy č. 1 potvrdila předpoklad, že společnost v současné době preferuje konzumní způsob života, který se vyznačuje nadměrnou spotřebou (mnohdy až spotřebou pro spotřebu). Tento způsob života se opírá mimo jiné o určitý komfort spotřebitelů. Vysoká spotřeba je však spojena také s vyšší produkcí odpadu. Zde je vhodné zmínit, že konzumní společnost tak, jak je definovaná v kapitole 3.2.2. (*Rozdíl mezi lineární ekonomikou a cirkulární ekonomikou*), se vyznačuje lineárním modelem spotřeby. Pro přeměnu v ekonomiku cirkulární je tedy nutné přeměnit právě přístup celé společnosti. Jinak řečeno, přeměna ekonomiky v cirkulární je do jisté míry podmíněna spotřebitelským chováním společnosti, přičemž dokud bude upřednostňovaný konzumní způsob života, bude tento přechod možný jen částečně.

Analýza hypotézy č. 2 vyvrátila předpoklad, že se veřejnost nezabývá životním stylem ZW. Na základě zjištěných dat lze konstatovat, že veřejnost se vybranými pravidly ZW aktivně zabývá, avšak nepřirazuje je k tomuto životnímu stylu. I přes účast na prak-

tikování určitých principů 5R je zde stále prostor pro vývoj kupředu a to především v prvních principech, stojících na vrcholu hierarchie nakládání s odpady (REFUSE, REDUCE, REUSE). Zde lze spatřit příležitost k rozšíření povědomí o tomto životním stylu a o pravidlech samotných, což by mohlo rozšířit jejich praktikování a přispět tak ke snížení produkce odpadu.

Analýza hypotézy č. 3 potvrdila předpoklad, že jednou z překážek v rozšíření životního stylu ZW je nedostupnost informací o něm. Zde je tedy možné spatřit významnou příležitost k rozšíření ZW. Již při zpracovávání literární rešerše byl zjištěn nedostatek vhodných informací či publikací na toto téma a to ať v odborné či neodborné sféře. Problematikou Zero Waste se v českém prostředí nejčastěji zabývají blogy, které ale mají šanci zasáhnout pouze skupiny, které o téma projeví zájem. Plavcová (2022) ve své práci uvádí, že nejčastějším zdrojem informací pro lidi žijící tímto životním stylem je právě internet, blogy, ale také například skupiny na sociálních sítích či TED Talks.

Zde je jistě prostor pro zapojení dalších zdrojů informací, kterými jsou například média, která mohou více motivovat jednotlivce k předcházení vzniku odpadu. V současné době je vliv médií a reklam spíše opačný (např. vliv fastfashion, klamavé reklamy, reklamy vyvolávající pocit nezbytnosti propagovaných produktů atd.). Informační činnost v tomto případě lze vykonávat i na úrovni měst a obcí, které mohou své občany informovat nejen o pravidlech samotných ale také o možnostech, které se jim v rámci obce nabízí (informace v rozhlase, na úředních deskách či na webových stránkách obce). V neposlední řadě je vhodné zmínit také předávání informací formou vzdělávací činnosti, kde lze ovlivnit spotřebitelské rozhodování a chování již v raném věku.

Analýza hypotézy č. 4 vyvrátila předpoklad, že finanční náročnost životního stylu Zero Waste je jednou z překážek k jeho rozšíření. I přes vyvrácení tohoto předpokladu lze cenu produktů vnímat jako jedno z hlavních kritérií pro spotřební rozhodování lidí. Proto není vhodné tuto myšlenku opustit v plném měřítku, nýbrž ji brát v potaz a zohledňovat její vliv na spotřební chování spotřebitelů.

Analýza hypotézy č. 5 potvrdila předpoklad, že jednou z překážek v rozšíření životního stylu Zero Waste je nedostupnost ZW obchodů a iniciativ. Zde je příležitost k rozšíření tohoto životního stylu např. ve vlivu měst či obcí, které mohou svými kroky podporovat udržitelnější způsoby nakládání s odpady (zvýšení počtu speciálních

kontejnerů na různé druhy odpadu, podpora kompostování, ovlivnění obyvatel prostřednictvím poplatku za svoz směsného komunálního odpadu). Důležitým aspektem může být též podpora vzniku bezobalových obchodů, pořádání swapů, podpora vzniku reuse center a dalších subjektů podporujících ZW.

Analýza hypotézy č. 6 potvrdila předpoklad, že jednou z možných překážek v rozšíření životního stylu Zero Waste je jeho časová náročnost. K naplnění příležitosti rozšíření ZW v rámci této hypotézy může být již výše zmíněná podpora vzniku nových subjektů, které budou poskytovat ZW služby. Další možnosti podpory z hlediska snížení časové náročnosti jsou spíše individuální a závisí např. na plánování nákupů a spotřeby samotnými spotřebiteli. Tyto kroky jsou podstatné také k systémové změně myšlení spotřebitelů, která je nutná k pochopení principů ZW, potažmo celého udržitelného rozvoje.

Závěr výzkumu byl zakončen zkoumáním asociací respondentů k životnímu stylu Zero Waste po přečtení jeho definice. Respondenti si dle výsledků tento životní styl nejčastěji spojují právě s redukcí množství vyprodukovaného odpadu, uvažováním nad obalovými strategiemi (bezobalové nakupování, používání opakovaně použitelných nádob, ohled na obalový materiál potravin) a v neposlední řadě také často zmiňovali možnosti efektivního využívání odpadů a pozitivní vliv ZW na životní prostředí.

V celkovém souhrnu lze říci, že existují překážky k rozšíření tohoto životního stylu a tato práce navrhuje možná řešení, která by napomohla rozšířit povědomí o ZW a s tím také motivaci řídit se jeho pravidly.

Ačkoli ZW, potažmo cirkulární ekonomika, vytvářejí výrazný vliv na řešení globálních problémů, kterým znečištění mimo jiné jistě je, nejedná se o úplné univerzální řešení. Tyto kroky mohou nepochybně přispět k řešení, nelze však při řešení takto globálních problémů spoléhat pouze na jedno řešení.

Cílem diplomové práce bylo zmapovat situaci v oblasti Zero Waste v ČR na základě pravidla 5R a zjistit, jaké jsou potenciální překážky v rozšíření tohoto životního stylu.

Práce nejprve uvedla teoretická východiska v problematice udržitelného rozvoje a cirkulární ekonomiky, jako zastřešujících oblastí pro problematiku Zero Waste. Zde byl charakterizován vývoj a definice udržitelného rozvoje, vymezení, principy a přínosy cirkulární ekonomiky, včetně rozdílu mezi lineární a cirkulární ekonomikou a strategie EU a ČR v oblasti cirkulární ekonomiky. Dále byl vymezen historický vývoj a definice životního stylu Zero Waste, včetně jeho pravidel a principů, jeho přínosů v oblastech environmentálního, ekonomického a sociálního pilíře udržitelného rozvoje a také zde byla poznamenána negativa a úskalí tohoto směru. Z této literární rešerše bylo sestaveno celkem šest hypotéz.

V praktické části diplomové práce bylo provedeno dotazníkové šetření, na jehož základě došlo k vyhodnocení hypotéz. Bylo zjištěno, že ačkoli je současná veřejnost stále ovlivněna konzumním způsobem života, který se vyjadřuje lineárním modelem spotřeby, uchyluje se její část k praktikování vybraných pravidel směru Zero Waste, což může být cesta k přechodu v cirkulární modely spotřeby. Nejvíce lidí se zabývá tříděním odpadu (Recycle), zbylé oblasti R's poskytují příležitost pro rozvoj. Tento rozvoj je však podmíněn odstraněním překážek k rozšíření ZW. Dále bylo zjištěno, že hlavními překážkami v rozšíření životního stylu Zero Waste je především nedostupnost informací o ZW, nedostupnost ZW obchodů a dalších iniciativ a také jeho časová náročnost. Předpoklad o překážce ve smyslu finanční náročnosti byl vyvrácen, avšak neměl by být úplně opomenut, protože cena produktů je mimo jiné jeden z hlavních aspektů ve spotřebitelském rozhodování.

V důsledku zjištění na základě praktické části byly navrženy kroky, které by mohly pomoci překonat překážky v rozšíření ZW. Doporučení se zakládají především na zvýšení propagace udržitelného způsobu života, potažmo jednotlivých pravidel ZW, a to pomocí internetu, médií, činností měst a obcí a v neposlední řadě také pomocí vzdělávacích činností na všech úrovních vzdělávání. Dále je vhodné zmínit podporu vzniku nových ZW iniciativ či podporu změny spotřebitelského smýšlení.

Společnost si pod tímto životním stylem z velké části představuje především třídění odpadu, odmítnutí zbytečných obalů či možnosti využívání odpadu. Avšak k naplnění jeho vize je především nutné přistupovat k dodržování pravidel, které stojí na vrcholku hierarchie nakládání s odpadem - zamítnutí spotřeby, zredukování množství vlastněných a spotřebovávaných statků a znovupoužívání věcí. Pokud by totiž společnost dbala na tato první tři pravidla, mnohonásobně by tak snížila svoji spotřebu, což by dospělo k ústupu od konzumní společnosti a lineárních modelů spotřeby a směřovalo k přechodu v cirkulární modely spotřeby. Odtud je již malý krůček k nastavení udržitelného rozvoje, který dbá na limity planety Země a přitom nikterak neopomíjí uspokojování jejích obyvatel.

Závěrem bych ráda zmínila, že tato oblast je velice otevřená dalšímu zkoumání, protože tento životní styl je zatím velmi mladý a nerozšířený. Pro rozšíření ZW je třeba, aby se jejími principy zabývala nejen vědecká ale i laická veřejnost, protože k systémové změně pohledu na tuto problematiku dojde pouze při zapojení celé společnosti.

8 Summary

The aim of this thesis was to map the situation in the field of Zero Waste in the Czech Republic on the basis of the 5Rs rule and to find out what are the potential barriers to the spread of this lifestyle.

The thesis first presented the theoretical background in the issues of sustainable development and circular economy as overarching areas for Zero Waste. Here, the development and definition of sustainable development, the definition, principles and benefits of circular economy, including the difference between linear and circular economy and the EU and Czech strategies in the field of circular economy were characterized. Furthermore, the historical development and definition of the Zero Waste lifestyle, including its rules and principles, its benefits in the areas of the environmental, economic and social pillars of sustainable development were defined and the negatives and pitfalls of this trend were also noted. A total of six hypotheses were drawn from this literature search.

In the practical part of the thesis, a questionnaire survey was conducted to evaluate the hypotheses. It was found that although the current public is still influenced by the consumerist way of life, which is expressed by the linear consumption model, a part of it resorts to the practice of selected rules of the Zero Waste direction, which can be a way to move to circular consumption models. Most people are engaged in waste sorting (Recycle), the remaining areas of R's provide opportunities for development. However, this development is contingent on removing barriers to the expansion of ZW. It was also found that the main barriers to the expansion of Zero Waste lifestyles are the lack of availability of information on RW, the unavailability of RW shops and other initiatives, and its time-consuming nature. The assumption of a barrier in terms of financial difficulty was refuted, but should not be completely disregarded, as the price of products is one of the main aspects in consumer decision making, among others.

As a result of the findings from the practical section, steps were suggested that could help overcome the barriers to the diffusion of WL. The recommendations are based primarily on increasing the promotion of sustainable living and, consequently, of the different WL rules, through the internet, the media, municipal activities and, last but not least, through educational activities at all levels of education. It is also worth mentioning the support for the creation of new WG initiatives or the promotion of a change in consumer attitudes.

For the most part, society's idea of this way of life is mainly waste sorting, the rejection of unnecessary packaging or the possibility of using waste. However, in order to fulfil its vision, it is necessary to follow the rules that are at the top of the waste hierarchy - rejecting consumption, reducing the amount of goods owned and consumed and re-using things. If society were to heed these first three rules, it would reduce its consumption many times over, leading to move away from a consumer society and linear consumption patterns and towards circular consumption patterns. From there, it is a small step towards reaching sustainable development that respects the limits of planet Earth without compromising the satisfaction of its inhabitants.

Finally, I would like to mention that this area is very much open to further research, as this lifestyle is still very young and not yet widespread. I would recommend that an effort should be made to understand it, not only by the scientific community, but above all by the general public, because in order to bring about a systemic and comprehensive change in the view of waste production, it is necessary to use a common driving force, which in this respect is the whole of society, both scientific and general public.

Key words: sustainable development, circular economy, consumer society, linear economic model, circular economic model, zero waste, waste, 5Rs, barriers to ZW, quantitative research, consumers

9 Zdroje

Bartl, A. (2014). Moving from recycling to waste prevention: A review of barriers and enables, 32(9_suppl), 3-18. <https://doi.org/10.1177/0734242X14541986>

Blomsma, F., & Brennan, G. (2017). The Emergence of Circular Economy: A New Framing Around Prolonging Resource Productivity. *Journal of Industrial Ecology*, 21(3), 603-614. <https://doi.org/10.1111/jiec.12603>

Carson, R. (1965). *Silent spring*. Penguin Books in association with Hamish Hamilton.

Connet, P. (2013). *The zero waste solution: Untrashing the Planet One Community at a Time*. Chelsea Green Publishing.

DESELCU, D. C., MILITARU, G., DESELCU, V., ZĂINESCU, G., & ALBU, L. (2018). Towards a Circular Economy– a Zero Waste Programme for Europe. *International Conference on Advanced Materials and Systems (ICAMS)*, 563-568. <https://doi.org/10.24264/icams-2018.XI.4>

Disman, M. (2021). *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele (Páté, nezměněné vydání)*. Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum.

Eisenriegler, S. (Ed.). (2020). *The Circular Economy in the European Union: An Interim Review*. Springer. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-030-50239-3>

European Parliament. (2022). Circular economy: definition, importance and benefits. European Parliament. Retrieved December 28, 2022, from <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/economy/20151201STO05603/circular-economy-definition-importance-and-benefits>

Evropská komise. (2020). SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ: Nový akční plán pro oběhové hospodářství Čistší a konkurenceschopnější Evropa. Evropská komise. https://eur-lex.europa.eu/source.html?uri=cellar:9903b325-6388-11ea-b735-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF

Evropská komise. (2008). Směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES): č. 98/2008 ze dne 19. listopadu 2008 o odpadech a o zrušení některých směrnic. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008L0098&from=CS>

- Gajdošová, M., Karasová, J., & Škrdlíková, H. (2019). Život skoro bez odpadu: jak jej žijí holky z Czech Zero Waste. CPress.
- Hague, B., Zedníček, P., & Rulík, T. (2022). Role cirkulární ekonomiky v dekarbonizaci průmyslu. Institut Cirkulární Ekonomiky, z.ú. (INCIEN). https://incien.org/wp-content/uploads/2022/10/incien_study_CZ_DIGI.pdf
- Johnson, B. (2013). Zero Waste Home. A Division of Simon & Schuster.
- Khajuria, A., Atienza, V. A., Chavanich, S., Henning, W., Islam, I., Kral, U., Liu, M., Liu, X., Murthy, I. K., Oyedotun, T. D. T., Verma, P., Xu, G., Zeng, X., & Li, J. (2022). Accelerating circular economy solutions to achieve the 2030 agenda for sustainable development goals. *Circular Economy*, 1(1). <https://doi.org/10.1016/j.cec.2022.100001>
- King, A. M., Burgess, S. C., Ijomah, W., & McMahon, C. A. (2006). Reducing waste: repair, recondition, remanufacture or recycle?. *Sustainable Development*, 14(4), 257-267. <https://doi.org/10.1002/sd.271>
- Kirchherr, J., Reike, D., & Hekkert, M. (2017). Conceptualizing the circular economy: An analysis of 114 definitions. *Resources, Conservation and Recycling*, 127, 221-232. <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2017.09.005>
- Klepek Jonášová, S. (2016). Základní principy cirkulární ekonomiky. Institut Cirkulární Ekonomiky. Retrieved January 20, 2023, from <https://incien.org/zakladni-principy-cirkularni-ekonomiky/>
- Korhonen, J., Honkasalo, A., & Seppälä, J. (2018). Circular Economy: The Concept and its Limitations. *Ecological Economics*, 143, 37-46. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2017.06.041>
- Lovelock, J. (2016). *Gaia: a new look at life on earth* (Second edition). Oxford University Press.
- Martinovský, P. (2016). Environmentální bezpečnost v České republice. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav.
- Matete, N., & Trois, C. (2008). Towards Zero Waste in emerging countries – A South African experience. *Waste Management*, 28(8), 1480-1492. <https://doi.org/10.1016/j.wasman.2007.06.006>

McDonough, W., & Braungart, M. (2002). *Cradle to cradle: remaking the way we make things* (1st ed.). North Point Press.

Meadows, D. H., Meadows, D. L., Randers, J., & Behrens III, W. W. (1972). *The Limits to Growth: A Report for the Club of Rome's Project on the Predicament of Mankind* (5. Print). Universe Books.

Moldan, B. (2007). Světové summity o životním prostředí. *Životné prostredie*, 41(4), 173-177. http://publikacie.uke.sav.sk/sites/default/files/2007_4_173_177_moldan.pdf

Moldan, B. (2009). *Podmaněná planeta* (1st ed.). Karolinum.

Murray, A., Skene, K., & Haynes, K. (2017). The Circular Economy: An Interdisciplinary Exploration of the Concept and Application in a Global Context. *Journal of Business Ethics*, 140(3), 369-380. <https://doi.org/10.1007/s10551-015-2693-2>

MŽP. (2021). STRATEGICKÝ RÁMEC CIRKULÁRNÍ EKONOMIKY ČESKÉ REPUBLIKY 2040: MAXIMÁLNĚ CIRKULÁRNÍ ČESKO V ROCE 2040. Ministerstvo životního prostředí. [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/news_20211213_Vlada-schvalila-Cirkularni_Cesko_2040/\\$FILE/Cirkul%C3%A1rn%C3%AD%20%C4%8Cesko_2040_web.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/news_20211213_Vlada-schvalila-Cirkularni_Cesko_2040/$FILE/Cirkul%C3%A1rn%C3%AD%20%C4%8Cesko_2040_web.pdf)

Nizar, M., Munir, E., Irvan, I., & Amir, F. (2019). Examining the Economic Benefits of Urban Waste Recycle Based on Zero Waste Concepts. *Proceedings of the 1st Aceh Global Conference (AGC 2018)*, -. <https://doi.org/10.2991/agc-18.2019.47>

Nováček, P. (2011). *Udržitelný rozvoj* (2nd ed.). Univerzita Palackého v Olomouci.

Nováček, P. (2012). Dlouhodobě udržitelný rozvoj, udržitelný ústup, nebo rozvrat?. *AUC PHILOSOPHICA ET HISTORICA*, 2009(1), 155-168. <https://doi.org/10.14712/24647055.2018.18>

OECD. (2019a). *Waste Management and the Circular Economy in Selected OECD Countries: Evidence from Environmental Performance Reviews*. OECD PUBLISHING. <https://doi.org/10.1787/9789264309395-en>

OECD. (2019). *Waste Management and the Circular Economy in Selected OECD Countries: Evidence from Environmental Performance Reviews*. OECD PUBLISHING. <https://doi.org/10.1787/9789264309395-en>

Perlín, R. Venkov, typologie venkovského prostoru.

Perlín, R., Kučerová, S., & Kučera, Z. (2010). Typologie venkovského prostoru Česka. *Geografie*, 115(2). https://www.researchgate.net/profile/Silvie-Kucerova/publication/289641301_A_Typology_of_Rural_Space_in_Czechia_according_to_its_Potential_for_Development/links/56a8de2c08ae40c538a8ebeb/A-Typology-of-Rural-Space-in-Czechia-according-to-its-Potential-for-Development.pdf

Petrusek, M., Maříková, H., & Vodáková, A. (1996). *Velký sociologický slovník*. Karolinum.

Pietzsch, N., Ribeiro, J. L. D., & de Medeiros, J. F. (2017). Benefits, challenges and critical factors of success for Zero Waste: A systematic literature review. *Waste Management*, 67, 324-353. <https://doi.org/10.1016/j.wasman.2017.05.004>

Plavcová, V. (2022). Domácnosti bez odpadů. Vzdálená vize, nebo přicházející realita? [BP]. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.

Potting, J., Hekkert, M., Worrell, E., & Hanemaaijer, A. (2017). CIRCULAR ECONOMY: MEASURING INNOVATION IN THE PRODUCT CHAIN. PBL Publishers. <https://www.pbl.nl/sites/default/files/downloads/pbl-2016-circular-economy-measuring-innovation-in-product-chains-2544.pdf>

Sauvé, S., Bernard, S., & Sloan, P. (2016). Environmental sciences, sustainable development and circular economy: Alternative concepts for trans-disciplinary research. *Environmental Development*, 17, 48-56. <https://doi.org/10.1016/j.envdev.2015.09.002>

Schroeder, P., Anggraeni, K., & Weber, U. (2019). The Relevance of Circular Economy Practices to the Sustainable Development Goals. *Journal of Industrial Ecology*, 23(1), 77-95. <https://doi.org/10.1111/jiec.12732>

Stahel, W. (2010). *The Performance Economy* (2.nd ed.). Palgrave Macmillan London. <https://doi.org/https://doi.org/10.1057/9780230274907>

Stahel, W. (Ed.). (2020). History of the Circular Economy. The Historic Development of Circularity and the Circular Economy. In S. Eisenriegler, *The Circular Economy in the European Union: An Interim Review* (pp. 7-19). Springer Nature Switzerland. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-50239-3>

Sutherland, A. B., & Kouloumpi, I. (c1990-2023). More than Just SDG 12: How Circular Economy can Bring Holistic Wellbeing. SDG Knowledge Hub. Retrieved January 20, 2023, from <https://sdg.iisd.org/commentary/guest-articles/more-than-just-sdg-12-how-circular-economy-can-bring-holistic-wellbeing/>

The Ellen MacArthur Foundation. (2013). Towards the circular economy: Economic and business rationale for an accelerated transition (1st ed.). The Ellen MacArthur Foundation.

<https://emf.thirdlight.com/file/24/xTyQj3oxi-YNMO1xTFs9xT5LF3C/Towards%20the%20circular%20economy%20Vol%201%3A%20an%20economic%20and%20business%20rationale%20for%20an%20accelerated%20transition.pdf>

Vrachovska, M. (c2023). 9 Disadvantages Of Zero Waste. Almost Zero Waste. Retrieved March 25, 2023, from <https://www.almostzerowaste.com/zero-waste-disadvantages/>

Walsh, J. (2017). The story of the Zero Waste Movement. Zero Waste Republic. Retrieved January 23, 2023, from <https://zerowasterepublic.com/the-zero-waste-movement/>

Weetman, C. (2017). A circular economy handbook for business and supply chains: repair, remake, redesign, rethink. Kogan Page. <https://lccn.loc.gov/2016041289>

Cambridge Dictionary. (c2023). Retrieved January 3, 2023, from <https://dictionary.cambridge.org/>

EUROPEAN COMMISSION. Towards a circular economy: A zero waste programme for Europe: COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS (2014). https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:50edd1fd-01ec-11e4-831f-01aa75ed71a1.0001.01/DOC_1&format=PDF

INCIEN: O nás. (c2022). Institut Cirkulární Ekonomiky. Retrieved January 18, 2023, from <https://incien.org/o-nas/>

Výsledky systému. (c2011 - 2023). EKO-KOM. Retrieved March 25, 2023, from <https://www.ekokom.cz/cz/ostatni/o-spolecnosti/system-eko-kom/vysledky-systemu/>

News: REFACTORY: THE FLINS SITE ENTERS THE CIRCLE OF THE CIRCULAR ECONOMY. (c2023). Renault Group. Retrieved January 18, 2023, from <https://www.renaultgroup.com/en/news-on-air/news/re-factory-the-flins-site-enters-the-circle-of-the-circular-economy/>

Recyklace textilu. (c2020). Dimatex. Retrieved March 25, 2023, from <https://www.dimatex.cz/sber-textilu>

THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL. DIRECTIVE (EU) 2018/851 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 30 May 2018 amending Directive 2008/98/EC on waste, Official Journal of the European Union § (2018). THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018L0851&from=CS>

ČSÚ: Veřejná databáze - Obyvatelstvo. (c2023). Český statistický úřad. Retrieved March 22, 2023, from https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=DEM001D320201&z=T&f=TABULKA&katalog=31839&c=v33~3__RP2021&u=v1328__VUZEMI__100__3034

ČSÚ: Veřejná databáze - Města a venkov - územní srovnání. (c2023). Český statistický úřad. Retrieved March 22, 2023, from <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=RSO13&z=T&f=TABULKA&katalog=30829>

Reduca: Bezobalová mapa. (2023). Retrieved February 2, 2023, from <https://mapa.reduca.cz/@7,49.6249,15.0161,1.2.3.4.5.6.7.8.9.10.11.12.13>

Circular economy. (c2023). European Commission: Environment. Retrieved January 21, 2023, from https://environment.ec.europa.eu/topics/circular-economy_en

What Are The Pros And Cons Of Zero-Waste. (2021). Retrieved January 31, 2023, from <https://www.thinkingsustainably.com/pros-and-cons-of-zero-waste/#15--zero-waste-can-cause-anxiety->

What is Eco-Anxiety?. (c2023). Eco-Anxiety. Retrieved January 31, 2023, from <https://www.ecoanxiety.com/what-is-eco-anxiety/>

Greenwashing. (c 2007-2023). Třídění odpadu. Retrieved January 31, 2023, from <https://www.trideniodpadu.cz/greenwashing>

The Club of Rome: History. (c2022). The Club of Rome. Retrieved December 13, 2022, from <https://www.clubofrome.org/history/>

Bezobalu. (c2022). Retrieved January 27, 2023, from <https://bezobalu.org/>

Reduca. (c2017 - 2023). Retrieved January 27, 2023, from <https://www.reduca.cz/blog/>

Naše společná budoucnost: světová komise pro životní prostředí a rozvoj. (1991). Academia.

Bez popelnice. (b.r.). Retrieved January 27, 2023, from <https://bezpopelnice.cz/>

Zero Waste Life. (c2023). Retrieved January 27, 2023, from <https://www.zerowaste-life.cz/>

Česko. Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí (1992). <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-17>

Zero Waste to Zero Emissions: How Reducing Waste is a Climate Gamechanger. (2022). Global Alliance for Incinerator Alternatives. https://www.no-burn.org/wp-content/uploads/2022/10/REPORT-07_10-def.pdf

Evropský parlament a Rada Evropské Unie. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2493/2000 (2000). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32000R2493>

Benefits of Zero Waste. (b. r.). Toronto Environmental Alliance. Retrieved January 26, 2023, from https://www.torontoenvironment.org/zerowaste_benefits

ZWIA: Zero Waste Hierarchy of Highest and Best Use 8.0. (2022). Retrieved January 25, 2023, from <https://zwia.org/zwh/>

Environment: Circular economy. (c2022). European Commission. Retrieved December 28, 2022, from https://environment.ec.europa.eu/topics/circular-economy_en

Czech Zero Waste: český blog o životě bez odpadu. (c2015-2023). Retrieved January 24, 2023, from <https://www.czechzerowaste.cz/>

Circular economy introduction: Glossary. (c2022). Ellen MacArthur Foundation. Retrieved January 3, 2023, from <https://ellenmacarthurfoundation.org/topics/circular-economy-introduction/glossary>

Zero Waste Europe. (b. r.). Retrieved January 23, 2023, from <https://zerowasteurope.eu/>

Zero Waste Definition. (c2023). ZWIA. Retrieved January 23, 2023, from <https://zwia.org/zero-waste-definition/>

Crosstabs. (2022). Retrieved April 1, 2023, from <https://www.ibm.com/docs/en/cognos-analytics/11.0.0?topic=reporting-crosstabs&fbclid=IwAR0100qyjv0GQ49QzE3aR-XHWnSaFdM3kk6fyf89mXvxQ72eFDakX5bA59FA>

10 Seznam obrázků

Obrázek 1 Rozdíl mezi lineární ekonomikou a cirkulární ekonomikou	14
Obrázek 2 Vizualizace cirkulární ekonomiky	16
Obrázek 3 Win-win-win koncept pro pilíře udržitelnosti	20
Obrázek 4 Časová osa k vývoji strategií EU vůči CE	22
Obrázek 5 Prioritní oblasti, na které se zaměřuje Strategický rámec Cirkulární Česko 2040	24
Obrázek 6 Pravidlo 5R dle Johnson.....	28
Obrázek 7 Odpadová hierarchie dle ZWIA	32
Obrázek 8 Bezobalová mapa	39

11 Seznam grafů

Graf 1 Četnosti odpovědí na ot. č. 1: „V jakém obchodě nejčastěji nakupujete?“	46
Graf 2 Četnosti odpovědí na ot. č. 2: „Uveďte, jak daleko od svého bydliště jste ochotni provádět běžný nákup potravin.“	47
Graf 3 Četnosti odpovědí na ot. č. 3: „Co hraje hlavní roli při Vašem rozhodování o nákupu?“	48
Graf 4 Četnosti odpovědí na ot. č. 12: „Představte si situaci: třídíte svůj šatník, máte velké množství vyřazených šatů, jak s nimi naložíte?“	49
Graf 5 Četnosti odpovědí na ot. č. 13: „Představte si situaci: potřebujete pořídit postel pro dítě (3 roky), jaký postup zvolíte?“	52
Graf 6 Četnosti odpovědí na ot. č. 5: "Praktikujete některá níže uvedená pravidla?"	54
Graf 7 Četnosti odpovědí na ot. č. 6: „Setkali jste se s výše uvedenými pravidly Zero Waste před vyplněním dotazníku?“	55
Graf 8 Četnosti odpovědí na ot. č. 7: „Cítíte ve snaze o praktikování výše uvedených pravidel podporu Vašeho okolí?“	56
Graf 9 Četnosti odpovědí na ot. č. 8: „Lze dle Vás dodržet tato pravidla v každé domácnosti?“	56
Graf 10 Četnosti odpovědí na ot. č. 15: „Navštěvujete bezobalové obchody, kde si kupujete potraviny do vlastních nádob?“	57
Graf 11 Četnosti odpovědí na ot. č. 16: „Navštěvujete obchody typu obchodů s použitým zbožím (bazary, second handy,...)?“	58
Graf 12 Četnosti odpovědí na ot. č. 17: „Využíváte možnosti sdílení věcí (sdílená kola, sdílená auta, sdílené prostory,...)?“	59
Graf 13 Četnosti odpovědí na ot. č. 18: „Třídíte svůj vyprodukovaný odpad?“	59
Graf 14 Četnosti odpovědí na ot. č. 9: „Jaká pozitiva vidíte u životního stylu Zero Waste?“	64
Graf 15 Četnosti odpovědí na ot. č. 10: „Jaká negativa vidíte v životním stylu Zero Waste?“	65

Graf 16 Sémantický diferenciál ot. č. 11: Uved'te prosím, jak vnímáte Zero Waste v následujících ohledech:	66
Graf 17 Četnosti odpovědí na ot. č. 23: „Na stupnici 1 až 10 prosím uveďte, jaká je ve Vašem okolí dostupnost informací o životním stylu Zero Waste:“	67
Graf 18 Četnosti odpovědí na ot. č. 20: „Na stupnici 1 až 10 prosím uveďte, jak je podle Vás životní styl Zero Waste finančně náročný:“	69
Graf 19 Četnosti odpovědí na ot. č. 14: „Víte o obchodech zaměřených na bezobalový prodej nebo prodej věcí tzv. „z druhé ruky“ ve Vašem okolí?“	71
Graf 20 Četnosti odpovědí na ot. č. 22: „Na stupnici 1 až 10 prosím uveďte, jak je podle Vás životní styl Zero Waste dostupný ve Vašem okolí (počet a vzdálenost bezobalových prodejen, sdílených prostor, obchodů s věcmi z druhé ruky, speciálních kontejnerů,...):“	71
Graf 21 Četnosti odpovědí na ot. č. 21: „Na stupnici 1 až 10 prosím uveďte, jak je podle Vás životní styl Zero Waste časově náročný:“	73
Graf 22 Otázka č. 4: „Uved'te prosím, co konkrétně si Vy představíte pod výše uvedenou definicí Zero“	75

12 Seznam tabulek

Tabulka 1 Statistiky dotazníkového šetření	43
Tabulka 2 Statistiky populace Jihočeského kraje k 31. 12. 2021	44
Tabulka 3 Zkoumaný vzorek na základě kvótního výběru nejprve dle pohlaví a dále dle velikosti obce.....	44
Tabulka 4 Věková struktura respondentů.....	44
Tabulka 5 Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů	45
Tabulka 6 Příjem respondentů.....	45
Tabulka 7 Typ bydlení respondentů.....	45
Tabulka 8 Crosstabs: Nejvyšší dosažené vzdělání vs. Způsoby zacházení s vytrízeným oblečením	50
Tabulka 9 Crosstabs: Věk vs. Způsoby zacházení s vytrízeným oblečením.....	51
Tabulka 10 Crosstabs: Nejvyšší dosažené vzdělání vs. Způsoby pořízení dětské postele	52
Tabulka 11 Četnosti odpovědí na ot. č. 19: „Odhadněte prosím procento svého vytríděného odpadu v jednotlivých oblastech:“	60
Tabulka 12 Crosstabs: Velikost obce vs. Povědomí o pravidlech ZW	61
Tabulka 13 Crosstabs: Nejvyšší dosažené vzdělání vs. Povědomí o pravidlech ZW	61
Tabulka 14 Otázka č. 11: „Uveďte prosím, jak vnímáte Zero Waste v následujících ohledech:“	65
Tabulka 15 Četnosti odpovědí na ot. č. 11 se zvýrazněným modusem odpovědí.....	66
Tabulka 16 Crosstabs: Velikost obce vs. Dostupnost informací.....	68
Tabulka 17 Crosstabs: Nejvyšší dosažené vzdělání vs. Finanční náročnost.....	69
Tabulka 18 Crosstabs: Velikost obce vs. Dostupnost obchodů a iniciativ.....	72
Tabulka 19 Vyhodnocení hypotéz.....	76

13 Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník

Příloha č. 1: Dotazník

Zero Waste

Krásný den, vážení respondenti,

moc si vážím toho, že jste si udělali čas na akademický výzkum, čímž pomáháte zkvalitnit život nejen sobě ale i ostatním.

Jmenuji se Věra Novotná a studuji na Jihočeské univerzitě. Máte před sebou praktickou část diplomové práce, kterou tvoří odpovědi Jihočechů a proto mě velice zajímá Váš názor, který je stěžejní k dosažení jejich kvalitních výsledků.

Pokud žijete v Jihočeském kraji, a není-li Vám lhostejný, prosím Vás o vyplnění dotazníku, který Vám zabere 10-15 minut. Čím více Jihočechů se zúčastní výzkumu, tím lepší budou jeho výsledky, proto je dotazník určen komukoliv z Jihočeského kraje, bez ohledu na věk i pohlaví.

Vaše vyjádření a Váš názor jsou tou nejdůležitější částí výzkumu, který přispěje k rozvoji nejen jihočeské společnosti. Dotazník vyplňte pouze jednou, v termínu od 8.2.2023 do 15.3.2023 a pošlete jej své rodině, přátelům i známým z Jihočeského kraje, díky čemuž docílíme velice kvalitních výsledků.

V případě jakýchkoliv dotazů, připomínek či zájmu o zaslání výsledků výzkumu mě neváhejte kontaktovat prostřednictvím emailu na adrese novotv20@jcu.cz.

Mnohokrát děkuji, za Váš čas a Váš cenný názor.

1 V jakém obchodě nejčastěji nakupujete?

Nápověda k otázce: Vyberte maximálně 3 odpovědi

☐ Supermarket	☐ Lokální samoobsluha	☐ Tržnice, farmářské trhy	☐ Večerka	☐ Bezobalový obchod
☐ Online (rohlík.cz,...)	☐ Specializované prodejny (řeznictví, pekařství, zelinářství,...)	☐ Přímě u producenta (farma)	☐ Produkuji si vlastní potraviny	
☐ Jiná (prosím uveďte)	____			

2 Uveďte, jak daleko od svého bydliště jste ochotni provádět běžný nákup potravin

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- ☐ 0-5 km ☐ 6-10 km ☐ 11-20 km ☐ Více než 20 km

3 Co hraje hlavní roli při Vašem rozhodování o nákupu?

Nápověda k otázce: Vyberte maximálně 3 odpovědi

☐ Cena zboží	☐ Kvalita zboží	☐ Vzdálenost prodejny	☐ Dostatek informací o zboží (původ, výrobce, dovozce,...)
☐ Čas strávený nakupováním (včetně cesty do prodejny)	☐ Velikost sortimentu na jednom místě	☐ Obalový materiál zboží	
☐ Jiná (prosím uveďte)	____		

Vysvětlení pojmu zero waste:

„Šetření všech zdrojů prostřednictvím odpovědné výroby, spotřeby, opětovného použití a obnovy výrobků, obalů a materiálů bez spalování a bez vypouštění do půdy, vody nebo ovzduší, které by ohrožovalo životní prostředí nebo lidské zdraví.“ (Zero Waste Definition, c2023);

“bezodpadový přístup k životu, životní styl, který se snaží snižovat tvorbu odpadu, méně plýtvat a efektivně využívat produkty, které již vlastníme” (Czech Zero Waste: český blog o životě bez odpadu, c2015-2023).

4 Uvedte prosím, co konkrétně si Vy představíte pod výše uvedenou definicí Zero Waste?**5 Praktikujete některá níže uvedená pravidla?**

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

☐ Odmítnutí spotřeby (nekupuji nic, co nutně nepotřebuji)	☐ Snižování množství vlastních věcí (vlastním pouze to, co nutně potřebuji, zbytek se zbavuji půjčováním, darováním, prodejem, vyřazením)	☐ Znovupoužívání věcí (kupuji věci, které se dají využívat opakovaně – např. skleněná láhev na vodu; věci, které už ztratily svůj původní význam, se snažím využít jinak – např. staré poničené oblečení jako hadr na vytírání; rozbité věci nechávám opravit místo nákupu nových)	☐ Recyklace (důkladně třídím a recykluji odpad)
☐ Kompostování (zbytky organických materiálů odkládám na kompost)	☐ Žádné z uvedených		

6 Setkali jste se s výše uvedenými pravidly Zero Waste před vyplněním dotazníku?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ☐ Ano, vím, že se jedná o pravidla Zero Waste
 ☐ S některými ano, ale ne v souvislosti se Zero Waste
 ☐ Ne, žádné z nich jsem neznal/a

7 Cítíte ve snaze o praktikování výše uvedených pravidel podporu Vašeho okolí?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ☐ Určitě ano
 ☐ Spíše ano
 ☐ Nevím
 ☐ Spíše ne
 ☐ Určitě ne

8 Lze dle Vás dodržet tato pravidla v každé domácnosti?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ☐ Určitě ano
 ☐ Spíše ano
 ☐ Nevím
 ☐ Spíše ne
 ☐ Určitě ne

9 Jaká pozitiva vidíte u životního stylu Zero Waste?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

☐ Pozitivně ovlivňuje životní prostředí (snižuje tvorbu odpadů, snižuje znečištění půdy, ovzduší i vody, ovlivňuje klima, snižuje náklady na ochranu životního prostředí,...)	☐ Snižuje náklady (snižuje množství nakupovaného zboží, snižuje náklady obcí na nakládání s odpadem,...)	☐ Pozitivně ovlivňuje zdraví lidí (omezuje používání plastů a jejich únik do vody a půdy, podporuje zdravou výživu,...)	☐ Vytváří nová pracovní místa
☐ Přináší dodatečný zisk (při pronajímání či prodeji vlastních věcí dalším lidem)	☐ Žádná		
☐ Jiná (prosím uveďte) ____			

10 Jaká negativa vidíte v životním stylu Zero Waste?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

☐ Je drahý	☐ Je málo dostupný	☐ Je časově náročný	☐ Není o něm dostatek informací	☐ Je nehygienický
☐ Žádná				
☐ Jiná (prosím uveďte) ____				

11 Uveďte prosím, jak vnímáte Zero Waste v následujících ohledech:

	-2	-1	0	1	2	
Levný	☐	☐	☐	☐	☐	Drahý
Rychlý	☐	☐	☐	☐	☐	Časově náročný
Jednoduchý	☐	☐	☐	☐	☐	Složitý
Módní	☐	☐	☐	☐	☐	Obyčejný
Pro každého	☐	☐	☐	☐	☐	Jen pro privilegované
Hygienický	☐	☐	☐	☐	☐	Nehygienický
Šetrný k životnímu prostředí	☐	☐	☐	☐	☐	Znečišťující životní prostředí

12 Představte si situaci: třídíte svůj šatník, máte velké množství vyřazených šatů, jak s nimi naložíte?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ☐ Oblečení vyhodím
 ☐ Oblečení odložím do speciálního kontejneru na oblečení
 ☐ Oblečení daruji známým
 ☐ Oblečení umístím na bazar a prodám
☐ Oblečení daruji charitě
 ☐ Oblečení využiji v domácnosti (hadr na vytírání, vyrobím z něj něco nového)
☐ Jiná (prosím uveďte)

13 Představte si situaci: potřebujete pořídit postel pro dítě (3 roky), jaký postup zvolíte?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ☐ Postel si objednám u truhláře
 ☐ Objednám si sektorovou postel z obchodního domu
 ☐ Zakoupím dětskou postel v bazaru
 ☐ Zapůjčím si dětskou postel od známých
☐ Jiná (prosím uveďte)

14 Víte o obchodech zaměřených na bezobalový prodej nebo prodej věcí tzv. „z druhé ruky“ ve Vašem okolí?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ☐ Ano
 ☐ Ne

15 Navštěvujete bezobalové obchody, kde si kupujete potraviny do vlastních nádob?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ☐ Ne, nikdy tam nenakupuji ☐ Ano, občas tam nakupuji ☐ Ano, nakupuji tam vždy, když je to možné

16 Navštěvujete obchody typu obchodů s použitým zbožím (bazary, second handy,...)?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ☐ Ne, nikdy tam nenakupuji ☐ Ano, občas tam nakupuji ☐ Ano, nakupuji tam vždy, když je to možné

17 Využíváte možnosti sdílení věcí (sdílená kola, sdílená auta, sdílené prostory,...)

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ☐ Ne, nikdy nevyužívám sdílení ☐ Ano, občas využiji sdílení ☐ Ano, využívám sdílení vždy, když je to možné

18 Třídíte svůj vyprodukovaný odpad?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ☐ Ano, třídím pečlivě všechno ☐ Ano i ne, třídím jen některý odpad ☐ Ne, netřídím vůbec

19 Odhadněte prosím procento svého vytříděného odpadu v jednotlivých oblastech

Nápověda k otázce: *Do každé kolonky napište kolik procent toho typu odpadu vytřídíte. (Př. vytřídím 80 % plastu, 95 % papíru, 50 % skla atd.)*

	%
Plast	
Papír	
Sklo	
Elektroodpad	
Bioodpad	

20 Na stupnici 1 až 10 prosím uveďte, jak je podle Vás životní styl Zero Waste finančně náročný:

Nápověda k otázce: Hvězdičky představují body, kde 1 = finančně nenáročný, 10 = maximálně finančně náročný

☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆ / 10

21 Na stupnici 1 až 10 prosím uveďte, jak je podle Vás životní styl Zero Waste časově náročný:

Nápověda k otázce: Hvězdičky představují body, kde 1 = časově nenáročný, 10 = maximálně časově náročný

☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆ / 10

22 Na stupnici 1 až 10 prosím uveďte, jak je podle Vás životní styl Zero Waste dostupný ve Vašem okolí (počet a vzdálenost bezobalových prodejen, sdílených prostor, obchodů s věcmi z druhé ruky, speciálních kontejnerů,...):

Nápověda k otázce: Hvězdičky představují body, kde 1 = nedostupný, 10 = maximálně dostupný

☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆ / 10

23 Na stupnici 1 až 10 prosím uveďte, jaká je ve Vašem okolí dostupnost informací o životním stylu Zero Waste:

Nápověda k otázce: Hvězdičky představují body, kde 1 = nedostupné informace, 10 = maximálně dostupné informace

☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆ / 10

24 Máte-li nějaké další důležité poznámky či připomínky k tématu životního stylu Zero Waste, zde je prostor pro Vaše vyjádření.

25 Jakého jste pohlaví?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

☐ Žena ☐ Muž

26 Jaký je Váš věk?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ☐ Méně než 20 let ☐ 20-35 let ☐ 36-50 let ☐ 51-65 let ☐ Více než 65 let

27 Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání:

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ☐ Základní vzdělání ☐ Střední odborné vzdělání s výučním listem ☐ Střední odborné vzdělání s maturitou ☐ Gymnázium
☐ Vyšší odborné vzdělání ☐ Vysokoškolské vzdělání

28 V jaké příjmové kategorii se nacházíte?

Nápověda k otázce: *(Příjem v Kč za měsíc) Vyberte jednu odpověď*

- ☐ Méně než 20.000 Kč ☐ 20.001 Kč - 35.000 Kč ☐ 35.001 Kč - 50.000 Kč ☐ 50.001 Kč - 65.000 Kč ☐ Více než 65.000 Kč

29 V jak velké obci žijete?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ☐ Počet obyvatel do 2000 ☐ Počet obyvatel nad 2000

30 Jaký je váš typ bydlení

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ☐ Rodinný dům ☐ Byt

Mnohokrát děkuji za Váš čas, velmi si toho vážím.

Zdroje použité při tvorbě dotazníku:

Czech Zero Waste: *Český blog o životě bez odpadu*. (c2015-2023). Retrieved January 24, 2023, from <https://www.czechzerowaste.cz/>

Zero Waste Definition. (c2023). ZWIA Retrieved January 23, 2023, from <https://zwia.org/zero-waste-definition/>